

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO ŘEŠENÍ VE SPOLEČNOSTI

Diplomová práce

vedoucí práce

Mgr. Martina Ramešová

autor práce

Bc. Ludmila Budařová

15. 8. 2008

Domestic violence and its solution in society

This dissertation can be viewed as a domestic violence issue guide. Its theoretical part is structured into three sections. The first one clarifies the basic terms used in the domestic violence-related literature and acquaints readers with individual forms, reasons, consequences and the most often myths associated with the domestic violence. Since certain changes have occurred in the attitude towards the domestic violence lately, especially due to the legal system change, the second part makes reference to, among others, the changes the new legislation have brought. This section also features the international institutions and organizations protecting human rights. The third section of the dissertation focuses on the ways of how to solve domestic violence issue to help the victims, and on interdisciplinary cooperation among all units involved, as well as, on the importance of expert aid towards ravishers.

The practical part is devoted to the research itself. The goal of the dissertation was to figure out to what extent both sexes are informed on the domestic violence issue and to map the needs of experts dealing with the domestic violence. To achieve the first goal of the thesis, the quantitative public research was conducted. As the data collection technique the questionnaire method was used. The qualitative research was performed to meet the second goal of the dissertation with semi-standardized interviews as the data collection technique. During this phase, the employees of intervention centres or other facilities giving assistance to the domestic violence victims were interviewed. The research findings including comments are included in the “Results“ and “Discussion“ chapters.

The Annex to this thesis lists main organizations providing aid in the domestic violence events and includes the contact data of all Intervention Centres in the Czech Republic. Also included is the Safety Plan, designed for individuals endangered by the domestic violence.

This dissertation can be of use not only for the people affected by the domestic violence, but also for employees working in organizations dealing with this issue, as well as, for other people who are not indifferent to this issue.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Domácí násilí a jeho řešení ve společnosti vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Souhlasím s použitím práce k vědeckým účelům.

V Českých Budějovicích 15. 8. 2008

.....

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Martině Ramešové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji také svým rodičům za umožnění studia na vysoké škole a za to, že mi byli vždy oporou. V neposlední řadě děkuji všem svým blízkým za jejich podporu a pomoc.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. SOUČASNÝ STAV.....	10
1.1 OBECNĚ O POJMU DOMÁCÍ NÁSILÍ	10
1.1.1 Vymezení pojmu násilí a domácí násilí.....	10
1.1.2 Historie.....	11
1.1.3 Specifické znaky domácího násilí.....	13
1.1.4 Druhy a formy domácího násilí	13
1.1.5 Dynamika násilí	16
1.1.6 Příčiny domácího násilí	18
1.1.7 Pachatel a oběť domácího násilí	19
1.1.8 Důsledky domácího násilí pro oběť	21
1.1.8.1 Posttraumatická stresová porucha.....	23
1.1.8.2 Viktimizace oběti	24
1.1.8.3 Dítě jako svědek domácího násilí	24
1.1.9 Reakce společnosti na domácí násilí – mýty	26
1.2 LEGISLATIVA.....	29
1.2.1 Mezinárodní instituce a dokumenty chránící lidská práva	29
1.2.1.1 Organizace spojených národů.....	29
1.2.1.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv	30
1.2.1.1.2 Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen	31
1.2.1.2 Evropská unie	32
1.2.1.3 Rada Evropy	32
1.2.1.3.1 Evropská úmluva o lidských právech	33
1.2.2 Právní rámec ochrany před domácím násilím v ČR	33
1.2.2.1 Listina základních práv a svobod.....	34
1.2.2.2 Zákon č. 91/2004 Sb., novela trestního zákona	34
1.2.2.3 Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.....	35

1.2.2.3.1	Změna zákona o Policii České republiky	36
1.2.2.3.2	Změna občanského soudního řádu a trestního řádu	37
1.2.2.4	Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	38
1.2.2.4.1	Intervenční centra	38
1.3	POMOC V PŘÍPADECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ	40
1.3.1	Laická pomoc osobě ohrožené domácím násilím	40
1.3.2	Krizová intervence pro oběti domácího násilí.....	41
1.3.2.1	Intervence v případě hrozící nebo probíhající násilné situace	42
1.3.2.2	Intervence ve fázi opuštění týrajícího partnera	43
1.3.3	Pomáhající odborníci a organizace v případech domácího násilí...44	
1.3.3.1	Interdisciplinární spolupráce.....	44
1.3.3.2	Policie České republiky	45
1.3.3.3	Intervenční centra	47
1.3.3.4	Zdravotníci.....	48
1.3.3.5	Orgány sociálně–právní ochrany dětí	49
1.3.3.6	Soudy	49
1.3.3.7	Právníci a advokáti.....	50
1.3.3.8	Specializovaná poradenská centra pro oběti domácího násilí	50
1.3.4	Prevence a osvěta	51
1.3.5	Pomoc pro pachatele domácího násilí.....	52
2.	CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY.....	55
2.1	Cíle práce	55
2.2	Hypotézy	55
3.	METODIKA.....	56
3.1	Použité metody a techniky sběru dat	56
3.1.1	Dotazníkové šetření	56
3.1.2	Polostandardizovaný rozhovor	57
3.2	Charakteristika výběrového souboru	58
4.	VÝSLEDKY	61
4.1	Výsledky I.....	62

4.2	Výsledky II	76
5.	DISKUSE	87
6.	ZÁVĚR	102
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	105
8.	KLÍČOVÁ SLOVA.....	111
9.	PŘÍLOHY	112

ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila „Domácí násilí a jeho řešení ve společnosti“. Domácí násilí relativizuje základní lidské hodnoty a ponižuje základní lidská práva. Může mít sice mnoho podob a může se lišit mírou, ale představuje nejběžnější a obecné porušování lidských práv, které nezná žádné geografické ani věkové hranice, žádné rasové rozdíly, ani žádné třídní a kulturní rozdíly. Dalším z velkých problémů domácího násilí je jeho vysoká latence, tedy, že se odehrává za zavřenými dveřmi bytů či domů, převážně beze svědků a důkazů. Jelikož chci, aby se o tomto tématu ve společnosti hovořilo, a také aby lidé nebyli lhostejní k tomuto porušování lidských práv, vybrala jsem si toto téma pro svoji diplomovou práci.

Problematicke domácího násilí se v posledních letech dostává více pozornosti odborné i laické veřejnosti, vzniká nová legislativní úprava na ochranu před domácím násilím, a tím se zlepšuje přímá pomoc a ochrana obětí. Přesto však si nemyslím, že by toto téma, bylo již vyčerpané a mělo by se vrátit do pozadí zájmu. Naopak je důležité, aby se legislativa dále vyvíjela, aby se informovanost laické veřejnosti nadále zvyšovala, aby se zkvalitňovala pomoc profesionálů obětem a aby v závěru nebylo pro páchaní domácího násilí nikde pochopení a tento negativní jev se ve společnosti minimalizoval. I z tohoto důvodu jsem se rozhodla, že se tomuto tématu budu věnovat.

Teoretickou část práce jsem strukturovala do tří oddílů. První oddíl objasňuje základní pojmy užívané v literatuře zabývající se domácím násilím a seznamuje čtenáře s jednotlivými formami, příčinami, důsledky a nejčastějšími mýty spojovanými s domácím násilím. Protože v nedávné době nastaly změny v přístupu k domácímu násilí, především změnou právního systému, poukazuje druhá část práce mimo jiné na změny, které nová legislativa přinesla. Dále tato část popisuje mezinárodní instituce a organizace chránící lidská práva. Ve třetí části jsem se zaměřila na řešení tohoto problému, na pomoc obětem domácího násilí, interdisciplinární spolupráci všech zainteresovaných složek a také důležitost odborné pomoci pachatelům násilí.

Praktická část je věnována vlastnímu výzkumu. Cílem práce bylo zjistit, jaká je informovanost obou pohlaví o problematice domácího násilí a zmapovat jaké jsou

potřeby odborníků zabývajících se domácím násilím. Pro dosažení těchto cílů byla zvolena kombinace kvantitativního a kvalitativního výzkumu.

Vzhledem k tomu, že domácí násilí je velmi obsáhlé téma, které mnohonásobně přesahuje rozsah této práce, a rovněž k převažujícímu počtu ženských obětí domácího násilí a také z důvodu, že v dostupné literatuře se popisuje především domácí násilí páchané na ženách, bude dále řeč především o násilí na ženách, páchané jejich partnery (manžely, druhy, současnými i minulými). Jsem si ovšem vědoma a nepopírám fakt, že oběťmi domácího násilí se stávají i muži, děti a senioři.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1. OBECNĚ O POJMU DOMÁCÍ NÁSILÍ

Proč potřebujeme něco vědět o formách, znacích, dynamice či důsledcích domácího násilí? Pokud jsme domácí násilí nikdy nezažili, jen stěží si dovedeme představit, jak je těžké o této zkušenosti hovořit. Oběti se častokrát stydí a nechtějí nikomu říci o tom, co doma zažívají, nebo zmiňují pouze to, co je skutečně viditelné, například modřiny a oděrky, ale ne to, co na pohled zůstává skryté, jako je sexuálním zneužívání. Pokud má být obětím poskytnuta účinná pomoc je nezbytné, abychom věděli, jaké podoby násilí může mít, jaká je dynamika násilného vztahu, jaké jsou důsledky násilí pro oběť a podobně (61).

1.1.1 Vymezení pojmu násilí a domácí násilí

Pro správné pochopení problematiky domácího násilí je nejdříve nutné definovat **násilí** jako takové a z tohoto pojmu následně vyčlenit specifické znaky typické pro domácí násilí. Světová zdravotnická organizace definovala násilí jako: „Záměrné použití či hrozba použití fyzické síly nebo moci proti sobě samému, jiné osobě nebo proti skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu“ (70).

Je důležité rozlišovat mezi běžným násilím partnerů či jiných blízkých osob, tedy excesem, kdy se násilí vymkne z rukou a následky nejsou závažné, a naopak pravidelným opakujícím se terorem, jehož frekvence se neustále stupňuje a následky jsou stále horší a horší.

Domácí násilí je považováno za jednu z nejrozšířenějších a nejnebezpečnějších forem agrese ve světě. Zároveň je nejméně kontrolovatelné, prokazatelné a v důsledku toho také velmi špatně postižitelné. Stejně tak je i problematické ho spolehlivě definovat (6), a proto existuje nepřehledné množství různých definic domácího násilí. Podle

Martinkové může být obecně za domácí násilí považováno jakékoli jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad osobou, ve vztahu k níž pachatel může, nebo někdy v minulosti mohl být, považován za osobu blízkou (35).

Matouškova definice je již konkrétnější. Uvádí že: „Domácí násilí zahrnuje všechny formy fyzického, sexuálního a psychického týrání ve všech druzích blízkých vztahů, včetně vážných pohrůzek použití podobného násilí. Partneři nebo osoby blízké mohou žít ve společné domácnosti, mohou být rozvedeni, mohou žít odděleně, anebo spolu dlouho či dokonce nikdy nežili (37).

Od jiných typů násilných činů se odlišuje převážně tím, že se odehrává v soukromí, mezi blízkými osobami, kdy oběť má k pachateli ambivalentní vztah, dále že probíhá v cyklech, dlouhodobě a má vzrůstající tendenci. Jeho charakteristickým rysem je skutečnost, že se pro svou určitou trvalost a různou intenzitu násilných aktů postupně stává součástí běžného života (19).

1.1.2 Historie

Domácí násilí je historicky a sociálně hluboce zakořeněný problém, který často přechází z generace na generaci. Má celosvětový rozměr a vždy zasahoval jak do primitivních kultur, tak i do kultur vyspělých států. Zejména v patriarchálních společnostech bylo a mnohde stále ještě je mužské mocenské jednání spolu s násilím tolerováno a přijímáno jako norma (5). Ke složitosti a rozporuplnosti jevu patří právě patriarchální, civilizační a historický kontext, který vycházel ze svrchované pozice otce vůči dětem a ženám v rodině, kde bylo trestání „neposlušných“ žen dovoleno.

Ve středověku bylo postavení ženy v naší společnosti vůči muži zakotveno v církevním a občanském právu. Manžel přebíral sňatkem ženu z poručnictví otce, včetně práva působit na její další výchovu, k čemuž patřily i fyzické tresty.

V novověku vztahy mužů a žen získávaly výrazněji partnerský charakter. V naší kultuře však přetrvával respekt vůči právu otce a manžela řídit život členů své domácnosti, i když byl emancipačním vývojem postupně oslabován (21).

Od konce 19. století bylo manželství silně romantizováno a převládaly názory, že by mělo být udrženo za každou cenu. Násilí na ženách bylo společností vnímáno spíše jako norma, patřící k manželství **(36)**.

Na počátku druhé poloviny 20. století bylo ve vyspělých zemích násilí mužů vůči svým partnerkám sice veřejně deklarováno jako společensky nepřijatelné, přesto však bylo i nadále tolerované. Prezentace domácího násilí jako marginálního problému, jenž se týká pouze psychicky narušených jedinců, byla pro přiznání existence tohoto problému pro oběť natolik stigmatizující, že mlčení a snášení násilí bylo přijatelnější volbou, a tudíž rozsah tohoto jevu zůstal skrytý **(8)**. Různé jurisdikce se pokoušely na tyto problémy reagovat a posílit postavení oběti a zabezpečit jí dosažitelnost odpovídajících „služeb“. Jedna z prvních reforem vzešla od Margery Frejové ze Spojeného království, která na počátku 50. let obhajovala zřizování útulků pro týrané ženy, vypracovávání programů kompenzace obětí trestného činu státem a dosažení smíru mezi obětí a pachatelem **(19)**.

Postupné větší změny nastaly až po druhé světové válce hlavně zásluhou ženských emancipačních hnutí a prvních výzkumů, které potvrdily značný výskyt tohoto jevu ve společnosti **(8)**. V USA se v sedmdesátých letech dvacátého století objevuje snaha učinit z tohoto soukromého problému problém společenský. Otevřeně se začíná hovořit o zneužívání, znásilňování a týrání, ke kterému dochází v rodinném kruhu **(67)**. Zkoumáním životních podmínek žen byl rozpoznán nový sociální problém – domácí násilí. Vzhledem k tomu, že oběti potřebovaly specifické formy pomoci, vzniklo specializované psychosociální poradenství a azylové domy pro ženy, oběti domácího násilí. Postupně se zájem o řešení této problematiky rozšířil do Evropy.

V České republice se otázka domácího násilí a jeho důsledků otevřela s řešením širších sociálních otázek po roce 1989. Jako první na toto závažné téma upozornily v devadesátých letech neziskové organizace, které se zasloužily o to, že pojem domácí násilí vstoupil do povědomí širší veřejnosti **(36)**.

1.1.3 Specifické znaky domácího násilí

Domácí násilí se vyznačuje určitými prvky, kterými se odlišuje od jiných typů násilného chování ve společnosti. Tyto specifické znaky nám pomohou rozlišit, zda se v daném případě jedná o skutečné domácí násilí nebo o permanentní spory, hádky či tzv. italské domácnosti.

Prvním znakem je *opakování a dlouhodobost* násilí. Domácí násilí chápeme jako opakované, po určitou delší dobu vedené útoky. Nejedná se tedy o ojedinělý útok, byť se závažnými následky. V násilném vztahu se neustále střídají fáze klidu s fázemi násilí, po kterých může dojít k fázi usmírování, omluv a slibů **(30)**.

Druhým znakem, který ukazuje, že se jedná o domácí násilí, je *eskalace intenzity útoků*. Domácí násilí začíná zpravidla agresí psychického charakteru, jakou mohou být například různé posměšky, výhrůžky, zákazy apod. Útoky jsou nejprve vedeny proti lidské důstojnosti, později proti zdraví a mohou vyústit až v útoky proti lidskému životu **(13)**. Obvykle tyto útoky mívají vzrůstající tendenci.

Dalším znakem jsou *jasné a neměnitelné role aktérů*, kdy na jedné straně stojí násilná osoba a na straně druhé osoba ohrožená. Postavení oběti a pachatele je nerovné a jejich role se v průběhu násilných incidentů nemění. Domácí násilí není spor, hádka nebo rvačka, tedy události, při nichž je postavení obou stran rovnocenné **(30)**.

Posledním znakem je *soukromí jako místo, kde k násilí dochází*. Domácí násilí se odehrává v rámci intimního vztahu. Agresor i oběť jsou citově a ekonomicky blízké, závislé osoby. Násilník uskutečňuje útoky převážně v soukromí rodinného prostředí zaštitěného nedotknutelností obydlí, kde chybí kontrola, odsouzení ze strany společnosti a oběť je izolována od zdrojů možné pomoci **(62)**.

1.1.4 Druhy a formy domácího násilí

Tato kapitola bude pojednávat o způsobech a metodách, ke kterým se pachatelé domácího násilí nejčastěji uchylují. Může pomoci ujasnit si, zda člověk, nebo jiná osoba

v jeho blízkosti, žije ve vztahu, kde k domácímu násilí dochází. Rozpoznání signálů poukazujících na domácí násilí je důležité k tomu, aby mu člověk mohl předejít, přerušil ho, či ho identifikoval ve svém okolí a dokázal nabídnout pomoc člověku, který se stal obětí tohoto násilí.

V odborné literatuře se uvádí několik druhů a forem domácího násilí, přičemž rozdělení není vždy jednotné a někdy se zcela prolíná. V české literatuře se nejčastěji objevuje násilí psychické, fyzické, sexuální, sociální a ekonomické. Domácí násilí se vyskytuje většinou v několika, případně všech, formách současně a má vzrůstající tendenci (67).

Domácí násilí může začít nenápadně a pozvolna **psychickým násilím** neboli slovním napadáním, opovrhujícími či ponižujícími komentáři. Psychické násilí dále zahrnuje nadávky, urážení, obviňování, zesměšňování ve společnosti, snižování osobních kvalit, znevažování schopností ohrožené osoby, vyhrožování fyzickým násilím, zastrasování, odepírání spánku či potravy, využívání mocenských privilegií apod. (46). Tento druh násilí je obtížně prokazatelný, neboť na první pohled není zřejmé, zda je osoba skutečně psychicky týraná (1). Nesmíme však toto jednání podceňovat, neboť se většinou stupňuje a často se vyhrotí v násilí fyzické. Ale i v případě, že slovní týrání nikdy nepřejde do násilí fyzického, stále je to týrání. Přestože nezanechává podlitiny a monokly, může oběti způsobit stejné utrpení a vzpomínání se z něho může trvat stejně tak dlouho, ne-li déle, jako po útocích fyzických (34).

Pod psychické násilí lze zařadit také násilí emocionální a sociální, které pro lepší pochopení uvádím samostatně.

U **emocionálního násilí** se jedná o násilí orientované proti osobám, zvířatům či věcem, ke kterým má oběť kladný citový vztah. Mezi nejčastější projevy takového násilí patří využívání dětí jako prostředku nátlaku a napadání osob blízkých oběti (rodina, sourozenci, přátelé). Zahrnuje také vyhrožování likvidací domácích zvířat nebo její provedení, ničení věcí patřících do osobního vlastnictví ohrožené osoby či věcí, ke kterým má osoba vztah a představují nenahraditelnou vzpomínku, např. fotografie, dárky, zděděné předměty jako památka na předky apod. (47).

Sociální násilí se zaměřuje na sociální postavení a prostředí oběti. Agresor svou oběť neustále hlídá, kontroluje, co oběť dělá, její korespondenci, s kým telefonuje, s kým se stýká, kam jde. Omezuje její svobodu a brání jí „v zájmu rodiny“ v jakýchkoli aktivitách mimo domov (36). Sociální násilí může dále zahrnovat zablokování nebo odebrání telefonu oběti, zákaz vycházení z bytu nebo úplnou izolaci od ostatních lidí. V případě, že ohrožená osoba ztratí kontakt s vnějším světem, nemá možnost prodiskutovat svůj problém a srovnávat, dochází u ní k deformaci vnímání reality a normou se pak stává to, co žije, tedy dennodenní násilí.

Nejvíce viditelné je **násilí fyzické**, neboť obvykle zanechává stopy v podobě modřin, jizev, popálenin, zlomenin, zaschlé krve apod. (1). Fyzické násilí zahrnuje celou škálu fyzického jednání, které se obecně považuje za násilné. Může jít o fackování, rány pěstí, bití, pálení, kousání, kopání, škracení, třesení nebo zmítání, strkání ze schodů, bodání. Je také možné, že se ohrožená osoba stane obětí domácího násilí, aniž by ji agresor udeřil. Existuje totiž mnoho dalších způsobů fyzického týrání, kterým mohou být jeho oběti vystaveny, jako například svázání nebo spoutání, míření na oběť zbraní, přinucení k požití drog, nasazení roubíku nebo pytle přes hlavu, donucení být v nepřírozené poloze, ve tmavé malé místnosti, koupat se ve studené lázni apod. (11). Jedná se o brutální bolestivé útoky, které s sebou nesou riziko poškození zdraví, celkové oslabení, až trvalé fyzické a psychické následky a v extrémních případech může dojít ke smrti ohrožené osoby (28).

Za **sexuální násilí** a zneužívání je považována jakákoliv sexuální aktivita uskutečněná proti vůli ohrožené osoby. Je možné ji charakterizovat jako chování, kdy je oběť k sexu nebo sexuálním praktikám donucena násilím nebo výhrůžkami (28). Jedná se o znásilnění, sexuální napadání erotických částí těla, jednání s ohroženou osobou pouze jako se sexuálním objektem apod. (47). Agresoři často vyžadují pohlavní styk na partnerce po násilném incidentu. Ženy partnerovi ze strachu, že by je znovu zbil, kdyby ho odmítly, raději vyhoví, zatímco muži si pak častokrát myslí, že milostným aktem napraví své předchozí násilné jednání. U některých žen to probouzí naději, že se vše změní k lepšímu, avšak mnohým ženám intimní styk po násilném incidentu jen zvyšuje pocit vlastního ponížení (36). Sexuální týrání je rovněž hůře rozpoznatelné

a prokazatelné, neboť zpravidla nezanechává viditelné stopy a odehrává se v intimním prostředí beze svědků (1).

Ekonomická kontrola stojí na stejné úrovni vedle ostatních způsobů páčání domácího násilí a řadí se také k velmi závažnému druhu násilí. O ekonomické násilí se jedná tehdy, pokud partner zakazuje ženě najít si zaměstnání; žena nemá možnost disponovat finančními prostředky jak vlastními tak, rodinnými, a je nucena říkat si o peníze na obživu; muž ji kritizuje za vedení domácnosti, kontroluje každodenní nákupy atd. (33). Agresor se tímto jednáním snaží dostat svou oběť do ekonomické závislosti a využívá peníze k jejímu ovládnutí. Oběť tak ztrácí možnost dělat věci bez partnerova vědomí a kvůli nedostatku peněz není schopna opustit domov či vyhledat pomoc (11).

V zahraničních zdrojích se kromě již výše jmenovaného uvádí například ještě domácí **násilí spirituální**. To zahrnuje bránění ve vyjadřování spirituality, víry nebo svého náboženského přesvědčení, zakazování návštěv kostela či bohoslužeb, shazování nebo dělání si legrace z náboženského přesvědčení, tradic či kultury, kterou oběť vyznává (72).

Je velmi obtížné hovořit o zkušenosti s násilím, zejména sexuálním. Instituce poskytující pomoc obětem si toho musí být vědomy a nemohou očekávat přílišnou ochotu a otevřenost obětí hovořit o prožitém násilí jeho formách či detailech. K obětem násilí proto musíme přistupovat citlivě, s pochopením a povzbudit je, aby o násilí hovořily. Je nezbytné vytvořit atmosféru důvěry a ujistit oběť, že informace, které sdělí, nebudou použity proti ní nebo jakkoli jinak zneužity (61).

1.1.5 Dynamika domácího násilí

Týrání v rodině má podobu uzavřeného kruhu. Většinou začíná mírnějšími a nenápadnými projevy, a proto je oběť ochotná, i řadu let, tolerovat střídání dvou vzorců chování násilníka – lásky (naděje) a strachu. Cyklus vystupňování napětí,

samotný akt násilí a nakonec omluvy či svalování viny na ostatní se periodicky opakují, avšak násilí se většinou stupňuje (65).

První fází domácího násilí je *vystupňování napětí*. To zahrnuje různé lehčí formy týrání jako například kritizování, nadávání, vyhrožování, zesměšňování (28). Zpočátku se násilí objevuje jen občas a zaskočená oběť má tendenci je omlouvat, utěšovat se, že se partner většinou chová přijatelně a zdůrazňovat jeho pozitivní vlastnosti. Je to její obrana, protože nechce uvěřit, že by tyto výpady mohly být signálem negativní změny jejich vztahu (59).

Druhou fází je *samotný akt násilí*, kdy dochází k fyzickému napadení, sexuálnímu zneužití či psychickému nátlaku, který má za cíl ženu pokořit a donutit ji chovat se tak, jak si agresor přeje (28).

Po útoku obvykle následuje fáze třetí neboli *fáze „lábánek“ a klidu*. Doprovázejí ji projevy lítosti, omluvy, dárky na usmířenou, odprošování a sliby, že už se to nikdy nestane, zdánlivě logické vysvětlení důvodu, proč k tomu jednání vůbec došlo (problémy v práci, stres) nebo svalování viny na jiné lidi či obviňování partnerky, že za napadení může ona. Po usmíření může dojít k novému dočasnému sblížení a zlepšení vztahu. Tato skutečnost se může stát překážkou při řešení problémů, které se stále cyklicky opakují.

S postupem času se stupňuje intenzita i četnost útoků a zkracují se období relativního klidu. Pachatel už se neomlouvá, neodprošuje a mizí fáze pokání a slibů. Oběť neschopná obrany u pachatele odblokuje veškeré zábrany k páchání násilí a pachatel má tak nad svou obětí značnou, téměř neomezenou moc a cítí se být k tomuto jednání oprávněný. Akcelerace násilí může souviset i s tím, že agresor ztrácí kontrolu nad svým chováním (59).

Cyklické opakování těchto tří fází domácího násilí oběť oslabuje a zároveň jí znesnadňuje vyhledání pomoci. Avšak ani ukončení vztahu nemusí nezbytně znamenat konec násilí. To se může ještě více stupňovat, protože pachatel se i nadále všemožně snaží udržet si nad obětí kontrolu a moc (62).

1.1.6 Příčiny domácího násilí

K páchání domácího násilí vedou jiné pohnutky a podněty než k běžnému kriminálnímu jednání, a proto se již od sedmdesátých let 20. století hledají příčiny vzniku domácího násilí. Ty byly postupně shrnuty v teorie. První je teorie *individuálních faktorů*, jež vychází z vnitřní psychiky jak oběti, tak i pachatele, ze specifických rysů osobnosti a eventuálně z psychopatologie osobnosti. Druhou je teorie *sociálně-psychologických faktorů*, která zahrnuje zážitky z dětství, jenž mohou vyústit v mezigenerační přenos intimního násilí. Další je teorie *sociálně-kulturních faktorů*. Ta vidí příčinu domácího násilí v sociálně strukturované nerovnoprávnosti, kulturních postojích a normách ovlivňujících vztahy v rodině. Čtvrtá teorie se opírá o *feministický pohled* na násilí jako uplatnění kontroly a moci muže nad ženou (67).

Jiné vysvětlení příčin domácího násilí vidí jeho původ ve společnosti, v jejím tolerantním postoji vůči domácímu násilí, patriarchálnímu náhledu na rodinu, kdy muž má o všem rozhodovat, v problému tabuizace domácího násilí a lhostejnosti okolí. Druhým aspektem je rodinná výchova, a to především již dříve zmiňovaný mezigenerační přenos násilných vzorců jednání a identifikace s agresivními vzory chování či dominantní, násilnický otec vyvolávající u dívek pocity ztotožnění se s rolí oběti.

Další příčinou může být osobnostní charakteristika pachatele násilí. Problémem je zvýšená agresivita, závislost na návykových látkách, psychické problémy, psychiatrická onemocnění či anomální osobnost (44).

Jako poslední zde zmíním rizikové faktory doprovázející nebo zvyšující pravděpodobnost vzniku násilí mezi blízkými osobami jakými jsou sociální situace vyvolávající stres. Mezi ně například patří vynucená sociální izolace, ztráta zaměstnání, finanční problémy či finanční závislost na partnerovi, péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené, zdravotní postižení a omezení, vyšší věk a bezmocnost seniorů, odchod do starobního či jiného důchodu nebo nezvládnuté rodičovství a výchova dětí (18).

1.1.7 Pachatel a oběť domácího násilí

V oblasti domácího násilí neexistuje zaručeně platná charakteristika pachatele nebo oběti domácího násilí, i když je možné vysledovat určité častěji se opakující rysy nebo životní situace, které lze pokládat za rizikové faktory. Za velmi rizikové se jak u pachatele, tak i u oběti považuje, pokud byla osoba v dětství svědkem domácího násilí ve své původní rodině.

V současnosti je zřejmé, že není ani tak důležité znát charakteristiku oběti, ale spíše charakteristiky **pachatelů**. Pachatelé domácího násilí pocházejí z různých socioekonomických i vzdělanostních vrstev (36). Nelze u nich diagnostikovat jednotnou duševní poruchu, řada z nich však vykazuje podobné rysy, jako např. nedostatek empatie, nízké sebevědomí, antisociální chování, časté jsou problémy s alkoholem, žárlivost, podezřívavost a majetnické sklony k oběti (69). Dále je pro ně typická snaha neustále kontrolovat, kritizovat, vychovávat a omezovat blízkou osobu. Mnohdy pachatel považuje násilí za vhodný a správný způsob řešení konfliktů v partnerství a rodině. Své násilnické chování bagatelizuje, ospravedlňuje, popírá a vymýšlí si pro ně různá společensky tolerovaná zdůvodnění (problémy v zaměstnání, únava, stres, vliv alkoholu, obyčejná hádka apod.) (30). Chování pachatele domácího násilí ovšem nelze ospravedlňovat těmito situačními faktory či tvrzením, které násilníci sami mnohdy používají pro vysvětlení svého agresivního chování, a to že je žena vyprovokovala. Je důležité si jasně uvědomit, že takovéto vysvětlení přímo odporuje tomu, jak se oběť domácího násilí chová, tedy extrémně laskavě ve snaze vyhovět každému požadavku. K domácímu násilí dochází proto, že násilník má potřebu uplatňovat moc a kontrolu nad obětí a má pocit, že se takto chovat může (62).

Řada pachatelů domácího násilí má velmi rigidní představy o partnerském vztahu či o rozdělení mužských a ženských rolí. Mnozí pachatelé byli sami v dětství týráni nebo byli svědky násilí ve svém domově, zažívali citovou deprivaci a je pravděpodobné, že v rodinách, kde vyrůstali, byl nedostatek úcty k ženám a dětem obecně. Již jako děti se naučili, že za určitých okolností je použití násilí potřebné a legitimní (36).

Pachateli domácího násilí se stávají jak osoby s kriminální minulostí, tak i osoby, které se doposud do rozporu se zákonem nedostaly. Klasickými pachateli jsou však násilníci „dvoji tváře“. Na veřejnosti obvykle vystupují jako sympatičtí, velmi komunikativní lidé, chovající se ke své oběti hezky, avšak v soukromí se z nich stávají bezohlední a agresivní tyrani (36). Bohužel díky této masce, která neodhalí skutečnou tvář násilníka, je týraná oběť často vystavena situaci, kdy jí málokdo z jejího okolí uvěří historku o násilném partnerovi, který se všem jeví v tom nejlepším světle (28).

Charakteristikou **obětí** domácího násilí se výzkumy zabývaly již od 70. let 20. století. Došly k poznatku, že neexistuje osobnostní profil, který by člověka predisponoval k tomu, aby se stal obětí domácího násilí. Dá se říci, že oběti se za určitých předpokladů může stát kdokoli, bez ohledu na rasu, věk, vzdělání, náboženství, sexuální orientaci, socioekonomický status či duševní nebo fyzické schopnosti (25).

Ačkoli výzkumy ukazují, že neexistuje typická oběť domácího násilí, je pro oběti příznačné, podobně jako tomu bylo u agresora, že se s násilím setkaly již v původní rodině. Osoby, které se v dětství s násilím nesetkaly, je častěji nepřijímají jako „normální“ a většinou podnikají hned v začátcích kroky k řešení situace (28).

V českých rodinách, podobně jako v zahraničí, je typickým agresorem, pachatelem domácího násilí muž. Je tedy patrné, že oběťmi domácího násilí jsou převážně **ženy**. Literatura uvádí počet žen, obětí domácího násilí 92 – 98 % (1).

Spolu s ženami jsou **děti** nejčastější skupinou, která se stává oběťmi násilí v rámci rodiny. V souvislosti s týráním dětí se hovoří o syndromu CAN neboli syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. V rodinách se domácí násilí odehrává za přítomnosti dětí v 69 % případů, avšak některé organizace zabývající se domácím násilím udávají až 80 % případů, kdy jsou děti svědky domácího násilí.

Domácí násilí postihuje také **muže**. Jak početná je tato cílová skupina je problematické zjistit, jelikož otázka počtu mužských obětí sebou nese problém vysoké latence. Málokterý muž totiž veřejně přizná, že je svojí partnerkou nebo partnerem týrán. Obraz muže jako oběti nepatří do mužské rolové charakteristiky je společensky nepřijatelný a vzbuzuje posměch (1). Podle německého kriminologa Bocka je latence

způsobena také tím, že ženám plynou ze zveřejnění domácího násilí v současné společnosti spíše výhody, mužům naopak nevýhody (37). Zatímco příběh týrané ženy je smutný, stejný případ u muže je jaksi trapný. Většina mužů, obětí domácího násilí, se za svůj problém stydí a je pro ně ponižující ho veřejně přiznat.

Další velmi latentní skupinou, která také jen zřídka násilí nahlásí, jsou **senioři**. Ti se zdráhají násilí nahlásit proto, neboť se ho dopouští převážně jejich děti, což je pro ně velmi bolestivé a jen neradi o této skutečnosti mluví. Podle průzkumů mezi seniory ve věku nad 65 let trpí domácím násilím 3 - 5% osob (1).

Skupina **zdravotně postižených** jako obětí domácího násilí je téměř neznámá. Pouze nejzávažnější případy, které zpravidla končí tragicky a dostanou se před soud, jsou zveřejněny. Násilí páchané na postižených je skryté, neexistují žádné statistické údaje o jeho výskytu. Zdravotně postižení jsou velmi zranitelnou skupinou, protože jsou mnohdy odkázáni na péči násilníka, a vzhledem k jejich handicapu se ne vždy dokáží účinně bránit (1).

Domácí násilí se může objevit jak v heterosexuálních, tak i v homosexuálních vztazích. V každém případě má na oběť velmi negativní vliv a často zanechává rány na těle i na duši, se kterými se oběť vyrovnává po zbytek života.

1.1.8 Důsledky domácího násilí pro oběť

Znalost důsledků, které se u obětí po prožitém násilí mohou projevit, je důležitá proto, abychom dokázali obětem lépe porozumět a pochopit jejich často podivné chování, jako je například omlouvání chování násilníka, neochota od něj odejít či stahování trestního oznámení podané proti agresorovi.

Následky týrání jsou rozmanité a jejich konkrétní podoba je proměnlivá. Záleží na tom jaký druh násilí oběť prožila, jak dlouho byla týrána a jaký je její psychický potenciál, tedy jaké má schopnosti se s traumatickým zážitkem vyrovnat. Obecně platí, že čím dříve je násilí rozpoznáno, diagnostikováno a léčeno, tím lépe (22).

Po fyzickém násilí zůstávají jizvy, modřiny, zlomeniny a jiné zranění. Pokud je ovšem násilí opravdu hrubé, může zanechat závažné zdravotní problémy a potíže, které se mohou objevovat v průběhu celého života. Tělesná zranění po fyzickém týrání se většinou časem zhojí - i když to trvá třeba delší dobu, avšak s psychickými následky, které týrání zanechává se oběti vypořádávají řadu let ne-li celý život **(11)**.

K typickým důsledkům domácího násilí patří převážně tyto příznaky: ztráta sebevědomí a sebeúcty; pocity viny a zodpovědnosti za násilí; pocity bezmoci, rozpolcenosti a zmatenosti; emocionální labilita; izolace; oběti mají dojem, že nemohou žít nezávisle na týrajícím partnerovi; věří v mýty o domácím násilí; upřednostňují potřeby ostatních členů rodiny před vlastními; zažívají stresové reakce s psychologicko-fyziologickými komplikacemi (únava, nespavost, bolesti hlavy apod.) **(25)**.

Setrvávání v násilném vztahu mění chování a prožívání všech obětí. U těchto lidí můžeme pozorovat takové způsoby chování a myšlení, které psychologové pojmenovali naučená bezmoc a beznaděj. Je to situace, kdy oběť již rezignovala na svou situaci, nehledá únikovou cestu **(53)** a komentuje nabízená řešení s tím, že stejně nic nemá smysl a nic se nezmění. Dalším významným znakem je přílišná ochota vyhovět druhým, kdy oběť bezvýhradně souhlasí se vším, co je jí navrhováno. Postupem času může týrání přejít až do té míry, že oběť ztratí všechnu naději i vůli žít. To se označuje jako **syndrom týrané oběti** a zahrnuje v sobě setrvávání v blízkosti agresora, útěky a opakované návraty k agresorovi, podání a vzetí zpět trestního oznámení apod. **(13)**.

Prožívané násilí zasahuje do všech sfér života oběti. Může se na oběti podepsat nejen tím, že naruší její fyzické a duševní zdraví, ale má také vliv na nezaměstnanost a finanční nejistotu. Oběti domácího násilí často ztratí práci kvůli opakovaným absencím v zaměstnání či zhoršenému pracovnímu výkonu. Dalším negativním dopadem týrání může být snížení sociálního statusu z důvodu ztráty bydlení, narušení vztahů s okolím z důvodu dlouhodobé izolace atd. **(25)**.

Častým důsledkem domácího násilí je rovněž vytvoření silné emocionální vazby mezi obětí a pachatelem násilí, kdy oběť i přes několikaleté týrání nadále zůstává s agresorem a není schopna se od něj odpoutat a svoji situaci začít řešit. Tato vazba se nazývá **Stockholmský syndrom**. Pro jeho vznik se uvádějí čtyři podmínky. První je

existence hrozeb a přesvědčení, že je pachatel schopen je splnit; druhou jsou občasné projevy laskavosti násilníka, třetí pak izolace a čtvrtou pocit neschopnosti uniknout. (8). Tato připoutanost k agresorovi může patřit ke strategiím přežití obětí a zároveň jim brání v odchodu od partnera. K dalším důvodům, proč oběti setrvávají v domácnosti, kde je násilí páčáno, zejména patří finanční závislost, strach z budoucnosti, sociální izolace, fakt, že oběť má s agresorem dítě, tradiční obraz o roli muže a ženy apod. (37).

Dlouhodobé zažívání násilí ve vztahu může u obětí rovněž rozvinout řadu emočních poruch a poruch chování, jako např. deprese, úzkostnost, alkoholismus, sebevražedné myšlenky či posttraumatickou stresovou poruchu (36).

1.8.1.1 Posttraumatická stresová porucha

Lidé, kteří prožili traumatickou událost, následně často trpí různými psychickými i fyzickými potížemi. Do jaké míry se trauma na člověku podepíše, závisí na řadě okolností - intenzitě traumatu, následné pomoci, podpoře okolí, životních zkušenostech atd. (43). Při zvláště závažném dopadu tohoto traumatu se může u oběti rozvinout posttraumatická stresová porucha (dále jen PTSD). Stejně tak se může objevit i u obětí dlouhodobého nebo zvláště hrubého domácího násilí.

Termínem PTSD se označuje soubor různých poruch chování a prožívání, včetně somatických reakcí (poruchy spánku, třes, potivost, nevolnost apod.), které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku přesahujícího běžnou lidskou zkušenost. Záludnost PTSD spočívá v tom, že příznaky mohou propuknout až po delším časovém úseku od prožitého traumatu (13).

Základní kritéria pro diagnózu PTSD jsou: existence traumatické události, traumatická událost je neodbytně znovuprožívána, trvalé vyhýbání se podnětům spojených s traumatem a trvalé příznaky zvýšené dráždivosti, které před traumatem nebyly přítomny (64). Ne všichni lidé, kteří prožijí traumatickou událost, onemocní PTSD, avšak častokrát pro rozvoj této poruchy stačí, aby byla osoba pouze svědkem ohrožující události. U někoho příznaky PTSD odeznějí v průběhu času samy, u jiných

lidí přetrvávají mnoho let, někdy celý život. Problémem je, že tato porucha bývá často komplikována depresí, zneužíváním alkoholu nebo drog.

Pro vyrovnání se s traumatem je velmi důležitá možnost se co nejdříve po události se svými prožitky svěřit v bezpečné atmosféře přijetí. Mnohdy je zapotřebí profesionální pomoc, protože je trauma příliš silné, nebo je pro oběť těžké zatížit jím své blízké (43). Důležitá je také správná a včasná podpora sociálního okolí a dostupnost vhodných služeb pro oběti (13).

1.1.8.2 Viktimizace oběti

Samotný trestný čin, tedy přímé násilí, je pro oběť pouze začátkem a startuje automaticky následující nutné pochody. Jde o celý proces, který nazýváme **viktimizací**. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí, vlastním útokem na oběť. Přímá újma způsobená pachatelem je považována za viktimizaci primární. U případů domácího násilí je také velmi častá viktimizace sekundární. Jde totiž o druhotné zraňování a vystavování oběti psychické zátěži (13). Dochází při ní k újmě způsobené oběti negativními reakcemi, zejména formálních institucí. Je možné ji označit za projev porušení profesionální etiky, čehož se dopouštějí osoby, které z moci úřední přicházejí do styku s oběťmi násilných trestných činů (67). Terciární viktimizací rozumíme neschopnost oběti adekvátně se vyrovnat s traumatickou událostí. Znamená to, že se oběť s traumatem, které ji potkalo, nemusí vyrovnat po celý další život. Přispívá k tomu nejen stále předsudečný postoj společnosti, ale někdy i přístup orgánů činných v trestním řízení nebo sociálních pracovníků (13).

1.1.8.3 Dítě jako svědek domácího násilí

Domácí násilí je v kontextu sociálních věd označováno jako závažný sociálně patologický jev. Zvýrazňuje se hlavně devastující dopad na celou rodinu, která přestává

plnit své funkce. Domácím násilím tak trpí nejen fyzicky či jinak týraná osoba (tj. přímá oběť), ale i další členové rodiny, zejména děti (tzv. nepřímé oběti) **(12)**. Je prokázáno, že násilí v rodině děti dlouhodobě, někdy i celoživotně poškozuje. Přítomnost dítěte při násilném jednání páchaném na jeho rodiči znamená, že i na dítě musí být nahlíženo jako na oběť domácího násilí **(38)**.

Stará zkušenost říká, že násilí plodí násilí. Závažný problém pak představuje hlavně transgenerační přenos domácího násilí. Řada studií nasvědčuje tomu, že násilí páchané ve vlastní rodině působí na vývoj závažnějším způsobem než podobné násilí spáchané lidmi mimo rodinu. Důvody jsou zřejmé. Jedinec, zvláště slabý a nesoběstačný, je na péči rodiny mnohem více závislý (a to nejen fyzicky, ale i emoční vazbou) a má mnohem menší možnost se z rodinné situace vymanit **(32)**.

Domácí násilí postihuje dítě dvojím způsobem. Buď přímou viktimizací, kdy agresor atakuje nejen svoji oběť, ale i dítě (poměrně typickou situací bývá, že je zraněno dítě bránící svoji matku), nebo nepřímou viktimizací, kdy dítě není terčem násilí, ale ocitá se v roli svědka. I když se rodiče snaží dítě od násilných incidentů uchránit, bývají v tom málo úspěšní **(14)**. Sociologové a psychologové uvádějí, že již „pouhé“ pozorování násilí mezi rodiči v dětství, nezávisle na tom, zda bylo dítě samo týráno či nikoli, má pozdější negativní důsledky ve vzorcích chování **(42)**. Děje se tak proto, že děti přejímají vzorce chování od svých rodičů a když potom založí rodinu, stává se, že se chovají ke svým dětem stejně tak, jak to zažily či viděly v dětství. Zvláště chlapci mívají tendenci identifikovat se s agresorem. Tyto děti jsou pak často agresivní na své mladší sourozence, spolužáky ve škole, inklinují k řešení různých problémů pomocí násilí a v dospělosti se častokrát stávají pachateli týrání. Dívky mají sklon identifikovat se spíše s obětí. Není výjimkou, že v dospělosti podvědomě vyhledávají dominantní agresivní partnery **(71)**. V řadě studií se takovýto přenos z jedné generace na druhou odhaduje až na 30 %. Vysvětlení může být různé. Může se jednat o teorii sociálního učení, kdy se rodič stává modelem pro chování dítěte v dospělosti, ale může také jít i o kognitivní zpracování a zhodnocení vlastních prožitků dítěte. Pozitivní či negativní zhodnocení vlastního dětství je důležitým faktorem ve vytváření vztahu rodičů k jejich dětem **(32)**.

Násilí v rodině se velmi negativně na dítěti podepisuje a výrazně zhoršuje kvalitu prožívaného dětství. Jeho následky mohou být: změna chování dítěte (projevy verbální i fyzické agrese vůči vrstevníkům i dospělým, útoky z domova, porušování pravidel, vulgarita, záškoláctví, delikvence, promiskuita), psychické problémy (pocity úzkosti a bezmoci, poruchy pozornosti, které vedou ke zhoršení prospěchu, pocity vzteku, smutku, zmatku, deprese až sebevražedné tendence), psychosomatické obtíže (nespavost, zimomřivost, bolesti břicha a hlavy, zvýšená nemocnost bez nalezené specifické příčiny) (60, 15).

Jak ukazují některé výzkumy a studie, mezi pachateli násilných trestných činů a jejich oběťmi nalezneme velké procento lidí, kteří byli v dětství buď oběťmi, nebo svědky domácího násilí (45).

1.1.9 Reakce společnosti na domácí násilí – mýty

V každé společnosti se objevují pověry, mýty či mylné názory týkající se domácího násilí, které jsou největší překážkou poznání a uznání tohoto jevu jako závažného společenského problému (37).

Ze zkušeností obětí i odborníků, kteří se problematikou domácího násilí zabývají, jasně vyplývá, že přesto, že se o tomto tématu v poslední době více hovoří, stále ve společnosti přetrvává řada mýtů (62) a názory společnosti na domácí násilí jsou stále spíše rozporuplné. Z pohledu široké veřejnosti má dospělý člověk vždy možnost se aktivně bránit domácímu násilí ať už odchodem od agresora, oznámením tohoto jevu na policii či u lékaře apod. (59). I když se při setkání s případy domácího násilí dozvídáme o teroru, jemuž musely oběti za zdmí domova dlouhé měsíce čelit, přesto máme problém uvěřit, že se něco takového skutečně děje. Brání nám v tom mimo jiné vlastní zkušenosti, častokrát nepřesvědčivý projev ohrožené osoby, její ambivalentní postoj k násilné osobě se sklonem omlouvat týrání, fenomén „dvojí tváře“ násilníka, kdy je pachatel agresivní pouze doma apod. (13). Jsme si jisti, že nám by se něco takového stát nemohlo, a proto přemýšlíme, čím se tyto oběti liší od nás „normálních“, proč například

snáší týrání tak dlouho apod. Při hledání odpovědí na tyto otázky vycházíme ze svých životních zkušeností, což z našeho pohledu situaci oběti obvykle značně zkreslí a ji samotnou postaví do nepříznivého světla (5).

Jedním z mýtů je, že *domácí násilí není běžné, týká se několika málo rodin, a to především jen těch z nižších společenských vrstev*. Opak je však pravdou. Některou z forem domácího násilí zažije za svůj život 38 % žen a vyskytuje se ve všech společenských skupinách nezávisle na vzdělání či ekonomické situaci pachatele či oběti. Dojem, že se týká jen „problémových“ rodin, může vzniknout tím, že v některých společenských vrstvách je utajováno více než v jiných (46).

Dalším mýtem bývá tvrzení, že *to není násilí, ale jen hádka*. Je nutné si uvědomit, že mezi hádkou a násilím je podstatný rozdíl. Při hádce jde o konflikt dvou osob, které jsou přibližně stejně silné a většinou jde o střet zájmů, přičemž každý se snaží prosadit ten svůj. Pokud je však mezi stranami nerovnost síly a moci (např. jedna osoba je fyzicky silnější a prosazuje své zájmy prostřednictvím zastrašování, ohrožování zbraní nebo ekonomickou převahou), nejedná se o hádku, ale o násilí (10).

Častým mýtem bývá také výmluva, že *pachatel svou oběť týrá a bije, protože pije*. Alkohol sám o sobě není příčinou domácího násilí, avšak může působit jako stimulátor násilí, protože odbourává zábrany. Stav opilosti je často pachateli násilí a někdy i jejich obětmi využíván jako omluva pro jejich agresivní chování (61).

Dalším mýtem je, že *domácí násilí je chyba oběti a že pachatele k násilí provokují*. Vychází to z obecného soudu, že vina ve vztahových problémech není nikdy pouze na jedné straně, jinak řečeno násilí může být vyprovokované. To se však týká situační agrese, ale domácí násilí je natolik odlišným problémem, že se na něj tento příklad nevztahuje (24). Mnoho pachatelů se tímto mýtem zbavuje odpovědnosti za násilí a viní z něj oběť (46). Nezřídka také argumentují tím, že si žena bití zasloužila a považují jej za výchovný prostředek.

Asi nejvíce absurdním mýtem je tvrzení, že *ohrožené osoby chtějí být týrané, protože jinak by násilníka už dávno opustily*. Faktem ale je, že lidé, kteří zažívají násilí ve vztahu, zkoušejí všechno možné, aby svoji situaci změnili. Chtějí, aby násilí přestalo, ale nevědí, jak to udělat. Často nemají finanční prostředky, jsou izolováni od rodiny

a přátel a nevědí na koho se obrátit o pomoc **(10)**. Mezi další důvody, proč oběť zůstává, patří strach z dalšího fyzického napadení, zastrašování a vydírání ze strany partnera, pocit bezmoci a beznaděje a v neposlední řadě také strach o život svůj a svých dětí.

Tyto mýty mají pro osoby ohrožené domácím násilím fatální důsledky. Obhajují totiž chování pachatelů a dávají samotným obětem pocity viny a bezmoci. Rovněž brání obětem, aby otevřeně hovořily o tom, co prožívají, a vedou k jejich další viktimizaci. Ovlivňují také pachatele, kteří všem těmto mýtům věří a mají pocit, že okolí jejich chování chápe, neboť je jejich násilnictví definováno jako typicky mužská vlastnost, je bagatelizováno či omlouváno. Tyto mýty a obdobná kliše mohou být rozšířeny i mezi lidmi, kteří by měli obětem domácího násilí pomáhat a měli by jednat v jejich prospěch. Způsobují však překážky při hledání a poskytování účinné pomoci obětem, zlehčují otřesnou skutečnost a odvrací pozornost od skutečného problému, a proto je nutné je neustále vyvracet a vysvětlovat **(62, 9)**.

1.2. LEGISLATIVA

Násilí páchané v rámci rodiny není soukromou záležitostí, ale veřejným a politickým problémem a zároveň i porušováním základních lidských práv. Tato práva říkají, že si nikdo nezaslouží být podroben bití, vyhrožování, ponižování či jiné tělesné či emocionální újmě – ani na veřejnosti, ani doma **(19)**. Jednotlivé země jsou vázány mezinárodními i národními zákony k jejich ochraně a jsou povinny s největší pečlivostí dbát na prevenci, stíhání a trestání všech projevů násilí na ženách bez ohledu na to, kdo se jich dopouští **(61)**.

1.2.1 Mezinárodní instituce a dokumenty chránící lidská práva

Záruky lidských práv na mezinárodní úrovni v mezinárodních smlouvách mají významnou úlohu. Důležité je především právo na osobní bezpečnost a svobodu, to znamená na ochranu tělesné integrity, garantované v článku 9 odstavce 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a v článku 5 Evropské úmluvy o lidských právech **(56)**. Povinností každého státu, který tyto smlouvy ratifikoval, je tedy chránit práva jednotlivce a každý člověk se může těchto práv přímo dovolávat. Česká republika je vázána oběma těmito mezinárodními úmluvami a ty jsou tedy součástí právního řádu. Práva jimi garantovaná jsou bezprostředně závazná a stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva **(58)**.

1.2.1.1 Organizace spojených národů

Organizace spojených národů (dále jen OSN) byla založena roku 1945 v San Franciscu na základě přijetí Charty OSN. Charta Spojených národů je ustavující

dokument světové organizace, který stanovuje práva a povinnosti členských států a stanoví orgány a postupy fungování OSN. Jako mezinárodní smlouva Charta kodifikuje základní principy mezinárodních vztahů – od suverenity a rovnosti mezi státy až po zákaz užití síly při řešení mezinárodních sporů.

Základním úkolem OSN je zajistit, aby byla respektována lidská důstojnost „lidu spojených národů“ a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce. Členství v OSN je založeno na principu suverénní rovnosti, kdy každý členský stát má ve Valném shromáždění své zástupce se stejně platným hlasem.

OSN sehrála hlavní úlohu v globálním boji za podporu a ochranu práv žen. Proto také Komise pro lidská práva OSN připravila Deklaraci o odstranění násilí na ženách, kterou Valné shromáždění schválilo v roce 1993 na Světové konferenci pro lidská práva ve Vídni. Podle této tzv. Vídeňské deklarace, článku 1, se za násilí páchané na ženách považuje „každý projev rodově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo duševní újmu nebo utrpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrašování a úmyslného omezování svobody, a to ve veřejném nebo soukromém životě“ **(10)**.

Problematikou domácího násilí se dále zabývají tři výbory OSN, a to: Výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva, Výbor OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen a Výbor pro práva dítěte **(22)**.

1.2.1.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv

Články Všeobecné deklarace lidských práv, která byla schválena OSN v roce 1948, vyjmenovávají práva, která by měla být zajištěna všem občanům. Deklarace je právně nezávazným dokumentem (nejde o mezinárodní smlouvu), její politická autorita je však uznávána na celém světě **(23)**.

V případech domácího násilí dochází k ohrožení a porušování hned několika základních práv. Článek 3: Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

Článek 5: Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému ponižujícímu zacházení nebo trestu. Článek 12: Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům. Vzhledem k těmto článkům je domácí násilí záležitostí lidských práv. Především článek 12 ukládá státu, a tedy i policii, povinnost domácí násilí řešit, ať už se odehrává kdekoli. Soukromí domova by nikdy nemělo být důvodem k ignorování či opomíjení násilí, které ohrožuje životy druhých **(19)**.

Jednotlivé členské státy OSN jsou povinny chránit základní lidská práva svých občanů, a to nejen přijímáním odpovídající legislativy, ale i dohlížením na efektivnost implementace těchto zákonů v praxi **(61)**.

1.2.1.1.2 Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen

Komise pro postavení žen OSN vypracovala mezinárodní směrnice a normy pro rovnost žen a zamezení jejich diskriminace. K nejvýznamnějším patří Úmluva o odstranění diskriminace žen neboli CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) přijatá v roce 1979 a Opční protokol k této úmluvě z roku 1999. CEDAW zavazuje smluvní strany přijmout opatření k tomu, aby byla dosažena a zaručena rovnoprávnost mužů a žen **(23)**. V úmluvě je vymezeno, že diskriminace žen „zahrnuje násilí založené na pohlaví, což je násilí namířené vůči ženě, protože je ženou, nebo násilí, které ženu „neúměrně postihuje“ a může zahrnovat „jednání působící fyzickou, duševní nebo sexuální újmu či bolest, hrozbu takového jednání, nátlak a jiné omezení svobody“. V tomto dokumentu, ve článku 21, byl ustanoven Výbor pro odstranění diskriminace žen, složený z odborníků vysoké morální úrovně a schopností v oblasti ochrany žen před diskriminací, kteří mohou předkládat návrhy a všeobecná doporučení založená na prostudování zpráv a informací zaslaných státy nebo smluvními stranami **(17)**.

1.1.2.2 Evropská unie

Problematikou domácího násilí se zabývá i Evropská unie (dále jen EU), ačkoli v tomto směru zatím nevydala žádné konkrétní směrnice či nařízení.

Základním dokumentem EU chránící lidská práva je Charta základních práv Evropské unie a o jejím vypracování rozhodl v červnu roku 1999 summit EU. Byla vypracována na základě shrnutí práv již existujících v mezinárodních, evropských i národních instrumentech. Chrání především lidské hodnoty jako je důstojnost, svoboda, rovnost, solidarita, práva občanů, spravedlnost apod. (23).

EU se také zapojila do boje proti všem formám špatného zacházení a ponižování žen pomocí programu Daphne, který podporuje opatření na potírání násilí vůči dětem, mladistvým a ženám a pomáhá členským státům při koordinaci jejich opatření v dané oblasti (68).

1.2.1.3 Rada Evropy

Rada Evropy založená v roce 1949 je nejstarší politickou organizací na kontinentu a sdružuje 47 zemí. Jedním z jejich základních cílů je ochrana lidských práv. Zaměřuje se na účinné sledování a ochranu základních práv a svobod, zjišťování nových rizik, jež hrozí lidským právům a lidské důstojnosti, rozvoj veřejné informovanosti o významu lidských práv a podpora věnovaná výchově k lidským právům a odborné přípravě (26).

V červnu roku 1995 Rada Evropy svolala schůzku expertů v boji proti násilí na ženách a jedním z usnesení této schůzky bylo vyhlášení 25. listopadu Evropským dnem proti násilí na ženách. Stejného roku byl tento den připomenut Koordinačním kruhem prevence násilí na ženách i v České republice a v prosinci roku 1999 byl 25. listopad vyhlášen Valným shromážděním OSN jako Mezinárodní den proti násilí na ženách (20).

K nejdůležitějším smlouvám v oblasti lidských práv, a tedy i práv žen, patří Evropská úmluva o lidských právech a Evropská úmluva o prevenci mučení a nelidského či ponižujícího zacházení či trestání (56).

1.2.1.3.1 Evropská úmluva o lidských právech

Nejvýznamnějším úspěchem Rady Evropy je Evropská úmluva o lidských právech, která byla přijata v roce 1950 a vstoupila v platnost v roce 1953. Uvádí seznam práv a svobod, jež musí státy v rámci vlastní jurisdikce zabezpečit každému (mezi jinými jde o právo na život, na ochranu před mučením a nelidským zacházením, na svobodu a bezpečnost, právo na spravedlivý soud, na respektování vlastního soukromého a rodinného života a korespondenci, na svobodu projevu, myšlení či náboženství). Následné protokoly přidaly k právům uvedeným v Úmluvě další práva, jako například zrušení trestu smrti (26).

Česká republika je touto úmluvou vázána, a tudíž práva, která tato úmluva garantuje, jsou bezprostředně závazná a mají přednost před zákonem (58). Z toho vyplývá, že v ČR má právo na ochranu tělesné integrity přednost před případnou kolidující právní úpravou.

1.2.2 Právní rámec ochrany před domácím násilím v ČR

Základem každé intervence v případech domácího násilí by měla být ochrana obětí. Legislativní opatření a možnosti právní ochrany obětí dané země významným způsobem ovlivňují efektivnost prevence, opakování násilí v rodině a pomoc a ochranu osobě ohrožené domácím násilím (36). Pojmenování tohoto závažného celospolečenského problému v České republice zcela chybělo a na zavedení tohoto pojmu mají zásluhu zejména nestátní neziskové organizace, které se od začátku devadesátých let minulého století začaly problémem domácího násilí zabývat. Ochrana

obětí domácího násilí je nyní v českém právním systému obecně zakotvena v rámci občanského práva, zákona o rodině, policejního zákona, zákona o přestupcích a také v trestním zákoně (61).

1.2.2.1 Listina základních práv a svobod

Základní právní normou v České republice je Ústava České republiky. Součástí ústavního pořádku je také Listina základních práv a svobod, která deklaruje podle článku 1., že lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné (57). Základní práva a svobody se tedy zaručují všem bez jakékoliv diskriminace a stát má povinnost chránit základní práva a svobody svých občanů a nemůže a nesmí tolerovat žádné případy jejich porušování, a to ani pokud k nim dochází v okruhu blízkých osob, v rodině. Stát má povinnost řešit všechny případy porušování základních práv a poskytovat ochranu ohroženým osobám (19).

1.2.2.2 Zákon č. 91/2004 Sb., novela trestního zákona

Za bod zlomu při řešení případů domácího násilí můžeme považovat rok 2004, kdy stát dal najevo svou vůli netolerovat domácí násilí a zákonem č. 91/2004 Sb., došlo k novelizaci trestního zákona, který s účinností od 1. 6. 2004 zavedl novou skutkovou podstatu trestného činu dle § 215a „**Týrání osoby žijící ve společném bytě nebo domě**“. Za tento nový trestný čin umožňuje zákon uložit až tři roky vězení nebo ve třech případech – při páchání trestného činu na více osobách, při páchání trestného činu po delší dobu nebo při páchání trestného činu zvlášť surovým způsobem – dokonce vězení od dvou do osmi let (11). Situace obětí i pachatelů domácího násilí v českých podmínkách se však příliš nezměnila. Uvedený trestný čin totiž vymezuje pouze jedno protiprávní jednání z množiny trestných činů, které lze pod domácí násilí zahrnout.

Mezi tzv. vztahovými delikty, ke kterým dochází mezi osobami blízkými, se často vyskytuje ublížení na zdraví, újma na zdraví, vzbuzení důvodné obavy (vyhrožování), vydírání, omezování a porušování domovní svobody, ale také znásilnění nebo vražda.

Pokud protiprávní jednání mezi osobami blízkými nedosahuje typové nebezpečnosti trestného činu, lze ho sankcionovat jako přestupky proti občanskému soužití podle § 49 odst. 1 písm. a), c), e), zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. V případě domácího násilí se nejčastěji jedná o vyhrožování újmou na zdraví, o drobné ublížení na zdraví, o schválnosti nebo jiné hrubé jednání **(66)**.

1.2.2.3 *Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím*

Dne 14. března 2006 schválil český parlament zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Nová zákonná úprava nejde cestou jednoho nového komplexního zákona, ale představuje dílčí novelizace stávajících zákonných předpisů. Legislativně byl tento zákon pojat jako novela Zákona o Policii České republiky, Občanského soudního řádu, Trestního zákona, Zákona o sociálním zabezpečení a Zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení **(36)**.

V účinnost vstoupil dne 1. ledna 2007 a vypracovala jej skupina Aliance proti domácímu násilí. Navrhovaný zákon má preventivní funkci a zavádí princip rychlé reakce vůči násilné osobě. Tím se výrazně posiluje role sociálních služeb a sociální práce s oběťmi i původci domácího násilí.

Jako inspirace pro tento zákon byl využit rakouský zákon na ochranu před domácím násilím, který je v Rakousku již téměř deset let aplikován a který je také doporučován Radou Evropy jako nejlepší praxe při řešení domácího násilí. Přestože ne všechna řešení uplatňována v zahraničí musí být nejvhodnější pro naši republiku, považuje se tato varianta za nejvíce vyhovující a především nejvíce účinná **(39)**.

Zkušenosti z praxe pomáhajících organizací s negativními dopady domácího násilí na osobnost ohrožené osoby (strach z týrání, naučená bezmoc, ztráta identity) potvrzují, že jediným osvědčeným východiskem k obnovení integrity je vytvoření dočasné izolace ohrožené osoby od osoby násilné (poskytnutí chráněného času) a pomoc k řešení základních problémů v komplikované životní situaci. Ve vymezeném čase se může uskutečnit základní zdravotní a psychologická pomoc i příslušná právní opatření (otázka výchovy a výživy nezletilých dětí, rozvodu manželství atd.).

Schválený zákon vytváří propojenou strukturu nástrojů účinné ochrany před domácím násilím. Policejní vykázaní násilné osoby je zásah, kterým se odvrací hrozící nebezpečí a stanovuje povinnost následné kontroly, zda násilná osoba uložené omezení dodržuje. Současně je na základě vykázaní iniciována pomoc intervenčního centra ohrožené osobě (zázemí pro osobní konsolidaci, další rozhodování a kroky podle individuálních požadavků ohrožené osoby) (66).

V následujících podkapitolách jsou uvedeny nejdůležitější změny plynoucí z tohoto zákona.

1.2.2.3.1 Změna zákona o Policii České republiky

Právní ochrana před domácím násilím má nejen funkci represivní, ale i preventivní a ochrannou. Přestože pachatelé trestných činů spojených s domácím násilím byli postihováni (represivní funkce), preventivní a ochranná funkce právní ochrany obětí domácího násilí nebyla v České republice fakticky účinná, neboť oběť domácího násilí musela často i nadále sdílet s násilníkem společné obydlí – místo kde k násilí dochází (30).

K účinné právní ochraně, ale i faktické ochraně obětí přispěl novelizovaný zákon o Policii České republiky, který přináší zásadní změnu v možnostech ochrany osob ohrožených domácím násilím, a to cestou prevence, dříve než chování ohrožovatele nabude intenzity trestného činu a osoba ohrožená utrpí závažnou újmu na fyzickém nebo psychickém zdraví, životě, svobodě či zvláště závažnou újmu na lidské důstojnosti.

V § 21a až 21d a § 42n zákona o Policii ČR je upraven nový právní institut, tzv. „vykázání“ spočívající ve správním rozhodnutí Policie ČR (obecní policie nikoliv) o dočasném nuceném opuštění společného obydlí a zákazu vstupu do vymezených prostor pro násilnou osobu, která se již v minulosti násilného jednání vůči osobě blízké dopustila. Příslušná ustanovení o ochraně ohrožených osob umožňují policistům vstup do jinak chráněné privátní sféry **(66)**. Je zřejmé, že taková pravomoc policie je v mnohém ohledu nesystémová, neboť se tu výrazně zasahuje do práv osoby, která je zatím jen podezřelá. Zákonodárce zde však uznal, že je vhodnější riskovat významný zásah do práv předpokládaného pachatele (ten nesmí po deset dnů vstoupit do bytu či domu, i když mu třeba patří), než riskovat nebezpečný útok proti předpokládané oběti **(11)**.

Protože je zapotřebí rychlost, vydává se rozhodnutí o vykázání bez projednání věci a z úřední povinnosti, přičemž souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje. Rozhodnutí o vykázání se písemně vyhotoví do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje, a tato osoba je povinna neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje **(36)**. Policie má rovněž povinnost do 24 hodin od vstupu do společného obydlí doručit opis rozhodnutí o vykázání spolu s opisem úředního záznamu příslušnému intervenčnímu centru a v případě přítomnosti nezletilých dětí i orgánu sociálně-právní ochrany dětí **(66)**.

1.2.2.3.2 Změna občanského soudního řádu a trestního řádu

Změnou občanského soudního řádu byla mimo jiné nově zakotvena možnost uložit předběžným opatřením předsedy senátu účastníku, proti kterému návrh směřuje, pokud jeho jednáním je vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, aby dočasně opustil obydlí obývané společně s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupoval, případně aby se zdržel setkávání a navazování kontaktů s navrhovatelem ve smyslu § 76b odst. 1 občanského

soudního řádu **(30)**. Předběžné opatření trvá jeden měsíc, avšak doba trvání může být na návrh ohrožené osoby opakovaně prodloužena, a to až na 1 rok od prvotního rozhodnutí o vykázání v dané věci **(66)**.

Vykázání nebo zákaz vstupu by v mnoha případech zůstaly bez praktického účinku, neboť policisté samozřejmě mohou těžko společné obydlí hlídat, kdyby za jejich porušení nehrozil přísný postih. Proto byl novelizován i trestní zákon, jež stanovil, že závažné nebo opakované jednání proti rozhodnutí je trestným činem podle § 171 trestního zákona maření výkonu úředního rozhodnutí. Za tento trestný čin hrozí pachateli vězení až na šest měsíců nebo peněžitý trest **(11)**.

1.2.2.4 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Stejně jako zákon o ochraně před domácím násilím nabyl dnem 1. ledna 2007 účinnosti také Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Pod novelu tohoto zákona spadá zřizování intervenčních center. V platném znění tohoto zákona je v § 60a vymezena činnost intervenčních center jako specializovaná sociální služba **(66)**.

1.2.2.4.1 Intervenční centra

Intervenční centra jako specializovaná pracoviště završují záměry, které novelizovaný zákon o Policii ČR sleduje, tj. dočasné oddělení osoby násilné od osoby ohrožené, odbornou psychosociální a právní pomoc ohrožené osobě s poskytnutím času na zotavení a rozhodnutí o dalších krocích, nabídku dalších odborných služeb či koordinaci spolupráce mezi institucemi zúčastněnými na ochraně osob ohrožených násilím **(66)**.

Pomoc ohroženým osobám se poskytuje ve lhůtě nejpozději do 48 hodin od doručení podnětu, který intervenčnímu centru doručí Policie ČR. Podnětem se rozumí opis rozhodnutí o vykázání nebo zákazu vstupu do společného obydlí a také opis

úředního záznamu o provedených úkonech. Pomoc intervenčního centra obětem domácího násilí lze také poskytnout na základě žádosti ohrožené či jiné osoby, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví **(73)**.

Intervenční centra jako specializovaná sociálních služba budou stejně jako ostatní zařízení sociálních služeb vázána obecnými ustanoveními zákona o sociálních službách **(66)** (více viz kapitola 1.3.3.3 Intervenční centra).

1.3 POMOC V PŘÍPADECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Domácí násilí je zkušenost, která člověku změní život. V mnoha případech se utrpení táhne celá léta, než tajemství vyjde na povrch nebo než je oběť schopná hledat pomoc. Během této doby se účinek domácího násilí v oběti upevňuje a ukládá a je velmi těžké se s ním vypořádat bez pomoci druhých **(11)**.

V úvodních kapitolách bylo popsáno, jak ničivý vliv má domácí násilí na život obětí. Nyní se zaměříme na to, jak těmto lidem účinně pomáhat a na hlavní zdroje pomoci. Zmíníme také důležitost prevence a osvětových aktivit pro zlepšení povědomí veřejnosti o problematice domácího násilí a v poslední kapitole se podíváme na to, jaké jsou možnosti pomoci pro pachatele domácího násilí.

Jestliže chceme oběti domácího násilí dodat odvahu, aby se svým problémem vyšla na veřejnost, musíme ji nejdříve přesvědčit, že společnost ji bude podporovat např. azylem, speciálním policejním hlídkováním, informacemi o pohybu či propuštění pachatele atd. Pak teprve může fungovat krizová intervence, viktimologické poradenství a psychologická pomoc zaměřená na obnovu víry v normální život a obnovu životních perspektiv **(7)**.

1.3.1 Laická pomoc osobě ohrožené domácím násilím

Kapitola o laické pomoci poskytované osobám ohroženým domácím násilím byla zařazena jako první, neboť přátelé, rodina či kolegové z práce jsou většinou ti, kterým se oběť svěří nejdříve. Pomoc a podpora blízkých lidí je pro oběti často důležitá, aby se odhodlaly svoji nelehkou situaci vůbec řešit. I přesto, že je mezi těmito osobami blízký důvěrný vztah, mohou být tito lidé bezradní, protože neví, jak mají s obětí domácího násilí jednat, komunikovat a jak jí co nejlépe pomoci. Bagatelizace problému, zpochybňování závažnosti situace či odmítnutí pomoci vrací ohrožené osoby zpět do násilného prostředí. Někdy je těžké uvěřit, že člověk, který se jeví sympaticky, by mohl být doma tak bezohledný a agresivní, avšak je důležité si uvědomit, že skutečná oběť

domácího násilí vždy ve svém vyprávění minimalizuje. Důvodem je zpravidla stud za to, co se doma děje, za to, že tomu nedokáže zabránit, nezřídká i za to, že nedokáže uchránit své děti (13). Každý člověk by měl mít také na paměti, že oběť žádající o pomoc se cítí ponížená, vystrašená, nebo dokonce odpovědná za násilí, jehož se stala terčem. Taková oběť potřebuje podporu, zaměřenou na obnovení nebo vybudování její vnitřní síly. Potřebuje slyšet, že si nezaslouží být napadána, zneužívána či ponižována a musí být ujištěna, že není sama, že mnoho jiných lidí má podobné zážitky a že to, co se stalo, na ni nevrhá špatné světlo (37). Někdy i pouhá věta: „Stojím při tobě a kdykoli ti pomůžu“, může přinést světlo do mnohdy bezvýchodných situací.

Přátelé a rodina hrají v těchto komplikovaných životních situacích opravdu velmi důležitou roli. Mohou být pro oběť dobrými a věrnými poradci, kteří s ní probírají všechny možná řešení (zda uvědomit policii a zažádat o vykazání násilníka, zda se obrátit na poradnu a na jakou, zda kontaktovat azylový dům a podobně). Mohou být také nápomocni v praktických záležitostech, jako je doprovod k lékaři, k advokátovi či do poradny, vypracování bezpečnostního plánu pro opuštění násilného vztahu, nabídnutí užívání adresy nebo telefonního čísla pro informace a vzkazy, vyhledání potřebných služeb atd.

Skutečně nutné je, aby lidé, kteří se snaží oběti pomoci, nikdy nepodnikali nějaké kroky bez jejího vědomí či souhlasu, nebo dokonce proti její vůli. Nehraje roli, jestli mají na řešení jiný názor než oběť, nebo jestli s jejím rozhodnutím a přáním nesouhlasí (9). Přijatá nebo doporučená opatření nesmí zhoršit situaci oběti a vyvolat další násilí.

1.3.2 Krizová intervence pro oběti domácího násilí

Pokud se oběť rozhodne svůj problém řešit s odborníky, většinou se jako forma první pomoci uplatňuje krizová intervence. Ta zahrnuje postupy, jejichž cílem je odvrácení bezprostředního ohrožení, zajištění bezpečí oběti a opětovné navození normálního psychického a fyzického stavu. Je možné ji přirovnat k ošetření oběti

dopravní nehody v nemocnici na pohotovosti. Tato pomoc je pro oběť životně důležitá, aby přežila, ale je to teprve začátek léčení. Oběti dopravní nehody budou potřebovat zotavení, rehabilitaci a budou se muset znovu naučit některé základní dovednosti, které ostatní považují za samozřejmost. Časem se však jejich závislost bude zmenšovat a opět získají svou nezávislost a schopnost vést plnohodnotný život. S oběťmi domácího násilí je to svým způsobem podobné. Počáteční fází je útěk před násilím a vybudování bezpečného místa. Poté musí mít oběť dost času na hojení ran a zvyknout si na nový život bez násilí. S postupem času se stane nezávislou a bude schopná žít vlastním, naplněným životem (11).

Krizová intervence zaměřená na oběti domácího násilí se může odehrávat tváří v tvář (např. v poradnách pracujících s oběťmi domácího násilí), může mít telefonickou nebo jinou distanční podobu. S ohledem na okolnosti je možné krizovou intervenci provádět v aktuálně hrozící nebo probíhající násilné situaci, ve fázi zvažování odchodu od týrajícího partnera nebo ve fázi opuštění týrajícího partnera. Každá z těchto fází má svá specifika (55).

1.3.2.1 Intervence v případě hrozící nebo probíhající násilné situace

Základní pravidlo pro krizovou intervenci s oběťmi násilí je: „Věřit a neznačkovat!“ Ve fázi aktuálního páčání násilí může dominovat šok oběti, zejména pokud se jedná o prvotní násilné útoky. Je třeba se připravit i na to, že ačkoliv se oběť jeví jako „rozhodnutá problém řešit“, často po odeznění násilí pachatele omlouvá a stahuje veškerá obvinění vůči němu. Tato situace se může několikrát opakovat, a to může vyvolat silné negativní reakce u těch, kteří by měli oběti pomáhat (55).

Krizová intervence v akutně hrozící nebo probíhající násilné situaci reflektuje obecně stanovené kroky pro intervenci v krizi. Jako první je *okamžité snížení ohrožení*, zajištění ochrany jejího zdraví a života, případně zdraví a života dalších osob. Je nutné posoudit, zda oběť může setrvat v domácím prostředí nebo je vhodnější vyhledat jiný azyl. Dalším krokem je *pochopení reakcí oběti*, jež je nezbytné pro navázání dobrého

kontaktu intervenanta s obětí násilí. Zahrnuje uznání a respektování toho, že cokoli se děje, jakkoli se oběť chová, je normální reakcí na nenormální situaci. Následujícím krokem je *navrácení pocitu vědomí kontroly*. Oběť se přestává ve své situaci orientovat a je důležité pomoci jí získat zpět pocit moci a kontroly, aby měla možnost znovu ovlivňovat svůj život. Dalším krokem je *aktivizace zdrojů*, a to jak vnitřních zdrojů, vnějších zdrojů (podpůrné sociální sítě), tak i neformálních a formálních zdrojů pomoci v dané situaci. Posledním krokem je *sestavení plánu aktivit směřujících ke změně*. Zde je třeba postupovat velmi obezřetně, neboť ne všechny oběti chtějí danou situaci změnit tak, jak by se mnohým lidem zdálo nejvhodnější – tedy rozejít se s týrajícím partnerem. Oběti si přejí pouze to, aby na nich nebylo pácháno násilí a aby pachatel tohoto násilí své chování změnil. Tyto možnosti musí vzít intervent v úvahu a nenutit oběť k rozhodnutí, které by bylo v rozporu s její vůlí. Za všech okolností oběť potřebuje podporu a naději a zprostředkovatelem této naděje může být právě krizový pracovník.

Pokud je klientem krizové intervence týraná osoba ve fázi zvažování odchodu od partnera, měl by se krizový intervent zaměřit zvláště na navázání kontaktu, kdy oběť domácího násilí především potřebuje, aby jí někdo věřil. Důležité je také redukování negativních emocí, zejména strachu. Dalším bodem, na který je nutné zaměřit pozornost, je sběr informací o životní historii oběti a o historii násilí a následně pak společně vytvořit tzv. bezpečnostní plán (příloha 5). Jedná se o určitý systém kroků, jak by měla týraná žena v situaci, kdy se bude násilí opakovat, postupovat. Dává oběti pocit bezpečí pro případ ohrožení, bez ohledu na to, zda bude někdy použit či nikoliv (55).

1.3.2.2 Intervence ve fázi opuštění týrajícího partnera

Po celou dobu této fáze potřebuje oběť domácího násilí doprovázení, podporu a nezdědka také ochranu před agresorem. Je proto vhodné, aby se oběť obrátila například na linku důvěry, krizové centrum, poradnu pro oběti domácího násilí nebo především na intervenční centrum, kde by kromě psychologické pomoci obdržela také kompetentní sociálně-právní pomoc. V situaci, kdy se oběť rozhodne od týrajícího partnera odejít,

potřebuje získat spojence, pomocníka pro krizové situace. Sociální pracovníce může oběti zprostředkovat ubytování v azylovém domě, zajistit nezbytné finanční prostředky, poskytovat sociálně-právní poradenství, zprostředkovat právní či jinou pomoc a poučit ji o jejích právech a povinnostech při jednání s policií a s ostatními orgány činnými v trestním řízení apod. (55).

1.3.3 Pomáhající odborníci a organizace v případech domácího násilí

Od dob, kdy byla problematika domácího násilí vnímána jako soukromá záležitost bez potřeby intervence z vnějšku, se v současnosti setkáváme s interdisciplinárním přístupem, jenž zahrnuje spolupráci různých institucí a propojuje jejich odpovědnost za řešení případu (61). Pomoc by měla být poskytována všemi institucemi, které se mohou dostat do přímého kontaktu s oběťmi domácího násilí. V současné době existuje již celá řada institucí a organizací, které těmto lidem nabízí odbornou pomoc. Může se jednat např. o pomoc policie, zdravotníků, pomoc sociální, psychologickou či právní. Klíčové změny iniciované novým zákonem se týkají zejména policie, justice a oblasti sociálních služeb. Právě u těchto tří složek dochází k výrazným posunům v jejich povinnostech a působnostech (67).

1.3.3.1 Interdisciplinární spolupráce

Problém domácího násilí nemůže vyřešit jedna osoba ani jedna instituce. Chceme-li hovořit o skutečně funkčním systému řešení případů domácího násilí, a to jak v návaznosti na vykazání, tak i mimo ně, musíme se zabývat otázkou interdisciplinární spolupráce mezi institucemi, která nabízí efektivnější řešení problematiky domácího násilí na místní úrovni. Proto bylo domácí násilí a jeho řešení jako podstatného celospolečenského problému přesunuto kromě ohrožené osoby i na další subjekty, a to intervenční centra, Policii České republiky a orgány sociálně-právní ochrany dětí.

U těchto subjektů je potřeba dobře vyladěné spolupráce a efektivního postupu v souladu s přijatým zákonem. Je to jedna ze základních zásad, z nichž zákon vychází a bez nichž by poskytovaná pomoc obětem nebyla funkční.

Kromě uvedených subjektů, jimž zákon výslovně ukládá povinnost výměny informací, se bude spolupráce v praxi týkat i dalších subjektů: regionální a místní samosprávy (obecní policie, sociálních odborů, zdravotnických zařízení, azylových zařízení, krizových linek a center a jiných poraden pro pomoc rodinám), orgánů státní správy (soudů, probační a mediační služby, státních zdravotnických zařízení) a dalších soukromých subjektů a nestátních organizací (psychologů, lékařů, specializovaných poraden apod.) (54). Interdisciplinární spolupráci organizují v rámci své působnosti intervenční centra a koordinují ji prostřednictvím interdisciplinárního týmu (27).

Interdisciplinární tým je „plovoucí“ tým zástupců spolupracujících subjektů, organizací a institucí státní správy, samosprávy a neziskového sektoru, jehož posláním je zejména koordinace a monitorování situace na místní úrovni, řešení konkrétních případů, iniciování primární prevence, osvěty a navrhování nových opatření pro minimalizaci příčin domácího násilí (54).

Domácí násilí je složitý problém, který zasahuje život oběti v mnoha oblastech. Pro úspěšné řešení tohoto problému je interdisciplinární spolupráce různých institucí a organizací nezbytná. Na koho se mohou oběti domácího násilí obrátit a co mohou od dané instituce či organizace očekávat, bude předmětem dalších kapitol.

1.3.3.2 *Policie České republiky*

Policie České republiky (dále jen Policie ČR) má ve strategii řešení případů domácího násilím ústřední roli. Představuje totiž bránu, kterou obvykle vystupuje případ domácího násilí ze soukromí bytu na veřejnost. Policie ČR je zejména represivní složka státu, tzn. že začíná působit tam, kde ostatní způsoby pomoci či nápravy chování již nestačí. Na základě tohoto pojetí je její činnost zaměřena na postihnutí pachatele za jeho protiprávní jednání a pomoc obětem až druhotně a omezeně - zejména právě

kriminalizací pachatele **(47)**. V tomto ohledu přinesl významné zlepšení novelizovaný zákon o Policii České republiky, který ustanovil možnost Policie ČR rozhodnout o vykázání násilné osoby ze společně obývaného bytu či domu na 10 dnů, po prodloužení i na delší dobu. Policista by měl vykázat násilnou osobu v případě, kdy na základě poznatků o násilné historii dojde k závěru, že hrozí další eskalace útoků **(2)** (více kapitola 1.2.2.3.1 Změna zákona o Policii České republiky). Úloha policie tedy spočívá zejména v intervenci (poskytnutí ochrany oběti), vyšetřování (shromažďování fakt a důkazů) a v doporučení jiné pomoci (občanské, psychologické poradny či jiné organizace).

Na policii se osoby ohrožené domácím násilím obracejí zejména při eskalaci násilí a přímém ohrožení (voláním na linku 158) a v situacích, kdy akutní násilí pominulo a oběť chce podat na pachatele trestní oznámení. Policista je oprávněn v případech domácího násilí přistoupit mimo jiné k následujícím úkonům: zajistit osobu, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje život svůj nebo život a zdraví jiných osob nebo majetek; omezit pohyb agresivní osoby; odebrat zbraň; zakázat vstup na určená místa nebo otevřít byt či jiný uzavřený prostor **(61)**.

Velice podstatnou roli budou představovat jak pracovní, tak životní zkušenosti zasahujícího či vykazujícího policisty. Proto by v těchto případech měli zasahovat skutečně kvalifikovaní policisté. Důležitá je znalost specifik domácího násilí oproti jiným trestným činům a dále pak obeznámenost s častými psychickými znaky na straně násilné a ohrožené osoby. Je nutné vést evidenci násilných incidentů, která pomůže při rozhodování o vykázání a rozlišení obětí skutečných od falešných a omezení zneužití vykázání **(2)**. K minimalizaci zneužití vykázání by mohlo také přispět kvalitní proškolení policistů, výcvik zaměřený na vyšetřování a dokumentování scény domácího násilí a metodický návod pro policisty, jak v případech domácího násilí postupovat.

Možnost policie zasáhnout a vykázat násilnou osobu ze společného obydlí vytvářejí právní rámec pro navazující opatření zejména sociální povahy. To umožňuje komplexní řešení jednotlivých případů domácího násilí dříve, než by mohlo dojít k závažnému násilnému trestnému činu. Na rozhodnutí policie o vykázání nebo zákazu vstupu bezprostředně a ze zákona navazuje činnost intervenčních center **(52)**.

1.3.3.3 *Intervenční centra*

Intervenční centra byla zřízena zákonem č. 135/2006 Sb., za účelem poskytování pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Od 1. ledna 2007 je v České republice v každém kraji alespoň jedno intervenční centrum (příloha č. 3). V případech domácího násilí sehrávají při pomoci obětem hlavní úlohu, neboť by měla poskytovat ohroženým osobám bezprostřední individuální psychologickou a sociální pomoc ambulantní, terénní nebo azylové povahy a zprostředkovat poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní **(15)**. Součástí pomoci intervenčních center je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány Policie České republiky a obecní policie, orgány sociálně právní ochrany dětí, obcemi, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra plní informační a koordinační (a metodické) úkoly mezi zúčastněnými institucemi při pomoci ohroženým osobám a vyhodnocují vzájemnou spolupráci **(36)**.

Intervenční centra své služby poskytují zcela individuálně podle potřeb jedince a člověk se na ně může obrátit osobně, telefonicky nebo e-mailem. Svým klientům mohou nabídnout poskytnutí základních informací o tom, jaké kroky mohou ve své situaci učinit; poskytnutí kontaktů na další poradny, kde nabízejí dlouhodobé poradenství; pomoc s vyhledáním azylového bydlení; poskytnutí základních právních informací a informací o právech klientů **(15)**.

V rámci prvního kontaktu s ohroženou osobou intervenční centrum zjišťuje, zda tato osoba porozuměla všem informacím poskytnutým příslušníky Policie ČR a zda jí byla zajištěna dostatečná ochrana a bezpečí. Intervenční centrum je povinno oznamovat příslušnému krajskému úřadu počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc. Zaměstnanci intervenčních center jsou při pomoci obětem povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se při výkonu své činnosti dozvědí. Sdělit takové skutečnosti mohou jen se souhlasem osob, kterých se tyto údaje týkají nebo pro účely trestního řízení orgánům činným v trestním řízení, a to i bez takového souhlasu **(61)**.

Intervenční centra sehrávají důležitou úlohu v systému pomoci obětem domácího násilí a jejich role je nezastupitelná.

1.3.3.4 Zdravotníci

Vedle policie jsou lékaři a pracovníci zdravotnických zařízení jedni z prvních, na koho se oběť domácího násilí nejčastěji obrátí, a to zejména v situacích bezprostředně po útoku. V případech domácího násilí, kde je vysoká míra latence, právě lékař může rozpoznat, že má před sebou oběť trestného činu. I proto je účast těchto pracovníků při identifikaci domácího násilí a nabídnutí možností pomoci velmi důležitá. V případě že se zdravotník setká s obětí domácího násilí, je důležité, aby jí vysvětlil, že nikdo nemá právo dopouštět se vůči ní násilí a že se může obrátit na některé ze specializovaných poraden, na něž jí může předat kontakty **(61)**. Oběti však mnohdy násilí v rodině zapírají a neudávají skutečné příčiny jejich zranění, ale ze strachu a studu uvádějí, že si zranění způsobily náhodou či samy. Je proto důležité, aby pracovníci zdravotnických zařízení uměli pracovat s problematikou násilí v rodině a nebáli se oběti zeptat na skutečné příčiny zranění a na to, kdo je způsobil. Zdravotníci by měli být rovněž vyškoleni v kladení citlivých otázek způsobem, který by oběť domácího násilí nezahanbil či neurazil. Jejich situaci by také usnadnilo zavedení dotazníku, ve kterém by byly i otázky týkající se domácího násilí. Obdobné dotazníky fungují v mnoha státech a zkušenosti z těchto zemí ukazují, že je pro ženy snazší přiznat násilí v dotazníku než přímo **(63)**.

Pokud lékař zjistí, že je jeho pacient či pacientka obětí domácího násilí, měl by se zeptat, jestli oběť chce, aby zavolal policii a násilí ohlásil. Do zdravotnické dokumentace musí lékař přesně zaznamenat, jakým způsobem ke zranění došlo, popsat rozsah a typ zranění, jakou dobu si pravděpodobně léčení vyžádá a jaká způsobí poškozené osobě omezení **(61)**. Oběti by měl vyhotovit detailní zprávu o jejím zdravotním stavu po napadení, která může posloužit jako svědectví u soudu.

1.3.3.5 *Orgány sociálně-právní ochrany dětí*

Na oddělení sociálně-právní ochrany dětí se oběti domácího násilí obracejí zejména tehdy, pokud se násilí v rodině již rozvinulo a jsou ohroženy nezletilé děti. Druhým častým případem je situace, kdy se oběť rozhodne od agresora odejít a hledá možnosti náhradního bydlení, žádá o úpravu poměrů k nezletilým dětem nebo se ocitla v sociální nouzi. Častokrát ohrožené osoby přichází spíše se zástupnými problémy, neidentifikují se s rolí oběti, případně se stydí o násilí hovořit a jako primární problém uvádí jiné důvody. Úloha sociálních pracovníků je při identifikaci a prevenci pokračování násilí v rodině zásadní. Pracovnice oddělení sociálně-právní ochrany dětí by proto měly být proškoleny v metodách práce s ohroženou osobou a ve způsobech rozpoznání domácího násilí **(61)**.

Sociální pracovníce může oběti pomoci při sepsání žádosti o svěření nezletilých dětí do výchovy, při hledání azylového či krizového ubytování nebo jí může sehnat kontakty na nejbližší specializovaná centra pro oběti domácího násilí a pro děti, které staly svědky násilí **(15)**. Potřebuje-li oběť z bezpečnostních důvodů místo svého nového pobytu před násilníkem dočasně zatajit, tak od roku 2006 je to ze zákona možné. Tato možnost se týká nejen nezletilých dětí, ale i dospělých osob, které jsou ohroženy domácím násilím **(61)**.

1.3.3.6 *Soudy*

Pokud v rodině dochází dlouhodobě a opakovaně k násilí a oběť má z násilníka strach, může se sama obrátit přímo na soud s žádostí o vydání předběžného opatření a požádat o to, aby soud pachateli přikázal dočasně opustit byt, případně nařídil zákaz kontaktování oběti **(15)**.

Pracovníci soudů a soudci by měli procházet specifickou přípravou a být seznamováni s optimální procedurou u případů domácího násilí. Jde například o jasné

pokyny, jak a za jakých okolností vyslýchat týranou osobu a podobně. K trestnímu stíhání pachatele vzhledem ke zvláštní dynamice domácího násilí není vyžadován souhlas oběti s tímto stíháním. Je to jasný signál, že stát má zájem o postih domácího násilí bez ohledu na názor oběti (7).

1.3.3.7 Právníci a advokáti

Důležitou, ale opomíjenou skupinou profesionálů jsou právníci a advokáti, kteří mají oběť zastupovat ve věcech úpravy poměrů k nezletilým dětem, rozvodového řízení nebo majetkového vyrovnání. Jsou cennou oporou pro každou oběť, ovšem pro oběti domácího násilí to platí dvojnásob, neboť ty mají více důvodů pro ambivalentní postoje a odmítání spolupráce se soudem. I pro advokáty je zastupování obětí domácího násilí náročnou a netypickou záležitostí a je pro ně důležité vědět, jak se mají na násilí ptát a jaká opatření navrhopat. Proto by měly vznikat programy pro přípravu advokátů se specializací na domácí násilí (36, 7).

1.3.3.8 Specializovaná poradenská centra pro oběti domácího násilí

Specializované poradny nabízejí obvykle sociální, psychologickou a právní pomoc. Jejich činnost a rozsah poskytovaných služeb se velmi liší, a proto je potřeba si nejprve zjistit přesný rozsah služeb. Služby mohou mít ambulantní i pobytový charakter a dále se mohou dělit na krizovou intervenci, poradenství a terapii. Oběti domácího násilí by měly mít možnost vybrat si délku i rozsah poskytovaných služeb (61).

Specializované poradny pro oběti domácího násilí mohou nabízet vypracování bezpečnostního plánu, strukturování historie násilí, pochopení problematiky domácího násilí, získání náhledu, překonání emočních obtíží vyvolaných násilím ve vztahu atd. Na tyto specializované poradny se oběti obracejí ve všech fázích rozvoje domácího násilí (15).

Velkou úlohu v této problematice zastávají nestátní neziskové organizace (dále jen NNO). V České republice jich existuje několik, které se přímo zabývají pomocí obětí domácího násilí (příloha č. 4). Většina z nich nabízí psychologické, sociální a právní poradenství, podporu oběti a v případě potřeby mohou zajistit i azylové ubytování s utajenou adresou. Jejich činnost a rozsah služeb se liší, takže je nejlépe vyhledat si konkrétní organizaci a zjistit co nabízí. Základním způsobem prezentování informací je pro většinu NNO využití vlastních webových stránek. Nejčastěji jsou touto formou prezentovány informace o hlavních aspektech dané problematiky, o tom, co je domácí násilí, jaké služby může oběť domácího násilí využívat apod.

Nezpochybnitelná je také neváznoucí vzdělávací a osvětová činnost NNO jak pro širokou veřejnost v rámci mediálních aktivit, tak pro konkrétní cílové skupiny a odbornou veřejnost. Členky a členové nestátních neziskových organizací často publikují články týkající se domácího násilí a veřejnost informují taktéž například prostřednictvím tzv. tematických večerů, které jsou tvořeny kombinací přednášek, promítání filmů a následných besed. Tyto aktivity významným způsobem zvyšují obecné povědomí o domácím násilí (48).

1.3.4 Prevence a osvěta

Velkou roli v efektivitě ochrany společnosti před domácím násilím sehrává v první řadě dostatečná prevence a informovanost odborné i laické veřejnosti, jež je realizována zejména prostřednictvím výcvikových programů, informačních kampaní, vzdělávacích akcí apod.

Preventivní působení proti domácímu násilí může být zaměřeno mnoha směry. Může se zaměřit na informování potenciálních obětí, výchovně působit na děti ve školách, kampaněmi oslovovat teenagery atd. (31). S prevencí a osvětou by se mělo začínat již v raném věku. Existují programy, které děti již v mateřských školách seznamují s pojmem násilí, například formou loutkových představení a různých her. Je důležité naučit děti hned v raném věku, co je dobré a co špatné chování a jak se

nevhodnému chování, špatnému či násilnému zacházení bránit. Všechny děti by měly vědět, na koho se mohou se svým trápením obrátit, s kým si mohou bezpečně promluvit a kde mohou hledat pomoc (29).

Mezi kriminology je za nejúspěšnější prevenci považován zřetelný signál, že násilí nebude tolerováno. Tato nulová tolerance k domácímu násilí může jak odradit potencionální násilníky, tak odstrašit toho, kdo násilí páchá, aby jej ukončil. Obětem dává naději, že se mohou obrátit o pomoc a budou brány vážně.

Z hlediska primární prevence (aby se násilí nedělo) mají význam mediální a osvětové akce, výuka dané problematiky na školách všech stupňů, odsuzování násilných projevů mezi mladými lidmi, poučení adolescentů o rizikových faktorech ve vztahu (chorobná žárlivost, panovačnost, výbušnost, zneužívání alkoholu a drog).

V rámci prevence sekundární (druhotné zraňování oběti) je nutné dosáhnout zcitlivění a pochopení orgánů činných v trestním řízení i civilních soudců ke specifickým domácího násilí a vytvořit integrovaný systém mimoprávních i právních pomáhajících institucí (poradny, azylové domy). Nezbytné je poučit poškozené domácím násilím, jak se násilí bránit a jak se dovolat pomoci. Nejde však jen o pomoc a satisfakci poškozených, ale i o práci s násilnými jedinci. Pro ně je potřeba připravit intervenční programy, které vedou ke změně chování a přesvědčení, že za násilí může oběť.

To vše by mělo směřovat k terciální prevenci, tedy, aby se násilí v rodinných a partnerských vztazích již neopakovalo (49).

1.3.5 Pomoc pro pachatele domácího násilí

Poskytnutí pomoci oběti domácího násilí musí být vždy na prvním místě. Zaměřit se však pouze na tuto formu intervence je poněkud krátkozraké. Pokud chceme snížit násilí v rodině, musíme jít přímo ke zdroji tohoto násilí, tedy k pachateli. Terapie pachatelů domácího násilí však budí u mnohých lidí ambivaletní postoje. Je to zcela pochopitelné, násilník rozhodně není nikterak kladnou postavou. Proč mu tedy pomáhat (36)? Faktem je, že prevence zaměřená na informování potenciálních obětí směřující

k tomu, aby se vyhnuly partnerům se sklonem k násilí v žádném případě nestačí. Jedinou možností je zaměřit se právě na pomoc pachatelům domácího násilí, aby změnilí své naučené chování, a to i proti jejich vůli **(31)**. Pachatel domácího násilí své chování totiž většinou změnit může. Záleží ale na tom, jakou pomoc mu jsme schopni nabídnout. V zahraničí existují programy pro pachatele, které jsou různě koncipované a různě účinné, již několik let **(12)**.

Programy a kurzy pro pachatele kladou důraz na to, že agrese je násilníkův problém a on s tím musí něco udělat. Mnoho agresorů totiž omlouvá své činy vnějšími faktory. Například alkoholem nebo „provokativním chováním“ ostatních. Nechtějí si přiznat, že pouze oni sami nesou plnou zodpovědnost za své chování. Násilí je totiž způsobeno tak, že se pachatel zachová nevhodně, a právě s tím musí bezpodmínečně něco udělat on sám. Dobrá vůle v těchto případech bohužel nestačí. Většina pachatelů násilí skutečně potřebuje profesionální péči, protože jen touto cestou je možno jejich násilné chování potlačit **(9)**.

V České republice dle dostupných informací zatím terapie pro pachatele domácího násilí příliš zavedeny nejsou. Alespoň ne podobné tomu, jaké jsou realizovány v zahraničí. Objevily se spíše ojedinělé pokusy některých psychoterapeutů pracovat s pachateli domácího násilí individuálně na základě jejich dobrovolného rozhodnutí. Dobrovolný vstup do terapie však poskytuje klientovi možnost kdykoli terapii ukončit a často se tak stává spíše nástrojem, jak si svého partnera udržet. Pachatel nastoupí do terapie v situaci, kdy mu oběť pohrozí odchodem, a ukončí ji, jakmile se vše vrátí do starých kolejí. Dobrovolnost neznamená tedy vždy motivaci ke změně **(31)**. Většina pachatelů sama pomoc nevyhledá a nejsou-li k tomu donuceni, na terapii nepůjdou. Právní úprava by proto měla soudům umožnit, aby byla možnost odsoudit pachatele domácího násilí k povinnosti účastnit se intervenčních programů.

Pro zavedení intervenčních terapeutických programů pro pachatele domácího násilí v Česku není nutné objevovat něco nového. Stačí pouze adaptovat mezinárodní kritéria a standardy na české podmínky a potřeby. Jako inspirace nám může posloužit například Vídeňský tréninkový program pro pachatele partnerského násilí nejen proto,

že byl tento model vyhodnocen Evropskou unií jako nejlepší, ale i proto, že je nám Rakousko blízko jak geograficky, tak i svou mentalitou **(36)**.

Dle dostupných informací, je v České republice pouze jedno zařízení (Centrum J.J.Pestalozziho v Chrudimi), které nabízí pomoc pachatelům domácího násilí. Program je určený těm, kteří si svůj problém uvědomují a chtějí jej sami řešit. Dále mají pachatelé domácího násilí ještě možnost navštívit poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.

Pomoc pachatelům domácího násilí je stále nová a vyvíjející se oblast, ve které se uplatňuje řada přístupů a o jejímž smyslu je také neustále vedena diskuse. Kritici vytýkají těmto programům zejména nepříliš velkou úspěšnost **(31)**. Bylo by však předčasné dělat závěry, že ve snaze o snižování výskytu násilí v rodině od terapeutických programů nemáme nic očekávat. Přesto, že výsledky zatím nejsou oslnivé, stojí jistě za vynaloženou námahu. Navíc jsou tyto programy a vyhodnocování metod teprve v začátcích a nové přístupy v terapii pachatelů jsou stále ještě ve vývoji **(36)**.

2. CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1. Cíle práce

Cílem práce bylo zjistit, jaká je informovanost obou pohlaví o problematice domácího násilí. Výzkum zjišťoval především všeobecné znalosti mužů a žen o domácím násilí, o legislativních opatřeních, které upravují tuto oblast, a také zkoumal informovanost respondentů (respondentem nazýváme osobu, která vyplňuje dotazník) o možnostech pomoci obětem domácího násilí.

Druhým cílem práce bylo zmapování potřeb odborníků zabývajících se domácím násilím.

2.2. Hypotézy

H1: Většina veřejnosti nezná Zákon na ochranu před domácím násilím.

H2: Ženy jsou více informované o problematice domácího násilí než muži.

H3: Stanovena na základě kvalitativního výzkumu (viz kapitola 5. Diskuse).

3. METODIKA

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

3.1.1. Dotazníkové šetření

Ke sběru primárních dat byl zvolen kvantitativní výzkum. Prostředkem ke sběru informací byl dotazník (viz Příloha 1). Dotazník můžeme zařadit do kategorie dotazování. Jde o písemný způsob kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je standardizovaným souborem otázek, jež jsou předem připraveny na určitém formuláři. Je určen pro získávání dat od velkého počtu odpovídajících, což je také jeho největší výhodou **(3)**.

Dotazník obsahoval 9 otázek. Z celkového počtu byla 1 otázka otevřená (ot. 3), 5 otázek uzavřených (ot. 2, 4, 5, 6 a 8) a 3 otázky polouzavřené (ot. 1, 7 a 9). U polouzavřených otázek měli respondenti doplnit na vyznačeném místě vlastní odpověď. U každé otázky bylo možné zvolit vždy jen jednu odpověď, pouze u otázky číslo 5 byla možnost vybrat více odpovědí. První 2 otázky se týkaly identifikačních znaků respondenta. Jedná se o tzv. nezávisle proměnné, které v dotazníku představovaly pohlaví, věk a nejvyšší dosažené vzdělání **(3)**. Zbýlých 7 otázek se vztahovalo ke zjištění informovanosti respondentů o domácím násilí. Dotazník byl anonymní, s čímž byli respondenti srozuměni, stejně jako s instrukcemi pro vyplňování dotazníku a s využitím získaných informací. Většina dotazníků byla distribuována a sesbírána osobně či elektronickou korespondencí, čímž byla zaručena vyšší pravděpodobnost návratnosti **(16)**. Samotné dotazování se uskutečnilo v období měsíců června a července roku 2008.

Získaná data z dotazníkového šetření směřují k ověření hypotéz H1 a H2. Data byla zpracována v tabulkovém procesoru Microsoft Office Excel 2003 a jsou uvedena v kapitole Výsledky a okomentována v kapitole Diskuse.

3.1.2. Polostandardizovaný rozhovor

Pro naplnění druhého cíle, zmapování potřeb odborníků zabývajících se domácím násilím a získání objektivních informací byla použita metoda výzkumu kvalitativní rozhovor, technika polostandardizovaného rozhovoru. Tato technika je nejrozšířenější metodou interview, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod jak nestandardizovaného, tak plně standardizovaného rozhovoru. Vyžaduje však náročnější technickou přípravu, kdy je nutné vytvořit si určité schéma, které je pro tazatele závazné. Toto schéma je tzv. jádro interview, tedy minimum otázek, které budou účastníkům položeny. Tazatel může klást navíc doplňující otázky, které bývají velmi užitečné a přinášejí mnoho kontextuálně vázaných informací, které pomohou lépe problém pochopit **(40)**.

Tato metoda byla použita u odborníků pomáhajících obětem domácího násilí. Nejprve byly vybrány zařízení odpovídající potřebám výzkumu a poté telefonicky osloveny. Po telefonické domluvě byly provedeny již samotné rozhovory. Rozhovor mezi tazatelem a respondentem může probíhat prostřednictvím osobního kontaktu, nebo formou telefonického interview **(3)**. Vzhledem k tomu, že byl výzkum prováděn v červnu a červenci, tedy z části v době letních prázdnin, kdy mají pracoviště omezený provoz, a také z důvodu omezených finančních prostředků, byly 4 rozhovory provedeny osobně a dalších 7 rozhovorů telefonickou formou.

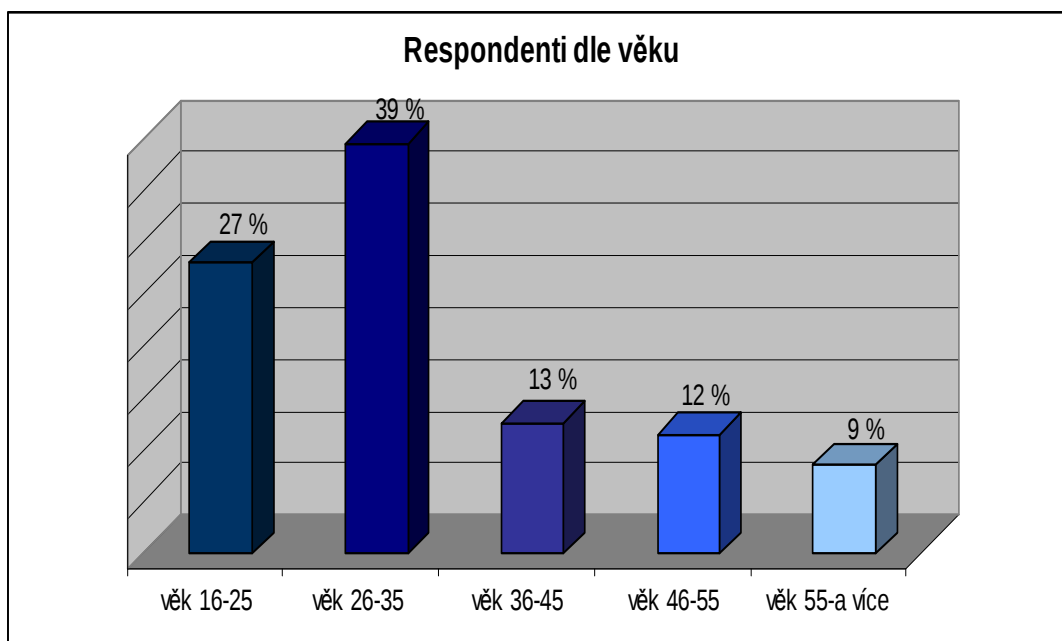
Podklad pro polostandardizované rozhovory (viz Příloha 2) obsahoval 6 otevřených otázek. Otázky se týkaly Zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, dále potřebných změn při řešení případů domácího násilí, přítomnosti supervize v zařízeních či dalšího vzdělávání pracovníků. Součástí byly také identifikační otázky. První zjišťovala organizaci, ve které pracovník pracuje, a druhá jeho pracovní zařazení (viz kapitola 3.2 Charakteristika výběrového souboru, Tabulka 1).

3.2 Charakteristika výběrového souboru

Pro kvantitativní část výzkumu byl zvolen náhodný výběr respondentů různého pohlaví, věku či vzdělání tak, aby výsledky výzkumu mohly být co nejvíce zobecněny. Respondenti byli osloveni náhodně na různých místech České republiky. Celkem bylo distribuováno 245 dotazníků. Návratnost činila 82%, výběrový soubor tedy představoval 200 respondentů. Ačkoli uvedený počet respondentů není zárukou reprezentativnosti výzkumného souboru a širší zobecnění získaných dat je problematické, můžeme říci, že i tyto získané informace a z nich vyvozené závěry jsou užitečné. Disman uvádí, že technicky vzato i nereprezentativní vzorek může poskytnout hodnotné výsledky (16).

Z důvodu zkoumání rozdílů v informovanosti mužů a žen bylo záměrem vytvoření dvou stejně velkých skupin mužů a žen ve výběrovém souboru. Polovinu z tohoto vzorku tvoří tedy ženy, a to ve věku od 17 do 65 let, druhou polovinu muži ve věku od 18 do 77 let. Věkové složení respondentů výběrového souboru nám ukazuje Graf 1.

Graf 1: Odpovědi respondentů na otázku 1. – „Věk“ (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

V Grafu 1 vidíme věkové složení respondentů výběrového souboru, kdy byli respondenti rozděleni dle věku do 5 kategorií. Zastoupení jednotlivých věkových kategorií je následující: 56 respondentů (27 %) bylo ve věku 16–25 let, 79 respondentů (39 %) ve věku 26–35 let, 25 respondentů (13 %) ve věku 36–45 let, 23 respondentů (12 %) ve věku 46–55 let a 17 respondentů (9 %) bylo starších 56 let. Nejpočetnější skupinou jsou tedy respondenti ve věku 26–35 let a nejméně početnou skupinou jsou lidé starší 56 let.

Pro výběr respondentů do kvalitativního výzkumu bylo stanoveno zásadní a předpokládané kritérium, aby účastníci byli pracovníky intervenčních center, poraden či jiných organizací zabývajících se pomocí obětí domácího násilí. Telefonicky bylo osloveno 18 zařízení na území celé České republiky. Po domluvě bylo poté uskutečněno 11 rozhovorů.

Polostandardizované rozhovory proběhly v následujících zařízeních:

- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Zlín – Intervenční centrum;
- Centrum sociálních služeb Praha – Intervenční centrum;
- Občanské sdružení Magdalenium;
- Dona centrum Brno – Intervenční centrum;
- Středisko sociální prevence Olomouc – Intervenční centrum,
- Psychosociální centrum Acorus;
- SKP-CENTRUM, o.s. Pardubice – Intervenční centrum;
- Slezská diakonie – Intervenční centrum Ostrava;
- Oblastní charita Znojmo – Poradna pro oběti domácího násilí Tereza;
- Centrum intervenčních a psychosociálních služeb Libereckého kraje – Intervenční centrum;
- Oblastní charita Hradec Králové – Intervenční centrum.

Tabulka 1: Pracovní zařazení respondentů (v absolutních číslech)

Sociální pracovník/pracovnice	7
Vedoucí Intervenčního centra	2
Koordinátor projektu	2

Zdroj: vlastní výzkum

Co se týká pracovního zařazení respondentů, se kterými byly provedeny polostandardizované rozhovory, tak v Tabulce 1 můžeme vidět, že 7 rozhovorů bylo provedeno se *sociálními pracovníky* daných zařízení, 2 rozhovory s *vedoucími intervenčních center* a 2 rozhovory s *koordinátory projektu*.

4. VÝSLEDKY

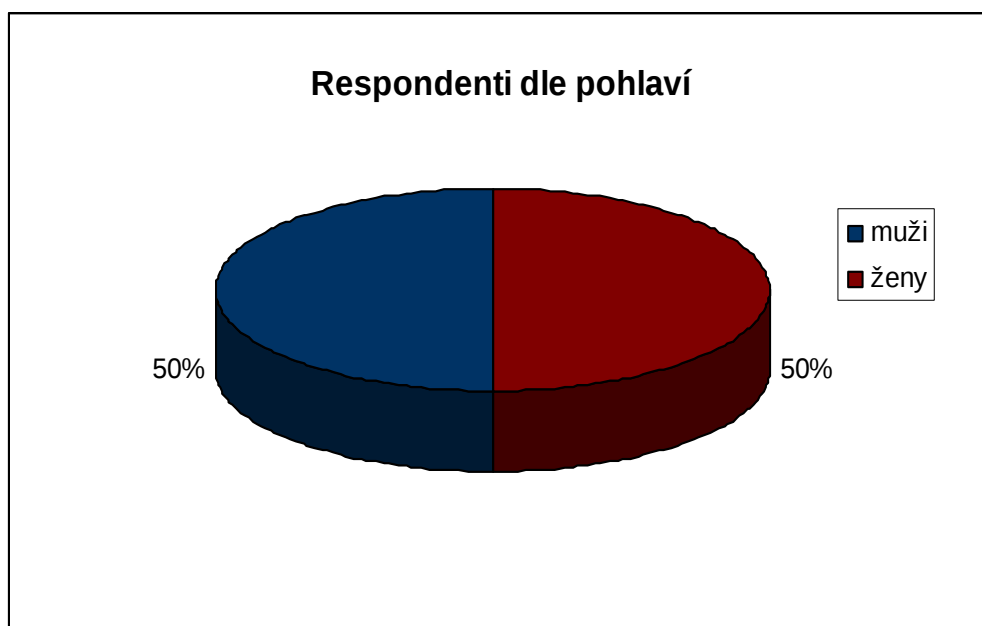
Kapitola výsledky je rozdělena do dvou částí: Výsledky I. (dotazník) a Výsledky II. (polostandardizované rozhovory). Výsledky I. jsou věnovány datům získaným a vyhodnoceným z jednotlivých otázek dotazníku (viz Příloha 1). Obsahují číselné výsledky výzkumu a především řadu komentovaných grafů. U každé otázky je nejprve napsáno její znění, pak následuje graf či tabulka. Všechna data jsou rozdělena na odpovědi mužů a žen, neboť tyto informace jsou rozhodujícím faktorem pro ověření Hypotézy 2. Vyhodnocených dotazníků bylo 200.

Výsledky II. jsou zaměřeny na vyhodnocení kvalitativního výzkumu, tedy polostandardizovaných rozhovorů s pracovníky intervenčních center či jiných zařízení zabývajících se problematikou domácího násilí. Celkem bylo uskutečněno jedenáct rozhovorů. Z důvodu zachování anonymity byla jednotlivým rozhovorům přiřazena písmena české abecedy.

4.1 Výsledky I.

Otázka 1. Identifikační údaje respondenta

Graf 2: Odpovědi respondentů na otázku 1 (v %)

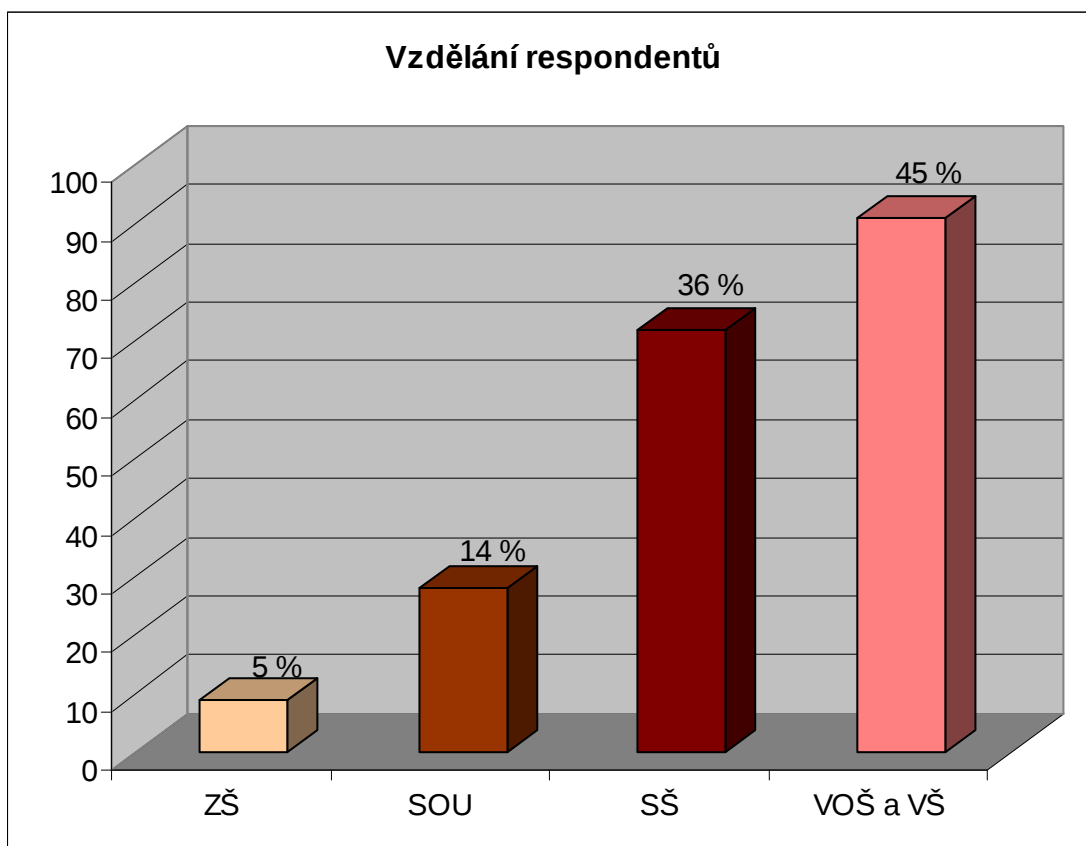

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 2 znázorňuje zastoupení respondentů podle pohlaví. Z celkového souboru 200 respondentů bylo 100 (50 %) mužů a 100 (50 %) žen.

Otázka 2. Nejvyšší dosažené vzdělání.

Graf 3: Odpovědi respondentů na otázku 2 (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Z Grafu 3 je patrné, že 9 (5 %) respondentů má nejvyšší dosažené vzdělání základní, 28 (14 %) dotazovaných uvedlo jako nejvyšší dokončené vzdělání střední odborné a 72 (36 %) označilo nejvyšším dosaženým vzděláním středoškolské. Nejvíce zastoupenou skupinou jsou respondenti s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním, a to 91 (45 %) respondentů..

Otázka 3. Jak byste charakterizoval(a), co to je domácí násilí?

V tomto případě se jednalo o otázku otevřenou, kdy respondenti měli charakterizovat, co si představují pod pojmem domácí násilí. Vznikl tak velký soubor různých odpovědí, které bylo nutné uspořádat do 10 kategorií (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: Odpovědi respondentů na otázku 3 (v absolutních číslech i v %)

	muži		ženy	
	absolut. četnost	relativ. četnost	absolut. četnost	relativ. četnost
Fyzické násilí	41	23%	75	28%
Psychické násilí	34	20%	72	26%
Jiné druhy násilí (sexuální, ekonomické, sociální, emocionální)	5	3%	15	5%
Omezování osobní svobody a lidských práv	5	3%	17	6%
Jakékoli jednání ve snaze ublížit a získat nadvládu, moc a kontrolu	23	13%	20	7%
Dlouhodobé, opakované týrání	12	7%	13	5%
Týrání blízkých osob (v rodině, domácnosti)	40	23%	54	19%
Násilí páchané narušenými jedinci a alkoholiky	3	2%	4	1%
Nevím	8	5%	2	1%
Jiné	2	1%	5	2%
Celkem	173	100 %	277	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Muži nejčastěji charakterizovali domácí násilí jako *fyzické násilí* (23 % respondentů), *psychické násilí* (20 % respondentů) a rovněž uváděli jeho typický znak a to, že *se odehrává v domácím prostředí nebo v rodině, mezi blízkými lidmi* (23 % respondentů). U žen byla situace obdobná. *Fyzické násilí* uvedlo 28 % žen, *psychické násilí* 26 % žen a to, že *se odehrává v domácím prostředí nebo v rodině, mezi blízkými lidmi*, uvedlo 19 % žen. *Jiné druhy násilí* uvedlo 3 % mužů a 5 % žen. Pod tímto kritériem se skrývá násilí sexuální, ekonomické, sociální a emocionální. Domácí násilí jako *omezování osobní svobody a lidských práv, charakterizovalo* 3 % mužů a 6 % žen. Další kategorie odpovědí respondentů, nebo-li *jakékoli jednání ve snaze ublížit a získat nadvládu, moc a kontrolu*, byla vybrána 13% mužů a 7 % žen. Jako *dlouhodobé, opakované týrání* shledává domácí násilí 7 % mužů a 5 % žen. Ojediněle (2 % mužů a 1 % žen) se objevovaly odpovědi typu, že se jedná o *násilí páchané narušenými jedinci a alkoholiky*. 5 % mužů a 1 % žen *nevědělo*, jak domácí násilí charakterizovat. Odpovědi mužů a žen jsou přehledně znázorněny v Tabulce 2.

V Tabulce 2 byla také zastoupena kategorie „jiné“. Zde byly zařazeny odpovědi, které nebyly příliš četné, nebo které byly dokonce ojedinělé. Do této kategorie by spadalo 1 % mužů a 2 % žen z řad respondentů. Podrobný výčet odpovědí je znázorněn v Tabulce 3. Odpovědi nebyly rozděleny na mužské a ženské.

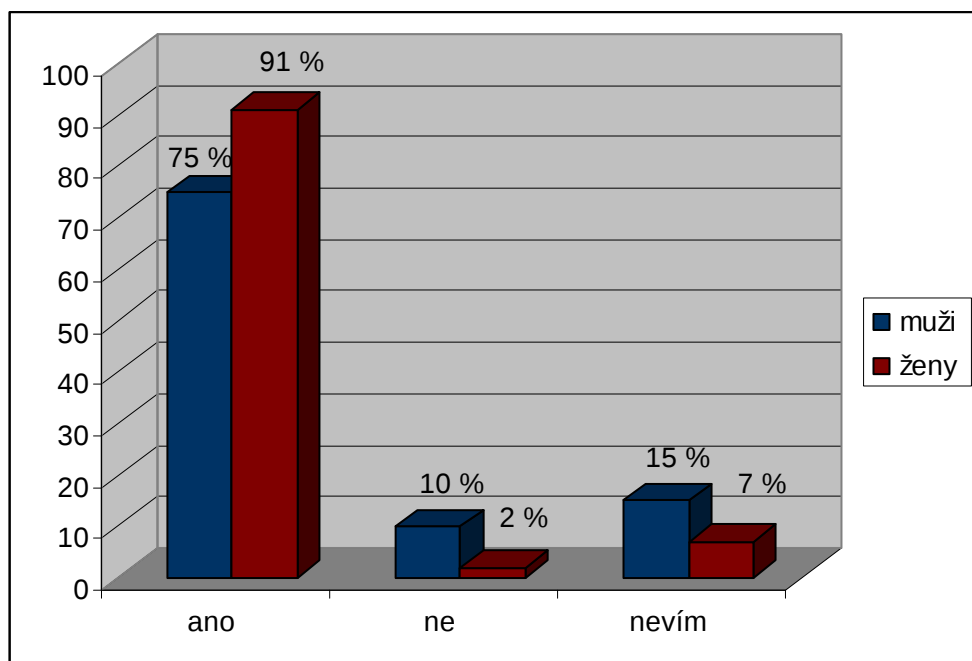
Tabulka 3: Odpovědi respondentů na otázku 3 - kategorie „Jiné“

Odpovědi z kategorie „Jiné“
Trestný čin
Napadání slabšího jedince silnějším
Násilné chování ohrožující život
Vynucená bezmezná poslušnost
Snižování důstojnosti
Zacházení s partnerem jako s věcí

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka 4. Myslíte si, že je domácí násilí trestný čin?

Graf 4: Odpovědi respondentů na otázku 4 (v %)

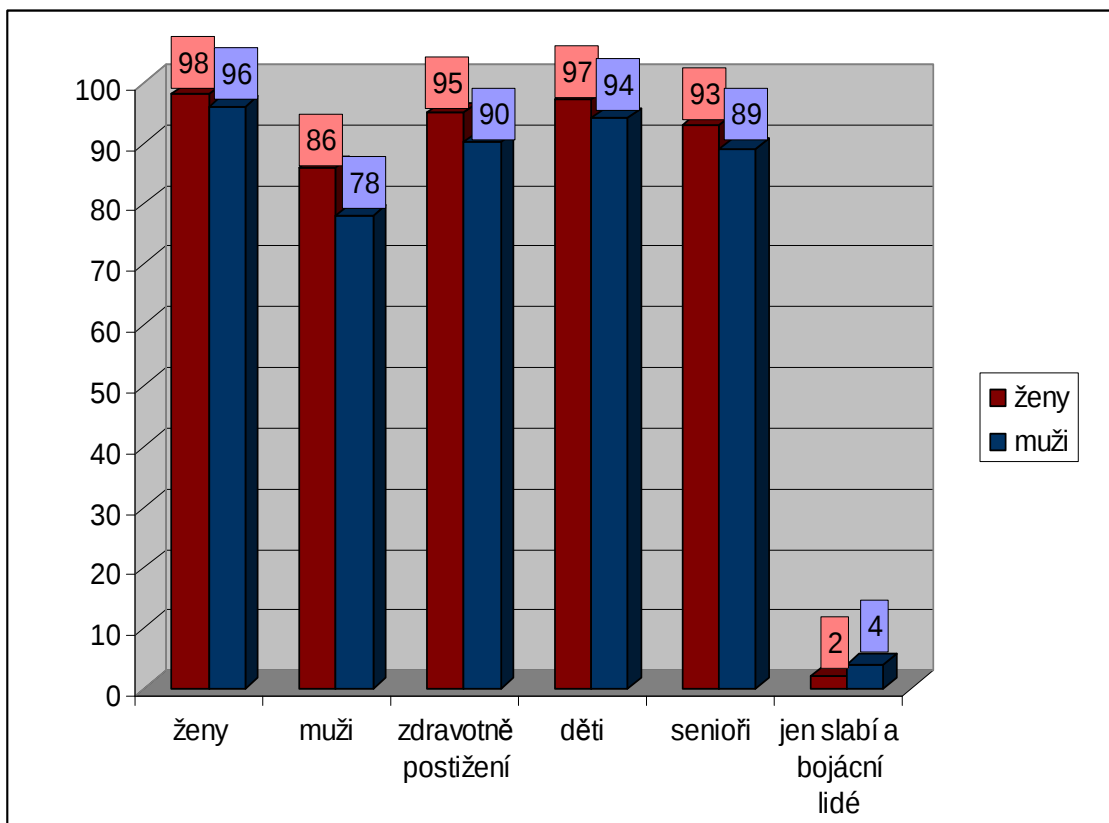

Zdroj: vlastní výzkum

Jak lze vyčíst z Grafu 4, suverénně u obou pohlaví dominovala odpověď ANO. Z celkového počtu (100) mužů a (100) žen, tak odpovědělo 75 mužů a 91 žen. To znamená, že většina respondentů se domnívá, že domácí násilí je trestný čin. 15 mužů a 7 žen odpovědělo, že „NEVÍ“ jestli je domácí násilí trestný čin a 10 mužů a 2 ženy odpověděli, že domácí násilí „NENÍ“ trestným činem.

Otázka 5. Označte prosím skupiny obyvatel, které se podle Vás mohou stát obětmi domácího násilí.

Graf 5: Odpovědi respondentů na otázku 5 (v absolutních číslech)

Zdroj: vlastní výzkum

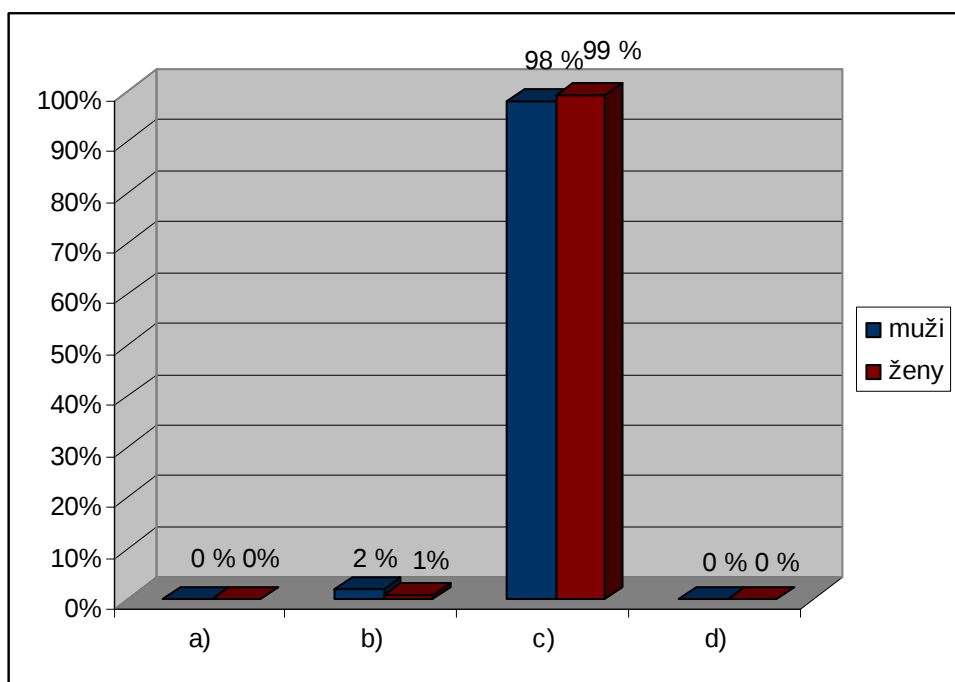
V této otázce měli respondenti možnost vybrat více odpovědí, tedy skupin obyvatel, které se podle jejich názoru mohou stát obětmi domácího násilí. Z tohoto důvodu je celkový součet odpovědí 922.

V grafu vidíme, že odpovědi žen a mužů byly velmi podobné. 98 (21 %) žen a 96 (21 %) mužů označilo skupinu ŽENY; 97 (21 %) žen a 94 (21 %) mužů označilo skupinu DĚTI; 95 (20 %) žen a 90 (20 %) mužů vybralo skupinu ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÍ. Skupinu SENIOŘI označilo 93 (20 %) žen a 89 (20 %) mužů; 86 (18 %) žen a 78 (17 %) mužů zaznačilo skupinu MUŽI a odpověď „JEN SLABÍ A BOJÁCNÍ LIDÉ“ zvolili 2 (0 %) ženy a 4 (1 %) muži.

Otázka 6. Která z navržených odpovědí podle Vašeho mínění nejlépe vystihuje pojem domácí násilí?

- a) domácí násilí je ojedinělý jednorázový spor či hádka mezi partnery
- b) domácí násilí je násilné chování, které se vyskytuje pouze u rodin z nižších společenských vrstev a dopouští se ho především psychopatické osobnosti či alkoholici
- c) domácí násilí je jakékoli jednání blízké osoby s cílem ublížit a získat nad obětí převahu, moc a kontrolu
- d) domácí násilí je problém okrajový, zveličovaný feministkami a ženskými organizacemi

Graf 6: Odpovědi respondentů na otázku 6 (v %)

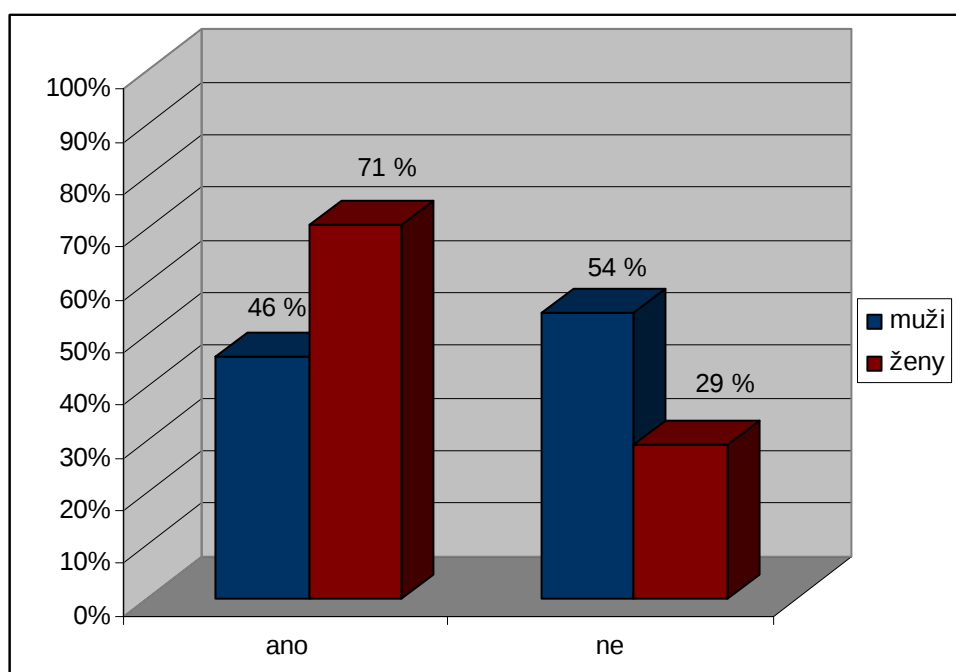
Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6 nám ukazuje, že nejvíce respondentů (mužů i žen) odpovědělo za c) - tedy, že domácí násilí je jakékoli jednání blízké osoby s cílem ublížit a získat nad obětí převahu, moc a kontrolu. Tuto odpověď zvolilo 98 mužů a 99 žen. 2 muži a 1 žena

označili odpověď b), tedy, že domácí násilí je násilné chování, které se vyskytuje pouze u rodin z nižších společenských vrstev a dopouští se ho především psychopatické osobnosti či alkoholici. Odpovědi a) a d) neoznačil žádný respondent.

Otázka 7. V lednu roku 2007 vyšel v platnost nový zákon na ochranu před domácím násilím. Slyšel(a) jste o něm? Pokud ano, víte jaké změny tento zákon přinesl?

Graf 7: Odpovědi respondentů na otázku 7 (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Respondenti si mohli vybrat z možností ANO, NE. Většina mužů zvolila odpověď NE. Z celkového počtu (100) mužů jich 54 neslyšelo o novém zákoně na ochranu před domácím násilím. U žen (100) naopak převažovala odpověď ANO. 71 žen uvedlo, že o novém zákoně slyšelo (viz Graf 7). V případě, že respondenti zvolili

možnost ANO, měli vypsát jaké změny tento zákon přinesl. Jejich odpovědi jsou uvedeny v Tabulce 4.

Tabulka 4: Odpovědi respondentů na otázku 7 – „Změny, které zákon přinesl“
(v absolutních číslech a v %)

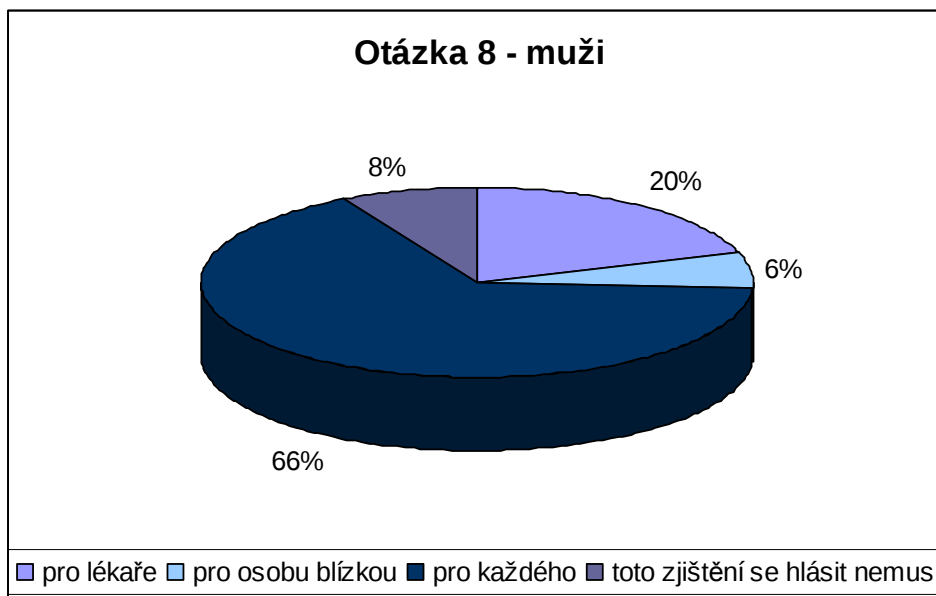
	Vykázání agresora	Vznik Intervenčních center	Větší pravomoc policie	Domácí násilí je trestný čin	Nevím
Muži	28 (59 %)	1 (2 %)	1 (2 %)	4 (9 %)	13 (28 %)
Ženy	51 (63 %)	4 (5 %)	7 (9 %)	3 (4 %)	15 (19 %)

Zdroj: vlastní výzkum

Muži i ženy nejvíce volili odpověď „vykázání agresora“ ze společného obydlí či bytu. Z Grafu 7 je zřejmé, že 46 mužů slyšelo o novém zákoně na ochranu před domácím násilím a z tohoto počtu jich 28 (59 %) zaznamenalo změnu v podobě *vykázání agresora*. Žen, které o tomto zákoně slyšely, bylo 71 a institut vykázání jako změnu, kterou zákon přinesl uvedlo 51 (63 %) z nich. Jako další změnu, která nastala, uvedli respondenti *vznik intervenčních center*. Tuto odpověď napsal 1 muž (tj. 2 %) a 4 ženy (tj. 5 %). Odpověď *větší pravomoc policie*, uvedl 1 muž (tj. 2 %) a 7 žen (tj. 9 %). 4 muži (9 %) a 3 ženy (4 %) se domnívají, že změna, kterou zákon přinesl spočívá v tom, že *domácí násilí se stalo trestným činem*. Těch, kteří o zákoně na ochranu před domácím násilím sice slyšeli, ale *neví* jaké změny zákon přinesl, bylo 13 (28 %) mužů a 15 (19 %) žen.

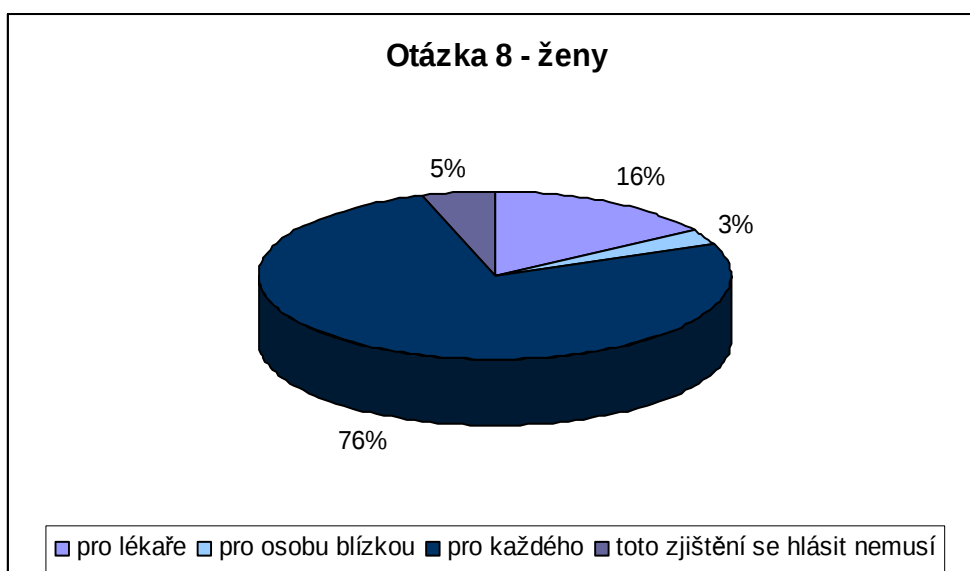
Otázka 8. Víte, pro koho platí ze zákona povinnost oznámit zjištění domácího násilí na policii?

Graf 8: Odpovědi respondentů na otázku 8 (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 9: Odpovědi respondentů na otázku 8 (v %)

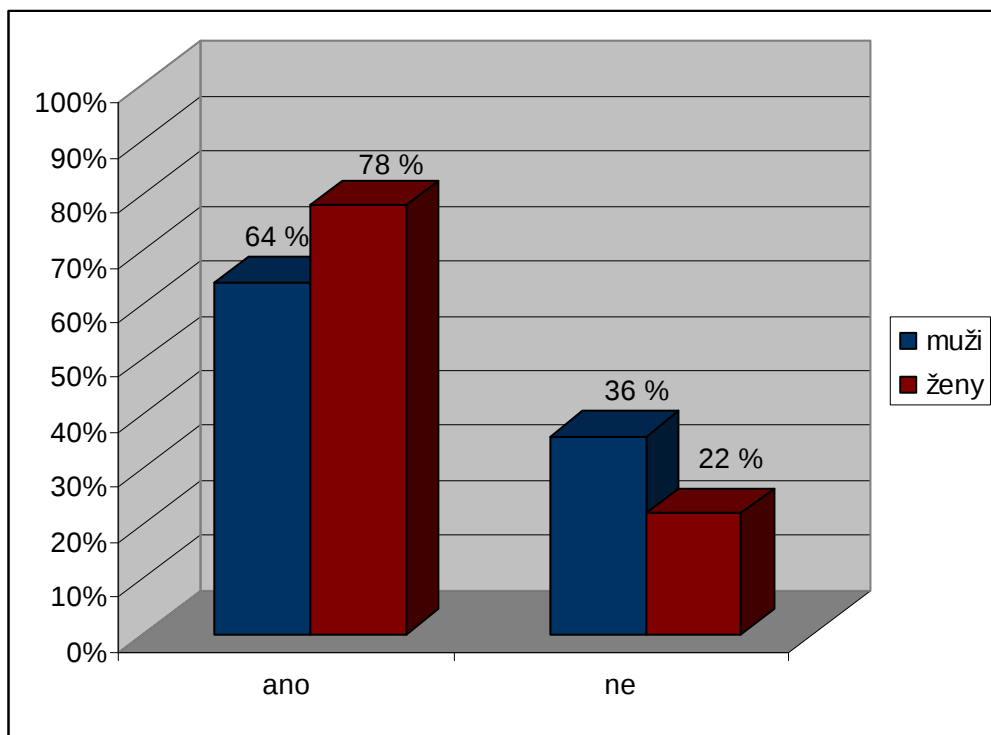

Zdroj: vlastní výzkum

Muži i ženy, na otázku „Víte pro koho platí ze zákona povinnost oznámit zjištění domácího násilí na policii“, volili nejčastěji odpověď „pro každého“. Učinilo tak 66 mužů a 76 žen. Další nejvíce četnou odpovědí u obou pohlaví byla položka „pro lékaře“. Tuto možnost si vybralo 20 mužů a 16 žen. Odpověď „toto zjištění se hlásit nemusí“ označilo 8 mužů a 5 žen. Jako nejméně častou odpovědí se ukázala možnost „pro blízkou osobu“, tu označilo 6 mužů a 3 ženy.

Otázka 9. Víte, kteří odborníci nebo jaké instituce řeší problematiku domácího násilí?

Graf 10: Odpovědi respondentů na otázku 9 (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

V tomto případě se jednalo o položku polouzavřenou, zaměřenou na informovanost respondentů. Byla zde možnost volby mezi ANO a NE (viz Graf 10). Z grafu je zřejmé, že na otázku 9 odpověděli respondenti ve větším počtu ANO. To

znamená, že většina respondentů nějaké odborníky či instituce, které řeší problematiku domácího násilí, zná. Z celkového počtu (100) mužů a (100) žen tak učinilo 64 mužů a 78 žen. Odpověď NE označilo 36 mužů a 22 žen. Jestliže respondenti zvolili možnost ANO, jejich odpověď pokračovala výčtem odborníků a institucí, kteří řeší problematiku domácího násilí. Vznikl zde velký počet odpovědí, které bylo nutno rozdělit do 14 kategorií (viz Tabulka 5). Respondenti měli možnost vypsát více odpovědí. Z tohoto důvodu suma relativních četností jednotlivých variant odpovědí činí více než 100%.

Tabulka 5: Odpovědi respondentů na otázku 9 – „Odborníci a instituce, jenž řeší problematiku domácího násilí“ (v absolutních číslech a v %)

	muži		ženy	
	absolut. četnost	relativ. četnost	absolut. četnost	relativ. četnost
Policie	42	24 %	48	20 %
Intervenční centrum	4	2 %	9	4 %
Soud	9	5 %	10	4 %
Lékař	8	5 %	9	4 %
Psycholog	14	8 %	18	7 %
OSPOD	2	1 %	7	3 %
Sociální úřad	19	11 %	16	7 %
Městský úřad	0	0 %	5	2 %
Krizové centrum, poradny	11	6 %	23	9 %
Linka důvěry	15	9 %	22	9 %
Azylové domy	8	5 %	8	3 %
Sociální pracovníci	7	4 %	9	4 %
NNO	31	18 %	55	22%
Jiné	4	2 %	6	2%
Celkem	174	100 %	245	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Jak je možné pozorovat v Tabulce 5, mezi odpověďmi mužů a žen jsou jisté rozdíly. Muži ve 24 % nejčastěji jako odborníky, kteří řeší problematiku domácího násilí, označili *Policii*. Dotázaných žen tak učinilo 20 %. Ženy zase nejčastěji (ve 22 %) jmenovaly *Nestátní neziskové organizace (NNO)*. Mužů tak učinilo 18 %. Jako třetí nejčastější odpověď byla u mužů *Sociální úřad*. Uvedlo jej 11 % respondentů mužů a 7 % žen. Další čtenou odpovědí mužů i žen (u obou pohlaví 9 % respondentů) byla *Linka důvěry* a rovněž *Krizové centrum a poradny* (6 % mužů, 9 % žen). *Intervenční centrum* jmenovala 2 % mužů a 4 % žen, *Soud a Lékaře* shodně vždy 5 % mužů a 4 % žen, *Psychologa* 8 % mužů a 7 % žen, *Azylové domy* 5 % mužů a 3 % žen, *Sociální pracovníky* u obou pohlaví 4 % respondentů. Nejméně čtenými odpověďmi byly *Oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)* u 1% mužů a 3 % žen, a *Městský úřad* u 0 % mužů a 2 % žen. Poslední kategorií byla kategorie *Jiné*, kam byly zařazeny odpovědi respondentů (2 % mužů a 2 % žen), které byly ojedinělé nebo málo čtené. Odpovědi zařazené do této kategorie jsou zobrazeny v Tabulce 6.

Tabulka 6 : Odpovědi respondentů na otázku 9 – kategorie „Jiné“

Odpovědi z kategorie „Jiné“
Ministerstvo práce a sociálních věcí
České správa sociálního zabezpečení
Magistrátní úřad
Státní zastupitelství
Právník
Psychiatr
Ústav soudního lékařství
Čírtková
Sociální pedagogové
Internet

Zdroj: vlastní výzkum

K nejvíce četným odpovědím respondentů na otázku 9 (kteří odborníci a instituce řeší problematiku domácího násilí), patřily nestátní neziskové organizace, které v dotazníku uvedlo 18 % mužů a 22 % žen. Mezi těmito organizacemi byl nejvíce zastoupen Bílý kruh bezpečí (44 %), který značně převažoval nad ostatními organizacemi. Na pomyslném druhém místě se umístila Charita se 14 % a na třetím místě Dona centrum s 10 % odpovědí. Přehled všech organizací, které byly ve výzkumu zmíněny je přehledně zobrazen v Tabulce 7.

Tabulka 7: Odpovědi respondentů na otázku 9 – kategorie „NNO“

Nestátní neziskové organizace
Bílý kruh bezpečí – 44 %
Charita – 14 %
Dona – 10%
Magdalenium
Élektra
Profem
Acorus
Riaps
Adra
Člověk v tísni
Armáda spásy
Fond ohrožených dětí

Zdroj: vlastní výzkum

4.2 Výsledky II

1. Jste spokojen(a) s novým zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím? Bylo by dle Vašeho názoru potřebné ještě stávající legislativu upravit?

Odpovědi:

A - Zákon je zatím v platnosti krátkou dobu, rozhodně ale velmi pomohl a otevřel cestu, jak umožnit ohroženým osobám dovolat se potřebné pomoci. Připojuji se k názoru, že by bylo vhodné do něj zapracovat také problematiku pronásledování, která je v současné době nepostižitelná našimi zákony. Ostatní potřebné změny ukáže čas.

B - Se zákonem č. 135/2006 Sb. jsem spokojena. Současnou legislativu by bylo dobré doplnit ještě o zákon o pronásledování neboli stalking. Řada klientek je totiž po odchodu od agresora i nadále obtěžována, ať telefonicky, elektronicky nebo fyzicky.

C - Zákon upravuje možnosti pomoci osobě ohrožené domácím násilím v situaci, kdy je její život ohrožen, neřeší možnosti a postupy u psychického týrání, pronásledování či skrytém vyhrožování.

D - Jsem spokojena se zákonem, nejsem spokojena s přístupem policie k zákonu a k oprávnění vykázat násilníka podle tohoto zákona. Policie není dostatečně vyškolená, institut využívá v krajním případě, kdy opravdu „teče krev“, což určitě nebylo záměrem předkladatelů. Na druhé straně jsem optimista, vím, že změnit přístup policie k řešení domácího násilí nejde ze dne na den, je to dlouhodobá, mravenčí práce v rámci interdisciplinární spolupráce – v našem okolí máme 4 týmy, kde jsou zástupci policie, OSPODů ze všech městských částí, neziskové organizace, z míst prvních kontaktů, krizových center, občanských poraden, přestupkových oddělení a soudů. Probíráme jednotlivé případy, Intervenční centrum intervenuje u policie, když nekoná, jak by měla. Máme první výsledky, takže věřím, že za 10 let bude ochrana daleko důslednější. Zákon č. 135/2006 je dalším krokem k lepší ochraně před domácím

násilím, obydlí konečně musí opustit násilník, ohrožená osoba i s dětmi zůstává v bytě nebo domě. Co zákonu vytýkám je, že při desetidenním policejním vykazání nelze nařídit i zákaz kontaktování mimo obydlí a dům, což je pro oběť ohrožující. Jsem ráda, že v novém zákonu o policii už v tomto směru bude náprava. Je však otázkou, zda je dobrá připravovaná změna, že vykazání už nebude (od 1.ledna 2009) správním rozhodnutím, ale běžným služebním úkonem.

E - *Se stávající legislativou jsem spokojena. Problém s jejím uplatňováním a využíváním leží spíše na proškolenosti všech pracovníků, kteří přicházejí do styku s osobami ohroženými domácím násilím.*

F - *Myslím si, že je tento zákon dost dobře upraven, ale přitvrdila bych sankce, neboť se stává, že i vážné případy často končí pouze podmínkou pro pachatele násilí, což je málo. V legislativě chybí stalking neboli pronásledování. Návrh zákona by snad mohl projít, ale sankce jsou stejně opět minimální. Bylo by vhodné v zákoně rovněž upravit zákaz přiblížení se. Je to problém, neboť pokud dojde k vykazání, policie nemůže vykázanému agresorovi zakázat, aby oběť nekontaktoval na ulici nebo telefonem. Až soud může vydat předběžné opatření o prodloužení a na základě soudního rozhodnutí mohou být vymezena další místa, kde agresor nemůže oběť kontaktovat, například na cestě do školky, do zaměstnání atd.*

G – *Myslím si, že chybí následná péče o násilné osoby, například povinnost léčení, terapie a podobně. Bylo by potřebné zakomponovat do zákona vzájemnou propojenost a spolupráci mezi intervenčními centry a soudy, neboť si myslím, že tato spolupráce zatím nefunguje.*

H – *Se zákonem spokojena nejsem. Je to určitě dobrý krok k ochraně obětí domácího násilí, ale mám za to, že v jiných zemích je toto téma v legislativě lépe zpracováno. Myslím si, že naše legislativa potřebuje změny – například ohledně úpravy styku dětí s násilným rodičem a stalkingu.*

CH - Podle mého názoru Zákon na ochranu před domácím násilím funguje dobře. Samozřejmě nemůžeme nechávat zodpovědnost jen na Policii ČR. K ochraně před domácím násilím se musí zapojit více subjektů, a to pomocí interdisciplinární spolupráce.

I - Zákon určitě oběti více chrání. Policie má větší pravomoci, ale ne všude jsou peníze na proškolení, a proto se může stát, že dobrá myšlenka nenajde uplatnění.

J – Se zákonem jsem spokojena, policisté mají v ruce potřebný nástroj k řešení této složité problematiky. Jsou věci, které je potřeba ještě přesně vydefinovat, ale dle mých informací se na úpravě legislativy nadále pracuje.

2. Mohl(a) byste (stručně) zhodnotit, jaké konkrétní změny a možnosti Vám tento nový zákon přináší?

Odpovědi:

A – Ohrožené osoby již nejsou na okraji společnosti, není na ně pohlíženo jako na někoho, kdo si doma sám neumí poradit. Mají možnost a právo nechat svého násilného partnera, partnerku, příbuzného či potomka vykázat a možnost i dále svoji situaci aktivně řešit díky předběžným opatřením. Prostřednictvím Intervenčních center je jim nabídnuto psychologické, právní a sociální poradenství, a to anonymně a bezplatně. Dále máme také krizová lůžka pro osoby, které se rozhodly z násilného vztahu odejít a nemají přechodně kde bydlet. Stejně tak i my máme možnost díky institutu vykázaní oslovit ohrožené osoby a naši pomoc jim nabídnout, získat tak informace o dětech, které jsou ohroženy už jen tím, že v domácím násilí vyrůstají jako svědci, někdy také jako oběti. Protože je naše zařízení komplexní, máme mimo Intervenčního centra také Krizové centrum pro děti a mládež a poskytujeme pomoc i dětem ohrožených osob.

B – Naši organizaci přináší především lepší spolupráci s ostatními organizacemi, efektivnější práci s oběťmi domácího násilí, evidenci a informovanost. Všeobecně jsou ale klady nového zákona nejvíce pocítovány právě samotnými oběťmi.

C – Změny se týkají především policie. Zákon dává větší šanci policistům zasáhnout a ochránit ohroženou osobu.

D – Díky zákonu, a poté novele zákona o sociálních službách, vznikla nová sociální služba Intervenční centrum. Ta poskytuje osobě ohrožené domácím násilím masivní podporu v prvních deseti dnech po vykazání násilníka. Pomoc je oběti poskytována šetrně a bezplatně. To je důležité pro její další postup i pro obnovení suverenity ohrožené osoby, která musí - pokud se rozhodne odejít od násilného partnera – zvládnout celou řadu nepříjemných úkonů, jednání, řízení apod. Intervenční centrum podporuje kompetence klientky, neřeší věci za ni, spíše ji doprovází, podporuje k samostatnosti, povzbuzuje její sebedůvěru, že věci a jednání zvládne. Pomáhá intenzivně při sepsání různých podání. Bez této masivnější podpory (ať už právníka, psychologa, sociálního pracovníka) by to asi ohrožená osoba nezvládla bez další sekundární viktimizace. Centrum však nabízí podporu i dalším ohroženým osobám, které chtějí konzultovat svou situaci, i když v rodině k vykazání nedošlo. V čem jsou naše další možnosti – koordinujeme interdisciplinární týmy, takže daleko intenzivněji šíříme informace o ochraně před domácím násilím, spolupracujeme ze zákona s policií – můžeme intervenovat, pokud se na nás klientka obrátí se stížností, že policie nekoná, pořádáme setkání s policisty, uspořádali jsme 4-denní kurz k domácímu násilí pro pracovníky v sociální sféře. Cítím, že po 1,5 roku interdisciplinární spolupráce začínají i právníci z přestupkových oddělení trochu chápat, jak komunikovat s obětí domácího násilí, v čem tkví specifikum práce a podobně. U policistů se snažíme o to, aby více porozuměli psychologii oběti a nezkazili první kontakt a neodradili tak oběť od řešení své situace. Můžeme také navrhnout různým subjektům spolupráci na vzniku kampaně k domácímu násilí – je třeba překonat pocit studu u obětí a aktivizovat je, aby se násilí jen pasivně nepodvolovaly. Myslím si, že nejdůležitější je hodně článků v novinách

městských částí, které se dostávají zadarmo do schránek, kampaně, letáčky, předávání informací také nemocnicím, lékařům, zdravotním sestrám, sociálním pracovnícím.

E – *Osoby ohrožené domácím násilím mají prostor pro rozmyšlení dalších možností při řešení jejich situace bez toho, aniž by musely utíkat z místa bydliště, to vidím jako největší přínos.*

F – *Zákon přináší především vznik Intervenčních center a možnost vykazání pachatele násilí ze společného obydlí. Pro nás je důležitá interdisciplinární spolupráce, která funguje poměrně dobře. Pouze se soudy je tato spolupráce horší, ale to bych nerada rozváděla.*

G – *Možnosti a změny spočívají v tom, že je reálná pomoc osobám ohroženým domácím násilím, o čemž se ještě před několika lety nedalo vůbec mluvit.*

H – *Zákon přinesl větší ochranu obětem domácího násilí. Důležitá je možnost vykazání násilníka a propojenost Policie, Intervenčních center a dalších organizací pro pomoc osobám ohroženým domácím násilím.*

CH – *Změny, které přináší tento zákon, jsou uvedeny přímo v něm, v praxi to ale není jednoduché. Samozřejmě jde hlavně o pravomoc policie vykazat násilnou osobu ze společného obydlí, zároveň je to práce Intervenčního centra, která následuje po zásahu policie. Tyto dvě instituce ze zákona jsou povinny dodržet lhůty dané zákonem. Dále je tu ještě třetí pilíř zákona a ten se skládá z justice, která má možnost formou předběžného opatření dobu vykazání prodloužit na základě návrhu na předběžné opatření podané klientem.*

I – *Z našich klientů konkrétně tento zákon prozatím nikdo nevyužil. Na některé klienty však pozitivně působí už jen ta možnost, že se o ně někdo zajímá a mají oporu při řešení svých problémů.*

J – Na zákoně vidím jako nejdůležitější možnost řešit adekvátně dané situace bez improvizací. Neříkám, že se to tak dříve dělo, ale možnost opřít se o kvalitně zpracovanou legislativu je velmi důležité.

3. Účastnil(a) jste se odborných přednášek v souvislosti s přijetím Zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím? Ocenil(a) byste podobné vzdělávací akce?

Odpovědi:

A – Všichni naši pracovníci se účastnili proškolení Bílého kruhu bezpečí. Účastníme se seminářů a konferencí k problematice domácího násilí v České republice i zahraničí. Jistě bychom ocenili nějaké navazující školení.

B – Odborných přednášek jsem se účastnila. V současné době jsem srozuměna s fungováním daného zákona. V rámci práce v naší organizaci přednášky, které rozvíjí praktické i teoretické znalosti v oboru, vždy uvítám.

C – Neúčastnila jsem se žádných přednášek ani vzdělávacích akcí ohledně nového zákona. Podobné akce bych chtěla, pokud by však nebyly opakující se, ale přinášely by něco nového.

D – Ano, proškolil nás Bílý kruh bezpečí, všechna intervenční centra dal dohromady na společných setkáních, to bylo nesmírně užitečné. Uvažuje se o vzniku Asociace Intervenčních center v ČR, ale je vidět, že služba je příliš mladá, ještě neusazená, užitečné jsou různé diskuse prostřednictvím emailů. Už připravujeme koncepci dalšího vzdělávání k domácímu násilí. Rádi bychom připravili projekt, abychom získali peníze na vzdělávání. Za užitečné považuji nejen přednášky a semináře, ale hlavně modelování, aby si účastníci vyzkoušeli nanečisto komunikaci s obětí a řešení situací.

E – Účastním se neustále nějakých odborných přednášek, většinou jsou pro mě přínosem.

F – Prošla jsem základním školením o domácím násilí a o legislativě, která se změnila. Účastnila jsem se také navazujícího školení. Tato školení má na starosti Bílý kruh bezpečí a je plošné pro všechny intervenční centra, kterých je v České republice patnáct. V každém kraji se nachází jedno intervenční centrum, pouze v Moravskoslezském kraji jsou dvě.

G – Ano, odborných přednášek a školení na toto téma jsem už prošla několik. Máme je v rámci dalšího vzdělávání povinné.

H – Neúčastnila jsem se žádných přednášek týkajících se nového zákona. Určitě bych přivítala workshopy k výkladu zákona a jeho aplikaci do práce s oběťmi domácího násilí.

CH – Odborné přednášky na toto téma jsem absolvovala formou základního výcviku pracovníků intervenčních center, dále odborných seminářů a podobně. Ocenila bych větší podíl vzdělávacích akcí na toto téma spíše pro laickou veřejnost.

I – Neúčastnila jsem se žádných přednášek či školení v souvislosti s tímto zákonem, ale určitě bych se takové akce ráda zúčastnila.

J – Ano, měli jsme školení ještě než vešel zákon v platnost. Určitě bych uvítala další vzdělávací akce, kterých bych se ráda zúčastnila.

4. Co byste ještě potřeboval(a) proto, aby se Vám případy domácího násilí lépe řešily?

Odpovědi:

A – Záleží případ od případu, někdy je komunikace i s dalšími navazujícími službami výborná, jindy vážne. Koordinátora našeho Intervenčního centra má na starosti také koordinaci interdisciplinární spolupráce, která nám při řešení případů velmi pomáhá. Nicméně bychom potřebovali více proškolených policistů, soudců i sociálních pracovníků, aby byla spolupráce s nimi ještě přínosnější.

B – Potřebovali bychom větší spolupráci například s bytovým odborem. Klientky nemají po naplnění doby pobytu u nás možnost samostatně a plnohodnotně žít ve své vlastní domácnosti. Na oběti domácího násilí není v případě žádostí o obecní byty přihlíženo, není jim poskytnuta po bytové stránce pomoc. Finančně na vlastní podnájem nestačí a nemají tedy jinou možnost než od nás opět putovat do jiného azylového domu. Nemohou se postavit na vlastní nohy a začít žít svůj život jinak.

C – Jako nejdůležitější vidím to, že by bylo potřeba odstranit nejistotu ve financování.

D – Stabilizovaný tým Intervenčního centra kam by patřil psycholog, sociální pracovník, koordinátor, právník, sociálně právní poradce. Ale k tomuto modelu se postupně blížíme. Dále by bylo potřeba vytvořit koncepci vzdělávání a sehnat finance na lektory, aby byla systematická nabídka odborného vzdělávání k domácímu násilí. Jako potřebnou vidím systematickou spolupráci s Justiční akademií – ve spolupráci s ní pořádání seminářů pro soudce (chybí jim znalost psychologie oběti, porozumění jejímu rozporuplnému chování apod.), stabilizace policie a vznik jejich interního vzdělávání pro policii, možná i změna zákona – ve smyslu, aby násilníka mohla vykazovat i obecní policie.

E – Hlavní problém vidím v nedostatečném proškolení policistů, kteří přicházejí do styku s osobami ohroženými domácím násilím. Je potřebné, aby prošli speciálními školeními.

F – Jednotný počítačový program, který bude dostatečně chránit data a bude se nám s ním jednoduše pracovat. Teď je to složité, pokud potřebuji vyhledat nějaký starší případ musím hledat ve spisech, což je velmi zdlouhavé a počítačový program by to usnadnil. Program však nebude dokud nebude dostatek financí. Určitě by bylo také dobré, pokud by vznikla asociace intervenčních center, jak se o tom již uvažuje.

G – Potřebovali bychom, aby se začala řešit i otázka nápravy pachatelů domácího násilí. Chybí zde totiž následná péče o násilné osoby, například povinnost léčení nebo terapie. Zákonem by se měla ošetřit také vzájemná propojenost a spolupráce mezi intervenčními centry a soudy.

H – Nejpotřebnější je vytvoření multidisciplinárních týmů, které by fungovaly. Určitě je potřebná další legislativní úprava například stalkingu, jak jsem již zmiňovala..

CH – Každý případ domácího násilí je jiný, každý potřebuje něco jiného. Myslím si, že Intervenční centrum nyní dokáže adekvátně oběti pomoci.

I – Určitě více spolupráce s dalšími organizacemi a institucemi, větší provázanost. Toto se snaží uskutečnit Intervenční centrum, ale zatím to moc nefunguje.

J – Větší flexibilitu od Policie České republiky. Je nutné neustále opakovat, že zákrok má preventivní účinek a nespadá tedy svým charakterem do trestního režimu. Vhodné by také bylo zanesení do legislativního rámce justice vydefinování předběžného opatření.

5. Máte ve Vašem zařízení možnost pravidelné supervize? Pokud ne, uvítal(a) byste ji?

Graf 11: Odpovědi respondentů na otázku 5 (v %)

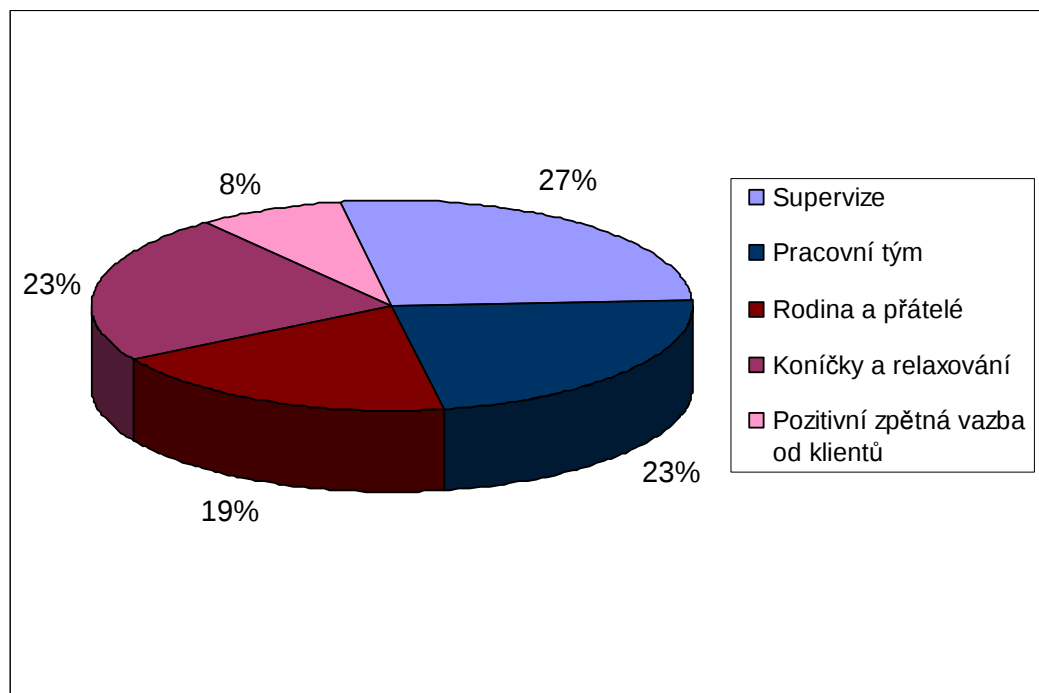

Zdroj: vlastní výzkum

Všech 11 respondentů (100 %) na tuto otázku odpovědělo, že pravidelné supervize mají. Dle odpovědí respondentů mají ve svých zařízeních supervize individuální, případové, týmové a také skupinové supervize v rámci celé České republiky pro všechny vedoucí pracovníky intervenčních center.

6. Co Vám pomáhá zvládat tuto často náročnou práci?

Graf 12: Odpovědi respondentů na otázku 6 (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Přestože se jednalo o otázku otevřenou, kdy respondenti nebyli omezeni výběrem z možností a mohli odpovědět jakkoliv, bylo možné jejich odpovědi rozdělit do následujících 5 kategorií: *Supervize*, *Pracovní tým*, *Rodina a přátelé*, *Koníčky a relaxování*, *Pozitivní zpětná vazba od klientů*. Nejčastější odpovědí respondentů 7 (27 %) na otázku, co jim pomáhá zvládat tuto často náročnou práci byla *supervize*. Druhými nejčastějšími odpověďmi byly *pracovní tým* 6 respondentů (23 %) a *koníčky a relaxování* rovněž 6 respondentů (23 %). 5 respondentů (19 %) uvedlo jako svoji odpověď *rodinu a přátele*. 2 odpovědi respondentů (8 %) byly, že jim pomáhá zvládat práci *pozitivní zpětná vazba od klientů*.

5. DISKUSE

Problematicke domácího násilí se v posledních letech dostává mnohem více pozornosti, než tomu bylo v letech minulých. Přesto však si nemyslím, že by toto téma bylo již vyčerpané či neaktuální. Naopak v celosvětovém měřítku je riziko, že ženy ve věku 15 až 44 let zemřou na následky rakoviny, malárie, dopravní nehody nebo války nižší, než že budou zmrzačeny nebo zemřou na následky násilí ze strany mužů (7).

Prvním cílem této diplomové práce bylo zjistit, jaká je informovanost veřejnosti o problematice domácího násilí. Pro naplnění tohoto cíle byl zvolen kvantitativní výzkum, metoda dotazování, technika sběru dat dotazník. Dotazník vytvořený pro tento výzkum obsahoval 9 otázek, které byly zaměřeny především na zjištění informovanosti respondentů o domácím násilí. Všechny dotazníkové otázky byly vyhodnoceny a okomentovány v kapitole „Výsledky I“. Respondenti byli pro výzkum osloveni náhodným výběrem na různých místech České republiky. Záměrem bylo, aby byli různého pohlaví, věku či vzdělání tak, aby mohly být výsledky výzkumu co nejvíce zobecněny. Realizace výzkumu je blíže popsána v kapitole „Metodika“.

Informovanost veřejnosti o domácím násilí byla posuzována na základě výsledků vyhodnocených dotazníků. K tomuto cíli se rovněž vztahují první dvě hypotézy. K ověření hypotézy 1 sloužila otázka 7, která byla zaměřena na znalosti respondentů o zákoně na ochranu před domácím násilím. Za rozhodující otázky pro potvrzení či vyvrácení hypotézy 2 byly vybrány čtyři otázky (4, 7, 8 a 9), které nejlépe vystihovaly informovanost respondentů o domácím násilí.

Pro výše uvedený výzkum bylo distribuováno celkem 245 dotazníků, návratnost byla 82%, což znamená 200 dotazníků, z nichž byly všechny správně vyplněny. Celkový soubor tedy představovalo 200 respondentů, kde 50 % tvořili muži a 50 % ženy (viz Graf 2). **Otázka 1.** zahrnovala ještě další identifikační položku, která se týkala věku respondentů. Její výsledky jsou zobrazeny v Grafu 1. Respondenti byli rozdělení dle věku do 5 kategorií. Nejpočetnější skupinou se ukázali respondenti ve věku 26-35 let a nejméně zastoupenou skupinou respondenti starší 56 let. Ukázalo se, že věk respondentů v informovanosti o domácím násilí nehrál významnou roli.

Otázka 2 zjišťovala nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (viz Graf 3). V tomto případě byli nejpočetnější skupinou respondenti s vyšším odborným či vysokoškolským vzděláním. Ve vyplněných dotaznících nebyly velké rozdíly v počtu správných a špatných odpovědí ve srovnání respondentů se základním vzděláním a středním odborným vzděláním oproti respondentům s dosaženým vyšším stupněm vzdělání. Určité rozdíly se daly vysledovat v otevřené a polootevřených otázkách, kde respondenti s nižším vzděláním odpovídali spíše heslovitě a vypsalí méně odpovědí, na rozdíl od dalších respondentů, kteří se více rozepisovali.

Otázka 3. byla zaměřena na samotné charakterizování domácího násilí. Jednalo se o otevřenou otázku a tudíž vznikl velký počet odpovědí, které byly hodnoceny formou kategorií, což znamenalo redukci dat. Odpovědi byly rozděleny do 10 kategorií a přehledně znázorněny v Tabulce 2. Subjektivní vymezení pojmu domácího násilí je založeno na informovanosti respondenta o tomto jevu či na jeho vlastní životní zkušenosti. Muži i ženy nejčastěji charakterizovali domácí násilí jako kombinaci fyzického a psychického násilí a uváděli rovněž jeho typický znak a to, že se odehrává v domácím prostředí nebo v rodině, mezi blízkými lidmi. Ženy, více než muži, vypisovaly i jiné druhy násilí, jako například násilí sexuální, ekonomické, sociální či emocionální. Jako pozitivní shledávám, že pouze 5 % respondentů nevědělo, jak domácí násilí charakterizovat a 4 % respondentů se domnívalo, že domácí násilí je týrání páchané pouze narušenými jedinci a alkoholiky.

Domácí násilí je obtížné spolehlivě definovat, proto také existuje nepřehledné množství jeho různých definic. Nejednotnost vymezení domácího násilí je však problematická. Především složky a instituce, které s ním v praxi přicházejí do kontaktu, potřebují kvůli evidenci i intervenci pracovat s maximálně přesně či jednoznačně definovaným problémem. Záchytná síť – policií počínaje a sociálními službami konče – totiž musí být způsobilá správně identifikovat výskyt domácího násilí v živém případě, rozpoznat oběti i pachatele a na základě toho aplikovat stanovené principy intervence. Po vyladění jednotné definice budou moci všechny složky, které jsou součástí sítě pro řešení případů domácího násilí, fungovat jako jednotný systém (12). Podle široké definice je domácí násilí jakýkoli akt, který poškozuje oběť, což zahrnuje fyzické útoky,

psychické či emocionální násilí, sexuální násilí nebo vyhrožování podobným násilím, zanedbávání péče (v případě osob svěřených do péče) či chování zaměřené na kontrolu a ovládání druhého (42). Dochází k němu opakovaně mezi blízkými osobami, v soukromí a tím skrytě před zraky veřejnosti.

Z vyhodnocených výsledků otázky 3 vyplynulo, že většina respondentů ví, co to je domácí násilí, umí ho správně charakterizovat a vymezit alespoň některé jeho typické znaky.

Na otázku 4. „Myslíte si, že je domácí násilí trestný čin“ u obou pohlaví dominovala odpověď ano (viz Graf 4). Násilí mezi blízkými osobami je trestné stejně jako násilí mezi cizími lidmi. Domácí násilí se stalo dle zákona trestným činem dne 1. června 2004, kdy došlo k novelizaci trestního zákona, který umožňuje trestní postih projevů domácího násilí. Novela zavedla do zákona novou skutkovou podstatu vložení § 215a, který zní: „Týrání osoby žijící ve společném bytě nebo domě“. Za tento trestný čin umožňuje zákon uložit až tři roky vězení nebo ve třech případech – při páchání trestného činu zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu – dokonce vězení od dvou do osmi let (9). O této skutečnosti je informováno více žen (91%) než mužů (75%). Je velmi pozitivní, že většina respondentů považuje domácí násilí za trestný čin. Pouze 9 % žen a 25 % mužů odpovědělo, že neví, nebo že domácí násilí trestný čin není. I přes postižitelnost a zavedení tohoto negativního jevu do zákona, se však situace obětí i pachatelů domácího násilí v českých podmínkách příliš nezměnila. Uvedený trestný čin totiž vymezoval pouze jedno protiprávní jednání z množiny dalších trestných činů, které lze pod domácí násilí zahrnout. Mezi tzv. vztahovými delikty, ke kterým dochází mezi osobami blízkými, se často vyskytuje ublížení na zdraví, újma na zdraví, vzbuzení důvodné obavy, vydírání, omezování a porušování domovní svobody, ale také znásilnění nebo vražda (66). Proto bylo potřebné stávající legislativu ještě více upravit a v roce 2007 došlo k velké a očekávané změně v přístupu k řešení domácího násilí v podobě Zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím.

V **Otázce 5.** měli respondenti označit všechny „Skupiny obyvatel, které se mohou stát oběťmi domácího násilí“. Konrád uvádí, že: „Oběťmi domácího násilí

mohou být zejména: manželka, manžel, družka, druh, bývalí manželé dále žijící ve společné domácnosti, bytě nebo domě; děti žijící v tomto vztahu; senioři žijící ve společném bytě nebo domě se svými dětmi; osoby zdravotně postižené a odkázané na pomoc blízkých osob“. Domácím násilím bývají postihovány všechny kategorie osob bez ohledu na jejich vzdělání, věk nebo schopnost uplatnění se na trhu práce (30).

Mezi odpověďmi mužů a žen na tuto otázku nebyl významný rozdíl. Obě pohlaví označila nejčastěji skupinu *ženy*, poté *děti*, další skupinou byli *zdravotně postižení*, následovali *senioři* a jako poslední skupina byli *muži*. Mezi četností odpovědí pro jednotlivé skupiny nebyl ovšem markantní rozdíl. Pozitivní je, že se většina respondentů nedomnívá, že se domácí násilí týká „*jen slabých a bojácných lidí*“. Tuto odpověď zvolilo pouze 3 % respondentů, z toho více mužů než žen. Přehledně jsou tato data zpracována v Grafu 5. Ve výzkumu jsem zaznamenala skutečnost, že respondenti muži sami sebe častěji neoznačili jako možné oběti domácího násilí. Domnívám se, že je to způsobeno tradičním pojetím mužské role, kde obraz muže jako oběti domácího násilí je ve společnosti hůře přijímaný a vzbuzuje despekt. Problém je také v tom, že málokterý muž veřejně přizná, že je svojí partnerkou nebo partnerem týrán. Z toho pak vyplývá vysoká latence v případech týraných mužů a také skutečnost, že sami sebe méně často považují za možné oběti domácího násilí.

Otázka 6. byla uzavřená a respondenti měli vybrat „Která z navržených odpovědí nejlépe vystihuje pojem domácí násilí“. V této otázce jsem zkoumala, jestli mezi lidmi nepanují chybné názory či mýty o domácím násilí. První navržená odpověď, *domácí násilí je ojedinělý jednorázový spor či hádka mezi partnery*, měla poukázat na to, co se vlastně za domácí násilí nepovažuje. Mezi hádkou a domácím násilím je podstatný rozdíl, neboť při hádce jde o konflikt dvou osob, které jsou přibližně stejně silné a většinou jde o střet zájmů, přičemž každý se snaží prosadit ten svůj, což u domácího násilí neplatí. V případech domácího násilí jsou role jasně rozděleny a nemění se (10). Tuto odpověď neoznačil žádný respondent a stejně tak ani další navrženou možnost a to, že *domácí násilí je problém okrajový, zveličovaný feministkami a ženskými organizacemi*. Toto tvrzení mělo poukázat na případné zlehčování a bagatelizování tohoto závažného problému, které se naštěstí neukázalo. Další

navržená odpověď vystihovala jeden z mýtů vyskytujících se ve společnosti a to, že *domácí násilí je násilné chování, které se vyskytuje pouze u rodin z nižších společenských vrstev a dopouští se ho především psychopatické osobnosti či alkoholici*. Opak je však pravdou, neboť domácí násilí se objevuje ve všech společenských skupinách, nezávisle na vzdělání či ekonomické situaci pachatele či oběti. Dojem, že se týká jen rodin z nižších vrstev, může vzniknout tím, že v některých společenských vrstvách je utajováno více než v jiných. Co se alkoholismu týká, nelze ho považovat za příčinu domácího násilí a nelze jím také násilné chování omlouvat. Mnohokrát však bývá spouštěčem domácího násilí. Potěšující je, že tuto odpověď zvolila pouze 2 % respondentů. Pojem domácí násilí nejlépe vystihuje následující tvrzení: *„Domácí násilí je jakékoli jednání blízké osoby s cílem ublížit a získat nad obětí převahu, moc a kontrolu“*. Hodnotím velmi kladně fakt, že tuto možnost zvolilo 98 % dotázaných (viz Graf 6). Taktéž Martinková popisuje domácí násilí jako jakékoli jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad osobou, ve vztahu k níž pachatel může, nebo někdy v minulosti mohl být považován za osobu blízkou (35).

Otázka 7 se týkala informovanosti respondentů o zákoně na ochranu před domácím násilím. Tato otázka byla použita pro ověření hypotézy 1 a hypotézy 2. Respondenti měli odpovídat, jestli o zákoně na ochranu před domácím násilím slyšeli či nikoli. Muži ve většině odpověděli, že o tomto zákoně neslyšeli. O zákoně na ochranu před domácím násilím slyšelo pouze 46 % mužů – respondentů. Naopak ženy byly více informované a v 71 % o tomto zákoně slyšely. Z celkového počtu respondentů tedy o zákoně slyšelo 59 % dotázaných. Odpovědi na tuto otázku jsou zaznamenány v Grafu 7. Domnívám se, že neznalost tohoto zákona je způsobena tím, že je v platnosti „teprve“ rok a půl. V účinnost vstoupil dne 1. ledna 2007. Ačkoli je sice kvůli „institutu vykazání“ hodně medializován, přesto může být pro veřejnost nesrozumitelný, a tudíž i hůře zapamatovatelný. Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, totiž nejde cestou jednoho nového komplexního zákona, ale představuje dílčí novelizace stávajících zákonných předpisů (36) (viz kapitola 1.2.2 Právní rámec ochrany před domácím násilím v ČR).

Pokud respondenti odpověděli, že o zákoně na ochranu před domácím násilím slyšeli, měli vypsát jaké změny tento zákon přinesl. Respondenti (muži i ženy) nejvíce odpovídali, že změna, kterou zákon přinesl byla v podobě *vykázání agresora* ze společného obydlí či bytu. Mužů tak odpovědělo 59 % a žen 63 %. Další dopovědi (*větší pravomoc policie a vznik intervenčních center*) byli zastoupeny již v mnohem menším počtu, celkem 4 % mužů a 14 % žen. Několik respondentů (9 % mužů a 4 % žen) se domnívalo, že změna, kterou zákon přinesl, spočívala v tom, že se domácí násilí stalo trestným činem. Tyto odpovědi nejsou správné, neboť domácí násilí se stalo trestným činem již v červnu roku 2004 zavedením § 215a „Týrání osoby žijící ve společném bytě nebo domě“ do Trestního zákona. Těch, kteří o zákoně na ochranu před domácím násilím slyšeli, ale *neví* jaké změny přinesl, bylo 28 % mužů a 19 % žen. Odpovědi respondentů jsou zpracovány v Tabulce 4.

Zákon na ochranu před domácím násilím je postaven na třech vzájemně propojených pilířích. Prvním je policejní zásah, jehož cílem je především zastavení aktuálního násilí a ochrana oběti – ke kterému je určen tzv. institut vykázání, který dočasně (konkrétně na 10 dnů) vykáže pachatele násilí ze společného obydlí. Druhý pilíř spočívá v sociálně-právní pomoci poskytované ohrožené osobě právě během desetidenní lhůty. Tuto komplexní poradenskou službu zajišťují intervenční centra. Třetí pilíř je koncipován jako občanskoprávní řešení situace - poskytnutí individuální psychologické a sociální pomoci ambulantní nebo azylové povahy a zprostředkování následné pomoci (12).

Jak vyplývá z vyhodnocených dat, o novém zákoně na ochranu před domácím násilím slyšelo 59 % respondentů, tudíž většina. Z těch, co odpověděli, že o tomto zákoně již slyšeli, uvedlo změny, které opravdu nastaly (institut vykázání, vznik intervenčních center, větší pravomoc policie), 72 % respondentů. Z toho vyplývá, že i o změnách, které zákon přinesl, byli respondenti informováni. **Hypotéza 1, že většina veřejnosti nezná zákon na ochranu před domácím násilím, se tedy nepotvrdila.**

Otázka 8. zjišťovala, zda respondenti ví, *pro koho platí, dle trestního zákona, povinnost oznámit „Týrání svěřené osoby“ na policii*. Tato otázka byla uzavřená a respondenti měli vybrat jednu z nabízených možností. Muži (66 %) a ženy (76 %)

zvolili nejčastěji odpověď, že oznamovací povinnost tohoto trestného činu platí *pro každého*. K problému domácího násilí musím konstatovat, že to není problém pouze soukromý, který se odehrává za zavřenými dveřmi rodiny, ale že je důležité, aby veřejnost nebyla k této problematice lhostejná a svým přístupem přispěla k odhalování a potrestání pachatelů domácího násilí. U § 215 „Týrání svěřené osoby“ je zákonem uložena oznamovací povinnost všem občanům, jakož i povinnost přikazat toto jednání. Tyto „oznamovací“ a „překazovací“ trestné činy jsou vypočteny v § 167 a § 168 Trestního zákona. Ten, kdo tuto povinnost nesplní, se sám dopouští trestného činu (s trestní sazbou až na tři léta odnětí svobody). Oznámení je nutno učinit orgánům činným v trestním řízení - policii nebo státnímu zastupitelství **(41)**. Druhou nejvíce četnou odpovědí u respondentů obou pohlaví (20 % mužů a 16 % žen) byla nabízená možnost, že oznamovací povinnost platí *pro lékaře*. Jak bylo již napsáno výše, oznamovací povinnost platí pro všechny občany a má také přednost před povinností mlčenlivosti, tudíž se týká i lékařů. Je třeba si ovšem uvědomit, že u trestných činů, které v § 167 a § 168 Trestního zákona vypočteny nejsou, povinnost oznámit či přikazat trestný čin není a zdravotník je plně vázán povinností mlčenlivosti. Zvláště riskantní je to v kontextu § 215a Trestního zákona (Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě), který na rozdíl od § 215 (Týrání svěřené osoby) není trestným činem oznamovacím **(41)**.

Osoby ohrožené domácím násilím potřebují informace a přístup k podpoře a pomoci, jako je bezpečné bydlení, ochrana, právní, sociální a finanční pomoc, psychologická a zdravotnická podpora. K překonání traumatické zkušenosti je potřeba jak krizová, tak dlouhodobá pomoc. Oběti potřebují více než jen „střechu nad hlavou“, důležité jsou především kvalitní služby a profesionální, odborná pomoc **(61)**. Právě **otázka 9**. se zabývala touto pomocí. Dotazovala se respondentů na to, zda ví: „kteří odborníci nebo jaké instituce řeší problematiku domácího násilí“. Jednalo se o otázku polouzavřenou, v jejíž první části měli respondenti označit buď *ano* nebo *ne*, podle toho, zda ví, kdo tuto problematiku řeší (viz Graf 10). Respondenti obou pohlaví odpověděli ve větším počtu *ano*. To znamená, že většina respondentů nějaké odborníky či instituce, které řeší problematiku domácího násilí, zná. Tuto odpověď zvolilo 64 %

mužů a 78 % žen. Přestože je to většina respondentů, očekávala jsem, že informovanost bude ještě vyšší.

V případě, že respondenti na otázku 9 odpověděli ano, pokračovali výčtem odborníků a institucí, o kterých se domnívali, že řeší problematiku domácího násilí. Vznikl tak velký soubor odpovědí, které bylo nutné rozdělit do 14 kategorií (viz Tabulka 5). Jednou z nejopakovanějších institucí (u mužů dokonce nejčastější) byla policie. Domnívám se, že je to způsobeno především tím, jak je domácí násilí prezentováno v médiích. Média nám většinou neukazují běžné případy domácího násilí, ani nepředstavují organizace, které osobám ohroženým pomáhají, ale předkládají nám ty nejhorší případy, ve kterých dochází k těžkému ublížení na zdraví či smrti, případy, které se dostanou před soud a v kterých zpravidla zasahují orgány činné v trestním řízení, tedy policie. Dalším z důvodů je podle mého názoru fakt, že policie je nejznámější represivní složkou státu, která by měla chránit a pomáhat všem lidem. Její telefonní číslo je navíc všeobecně známé, což se nedá říct o číslech na jiné instituce či organizace pomáhající obětem domácího násilí.

Naopak u dotazovaných žen mezi odpověďmi dominovaly *Nestátní neziskové organizace* (NNO). Přemýšlela jsem, proč tomu tak je, a došla k závěru, že ženy se více zajímají o tyto organizace, neboť jsou to často tak nějak „ženské organizace“, které hájí práva žen, pořádají pro ně (ale nejen pro ně) různé vzdělávací akce, zajímavé přednášky či jiné aktivity. Když jsem se na to podívala z pohledu ženy – oběti, dospěla jsem k názoru, že to může být způsobeno také tím, že ženy častokrát nechtějí, aby jejich partneři byli trestně stíháni, aby se násilí dostalo na povrch, před zraky okolí, ale spíše si pouze přejí, aby násilné chování jejich partnera přestalo. Proto je z jejich pohledu možná cennější a vítanější pomoc nestátních neziskových organizací, linek důvěry či krizových center než pomoc policie. Jestliže se oběť obrátí na policii, není již cesty zpět, avšak pomoc těchto organizací může být utajená, nenásilná, ale zároveň velmi významná. Pachatel násilí se vůbec nemusí dozvědět, že oběť navštívila nějakou organizaci nebo že podniká kroky k ukončení násilného vztahu a k vyřešení své nelehké situace.

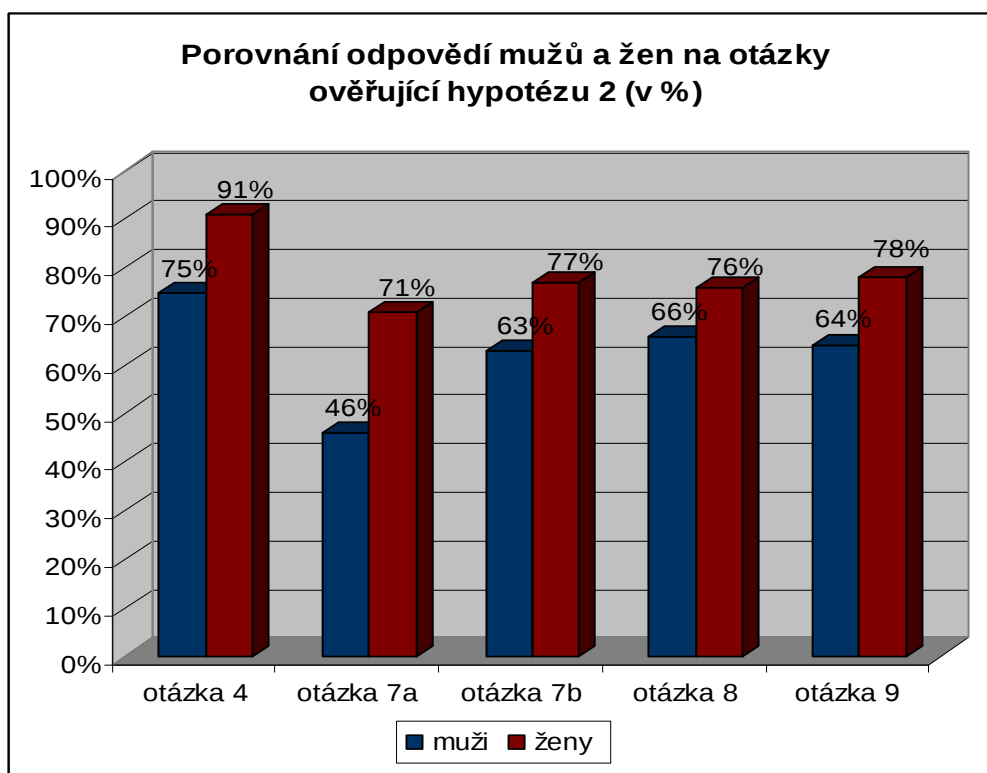
Předpokládám, že jelikož většina respondentů znala alespoň některé odborníky či instituce řešící problematiku domácího násilí, věděli by, na koho se mohou v případech násilí, ať už oni sami nebo lidé v jejich okolí, obrátit. Pokud by tomu tak nebylo, soudím, že velká část veřejnosti v České republice v dnešní době ovládá počítač a s ním i internet. Tak jak se objevilo i v jednom dotazníku, že v případě problémů by respondent sáhl po možnostech vyhledávání na internetu, i já se domnívám, že internet může být pro oběť násilí velkým pomocníkem. Většina nestátních neziskových organizací i jiných pomáhajících institucí má vlastní webové stránky, na kterých zveřejňuje informace o domácím násilí, nabízených službách a kontakty na sebe a často i na jiné pomáhající organizace. Avšak nesmíme zapomínat ani na lidi, kteří přístup k internetu nemají, kteří jsou pokročilejšího věku a pracovat na počítači se neučili. Proto je důležité, aby fungovala také osvěta formou letáků, plakátů či billboardů, které by byly přístupné pro všechny lidi. Tyto informační materiály by měly být napsány přehledně, stručně a jednoduše, aby byly účelné a prospěšné opravdu „všem“.

Prvním cílem diplomové práce bylo *zjistit, jaká je informovanost veřejnosti o problematice domácího násilí*. **Domnívám se, že první cíl práce byl splněn.** Na základě výsledků dotazníkového šetření (viz kapitola Výsledky I.) jsem přesvědčena, že informovanost veřejnosti o domácím násilí je poměrně vysoká. Většina veřejnosti zaznamenala nový přístup k problematice domácího násilí a je informovaná o zákoně na ochranu před domácím násilím i o některých změnách, které tento zákon přinesl. Ukázalo se, že lidé vědí, že domácí násilí je trestný čin, dokáží ho charakterizovat a vymezit skupiny obyvatel, které se mohou stát oběťmi tohoto násilí. Většina lidí je rovněž informována o tom, jací odborníci či instituce tuto problematiku řeší. Také podle druhého sociologického reprezentativního výzkumu o domácím násilí v České republice, provedeného v červenci roku 2006, se informovanost o problému domácího násilí od posledního výzkumu konaného v roce 2001 viditelně zlepšila. Období mezi lety 2001 a 2006 bylo obdobím zvýšeného zájmu o řešení otázky domácího násilí. Veřejnost tento nový přístup k problematice domácího násilí zaznamenala a velká část lidí je přesvědčena, že v porovnání se situací před pěti lety se dnes o problému

domácího násilí nejen více mluví, ale více se pro jeho řešení, zejména pak pro pomoc jeho obětem, dělá (51).

K prvnímu cíli se vztahovala i Hypotéza 2, která zněla: „Ženy jsou více informované o domácím násilí než muži“. K ověření hypotézy 2 sloužily dotazníkové otázky 4, 7, 8 a 9. Všechny tyto „ověřovací“ otázky byly zpracovány pro lepší přehlednost do Grafu 11. V grafu jsou v otázkách 4, 7b a 8 uvedena procenta „správných“ odpovědí mužů a žen. V otázkách 7a a 9 jsou uvedena procenta, kolik respondentů z řad mužů a žen odpovědělo, že je o daném jevu informováno. Otázka 7 byla pro účely tohoto srovnávání rozdělena na dvě části. Otázka 7a se dotazuje, zda respondenti slyšeli o novém zákoně na ochranu před domácím násilím a otázka 7b jaké změny tento zákon přinesl. Ve všech stanovených otázkách byla prokázána větší informovanost žen než mužů. Tím byla **hypotéza 2: „Ženy jsou více informované o domácím násilí než muži“, potvrzena.**

Graf 11: Porovnání odpovědí mužů a žen na otázky ověřující hypotézu 2 (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Druhým cílem práce bylo zmapování potřeb odborníků zabývajících se domácím násilím. Pro naplnění tohoto cíle byl vybrán výzkum kvalitativní. Jako technika byl zvolen polostandardizovaný rozhovor. Rozhovory byly provedeny s pracovníky intervenčních center či jiných zařízení pomáhajících obětem domácího násilí a celkem se jich uskutečnilo jedenáct. Odpovědi respondentů na otázky z těchto rozhovorů jsou uvedeny v kapitole „Výsledky II.“ Z důvodu zachování anonymity respondentů byla jednotlivým rozhovorům přiřazena písmena české abecedy.

První otázka rozhovoru zjišťovala *spokojenost respondentů se zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím* (dále jen zákon na ochranu před domácím násilím). Většina respondentů se shodla na tom, že zákon na ochranu před domácím násilím je funkčním a efektivním nástrojem, který dal Policii ČR prostor včas a účinně zasáhnout a obětem možnost dovolat se potřebné pomoci. Přesto však respondenti v legislativě vidí některé nedostatky. Zákonu například vytýkají příliš nízké sankce pro pachatele násilí, které by potřebovaly přitvrdit, aby se nestávalo, že i vážné případy domácího násilí skončí pouze podmínkou pro násilníka, což je málo. Další častou a dle mého názoru důležitou připomínkou bylo, že při desetidenním policejním vykazání nelze agresorovi nařídit zákaz kontaktování oběti mimo obydlí a dům, což je pro oběť stresující a ohrožující. V novém zákoně o policii by v tomto směru měla být již náprava.

Součástí této otázky byl doplňující dotaz, *zda by bylo potřebné ještě stávající legislativu upravit*. Všichni zainteresovaní si uvědomují závažnost případů domácího násilí a nutnost nadále stávající legislativu zdokonalovat. Nejčastějším návrhem ze strany respondentů bylo doplnění legislativy o pronásledování neboli stalking. V kriminologickém smyslu je stalking definován jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost **(13)**. Jejím hlavním znakem je posedlost, fixace známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou obtěžuje nevyžádanou pozorností, dopisy, telefonicky, SMS zprávami či vtíráním se do její blízkosti. Pronásledování může být motivováno údajným nebo skutečným obdivem či láskou, anebo také zlobou a nenávistí. Jak ale souvisí stalking s domácím násilím? Četné studie ukazují, že

v polovině případů předcházet stalkingu právě partnerský vztah. Pachatelé jsou tedy většinou bývalí partneři, manželé nebo milenci, kteří se s rozchodem nebyli schopni vyrovnat (9). V případech partnerského násilí často dochází k pronásledování po odchodu oběti ze vztahu. Pachatelé mnohdy využívají společné děti jako prostředek ke kontaktování oběti. V těchto případech by měla existovat opatření, která by omezovala možnosti pachatele dál kontrolovat a kontaktovat oběť. Záměrem není přerušení nebo zamezení kontaktu dítěte s rodičem, ale zajištění bezpečí pro oběť a nezletilé děti a zastavení pronásledování, což je možné zejména přerušením veškerých kontaktů s pachatelem (36).

Roční zkušenosti prokázaly, že nový systém je v praxi funkční a má očekávaný preventivní dopad. Expertní skupina, která zákon na ochranu před domácím násilím v ČR zpracovala a předložila, navrhuje jen několik drobných změn, které rozšíří možnosti ochrany osob ohrožených domácím násilím. Především zde chybí již zmiňovaný zákon postihující tzv. pronásledování (stalking). Návrh na změnu legislativy postihující tento vysoce nebezpečný čin navrhoval Bílý kruh bezpečí ministru spravedlnosti již opakovaně (7). Doufejme, že tento návrh bude vzat v potaz a brzy se pronásledování do naší legislativy dostane.

V odpovědích na druhou otázku měli respondenti **zhodnotit jaké konkrétní změny a možnosti jim nový zákon přináší**. Obecně zákon na ochranu před domácím násilím přinesl větší ochranu obětem, především možností vykázaní násilníka ze společného obydlí. O využití tzv. institutu vykázaní hovoří statistika Bílého kruhu bezpečí, která dle informací všech 15ti intervenčních center zaznamenala 862 případů, ve kterých policisté během roku 2007 rozhodli o vykázaní či o zákazu vstupu do společného obydlí. První vykázaní vůbec provedli policisté již dvě hodiny po půlnoci 1. ledna 2007, tedy téměř okamžitě ve chvíli, kdy zákon nabyl účinnosti (7).

Další změnu, kterou zákon přinesl a respondenti ji považují za jednu z nejdůležitějších, je vznik intervenčních center, kde je osobám ohroženým nabídnuto psychologické, právní a sociální poradenství a to anonymně a bezplatně. Intervenční centra poskytují obětem domácího násilí masivní podporu v prvních deseti dnech po vykázaní násilníka, což je důležité pro jejich další postup i pro obnovení suverenity. Bez

této intenzivní podpory (ať už právníka, psychologa, sociálního pracovníka) by to asi ohrožená osoba nezvládla bez další sekundární viktimizace. Centrum nabízí podporu i v případech, kdy k vykázaní nedošlo a osoby ohrožené domácím násilím chtějí svou situaci pouze s někým prokonzultovat.

Respondenti se dále vyjadřovali, že jim zákon přináší lepší spolupráci s ostatními organizacemi. Interdisciplinární spolupráce jim umožňuje intenzivnější šíření informací o ochraně před domácím násilím mezi jednotlivými zainteresovanými složkami. Spolupráce s policií je vymezena zákonem, ale ozývaly se hlasy, že by bylo potřebné do zákona začlenit i spolupráci s dalšími složkami, jako např. se soudy. Domnívám se, že do interdisciplinárních týmů by bylo užitečné také zapojit i samotné oběti domácího násilí. Jejich osobní zkušenosti by byly velkým přínosem pro práci a pro ně samotné by toto začlenění do týmu mohlo znamenat posílení sebevědomí a podporu při překonávání traumatu z prožitého násilí.

Další otázka položená respondentům mapovala jejich **účast na odborných přednáškách v souvislosti s přijetím zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím**. Většina respondentů k této uvedla, že se účastnila seminářů a konferencí k problematice domácího násilí, a to nejen v souvislosti se zavedením tohoto zákona. Proškolení pracovníků intervenčních center zajišťoval Bílý kruh bezpečí. Školení probíhala pro všechna intervenční centra dohromady a dle respondentů byla velmi užitečná. I já spatřuji v podobných školeních velký význam, neboť jen dobře vzdělaní a proškolení pracovníci mohou poskytovat kvalitní a účelnou pomoc obětem domácího násilí. Stává se však, že někteří lékaři, učitelé, ale i policisté a sociální pracovníci neví, jak s obětí domácího násilí jednat, a nedovedou poskytnout oběti adekvátní informace o problematice domácího násilí, o možnostech pomoci či o tom, jak by měla oběť postupovat, pokud by se chtěla z násilného vztahu vymanit. Přitom právě tyto lidé stojí často u kořenu problému a mohli by vyřešení celé situace urychlit či usnadnit. Pravidelné semináře a školení, které by nejistotu z kontaktu s oběťmi domácího násilí odstranily, by jistě byly vhodné pro všechny výše jmenované, ale i pro mnohé další, kteří se s osobami ohroženými domácím násilím mohou setkat. V podstatě se to týká celé veřejnosti, tedy každého z nás.

Další otázka směřovala ke zmapování toho, **co by respondenti ještě potřebovali proto, aby se jim případy domácího násilí lépe řešily**. Nejvíce se respondenti vyjadřovali k nedostatečnému proškolení některých složek především policistů, ale i soudců, právníků apod. Policii především vytýkali, že institut vykázání používá až v krajních případech kdy opravdu „teče krev“, což jistě nebylo záměrem předkladatelů zákona. Musíme si uvědomit, že u mnohých případů je právě policie jedna z prvních, kdo přijde s obětí domácího násilí do styku a je známo, že první kontakt je rozhodující pro to, jak se oběť vyrovná se vzniklou situací a jak se z ní zotaví. Ke správnému rozhodování v případech vykázání by mohlo přispět právě kvalitní proškolení policistů, výcvik zaměřený na vyšetřování a dokumentování scény domácího násilí a metodický návod pro policisty, jak v případech domácího násilí postupovat (36). Naopak Bílý kruh bezpečí se k proškolení policistů vyjadřuje velmi kladně. V prvním roce zavedení zákona na ochranu před domácím násilím do praxe, evidovala Policie ČR 6112 výjezdů s podezřením na domácí násilí. V průměru každý sedmý z těchto výjezdů skutečně nesl všechny znaky domácího násilí a byla zde zjištěna vysoká hrozba opakovaného násilí, a proto došlo k vykázání násilné osoby ze společného obydlí. Pouze v jednom případě bylo rozhodnutí vydáno neoprávněně a bylo proto zrušeno, což svědčí o kvalitním osvojení nové povinnosti ze strany policistů. K tomu ještě zástupkyně Veřejného ochránce lidských práv RNDr. Jitka Seitlová konstatovala, že kancelář ombudsmana neeviduje stížnosti na aplikaci nového zákona a i to potvrzuje skutečnost, že policisté nové oprávnění v praxi aplikují prakticky bez problémů (7).

Další velkou mezeru v řešení případů domácího násilí respondenti vidí v neexistenci jakékoli systémové práce s pachatelem násilí. K tomuto názoru se přidávám i já. Myslím si, že trestně-právní postih pachatelů domácího násilí by neměl být jediným způsobem, kterým bude společnost na toto jednání reagovat. Uvědomuji si, že otázka nápravy a převýchovy domácích agresorů je složitá a náročná. Agresoři shledávají příčiny problému zejména v chování toto druhého a nevidí důvod, proč by se měli měnit oni (36). Násilník tudíž sám od sebe většinou terapii nevyhledá. Proto by měly programy zaměřené na změnu násilného chování probíhat například v rámci probační služby. V některých státech jsou tyto programy dokonce povinné a v případě,

že k násilí dojde poprvé, jsou považovány za lepší možnost než uvěznění pachatele. Dalším pokrokem, který by tyto speciální programy pro pachatele přinesly, je naděje, že pro agresora existuje východisko. Oběti domácího násilí tak často slýchaly, jak jejich partneři slibovali, že se změní, a zároveň jim tvrdili, že bohužel pro ně neexistuje odborná pomoc **(11)**. Tomu už by tak nemuselo být. Odborníci sdružení v pracovní skupině Aliance proti domácímu násilí připravují na základě podnětů interdisciplinárních týmů, ale i podnětů jiných zúčastněných osob, návrhy změn právních norem. Dá se tedy předpokládat, že se sociální práce s pachatelem v brzké době v legislativě objeví.

Jedna z otázek, kterou jsem respondentům pokládala se jich dotazovala na to, ***zda mají ve svých zařízeních možnost pravidelné supervize***. Všech 11 respondentů na tuto otázku odpovědělo, že pravidelné supervize mají. Supervize v jejich zařízeních jsou individuální, případové a týmové. Pro vedoucí pracovníky intervenčních center probíhají také společné skupinové supervize v rámci celé České republiky. Supervizi respondenti považují ve své práci jako za základ pro poskytování služby.

V poslední otázce jsem se respondentů ptala na to, ***co jim pomáhá zvládat tuto často náročnou práci***. Jejich nejčastější odpovědí byla právě již zmiňovaná supervize. Dalším faktorem, který jim pomáhá zvládat práci je dobrý pracovní tým, ve kterém je vzájemná podpora v kolektivu při řešení obtížných a složitých případů. Respondenti dále zmiňovali koníčky a možnost relaxování, dobré zázemí v kruhu svých blízkých a v neposlední řadě i pozitivní zpětnou vazbu od klientů, která jim dodává chuť pouštět se do dalších úkolů a případů.

Druhým cílem této diplomové práce bylo zmapování potřeb odborníků zabývajících se domácím násilím. **Domnívám se, že tento cíl práce byl splněn.**

Na základě výsledků kvalitativního výzkumu byla stanovena hypotéza 3: **„Většina pracovníků intervenčních center či jiných organizací pomáhajících obětem domácího násilí se domnívá, že by měly být zavedeny intervenční terapeutické programy pro pachatele domácího násilí.“**

ZÁVĚR

V České republice se v oblasti řešení problematiky domácího násilí za poslední dobu uskutečnil velký krok kupředu. Ještě za minulého režimu žádné domácí násilí oficiálně neexistovalo a tudíž i možnosti pomoci ohroženým osobám byly velmi omezené. Systém pomoci ze strany státních institucí v podstatě neexistoval. Vzhledem k tomuto výchozímu stavu musíme uznat, že se situace z hlediska pomoci obětem v průběhu let, výrazně zlepšila. Především posledních pět let bylo obdobím zvýšeného zájmu o řešení otázek domácího násilí. Vývoj pokročil zejména v oblasti práva. Domácí násilí se dostalo pod společenskou kontrolu, která umožňuje usměrňování jeho eskalace. Především díky zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony na ochranu před domácím násilím, má Policie ČR v rukou účinný nástroj. Jde o tzv. institut vykázaní, který umožňuje vykázat pachatele násilí ze společné domácnosti. Na postup policie pak bezprostředně navazuje činnost intervenčních center. Tato centra jsou místem nízkoprahové pomoci ohroženým osobám a koordinačním prvkem v celém systému. Zákon také významně posiluje a zkvalitňuje interdisciplinární spolupráci všech zúčastněných profesionálů.

Prvním cílem diplomové práce bylo zjistit, *jaká je informovanost veřejnosti o problematice domácího násilí*. Na základě výsledků dotazníkového šetření lze konstatovat, že informovanost veřejnosti o domácím násilí je poměrně vysoká. Většina veřejnosti zaznamenala nový přístup k problematice domácího násilí, je informovaná o zákoně na ochranu před domácím násilím a také o některých změnách, které tento zákon přinesl. Ukázalo se, že lidé vědí, že domácí násilí je trestný čin, dokáží ho charakterizovat a vymezit skupiny obyvatel, které se mohou stát oběťmi tohoto násilí. Většina lidí rovněž zná odborníky a instituce, kteří řeší tuto problematiku. **Domnívám se, že první cíl práce byl naplněn.**

K prvnímu cíli se vztahovaly dvě hypotézy. Hypotéza 1 „Většina veřejnosti nezná zákon na ochranu před domácím násilím“, **byla vyvrácena** a Hypotéza 2 „Ženy jsou více informované o problematice domácího násilí než muži“, **byla potvrzena.**

Druhým cílem práce bylo *zmapování potřeb odborníků zabývajících se problematikou domácího násilí. Domnívám se, že také tento cíl práce byl naplněn.* Na základě výsledků kvalitativního výzkumu, který souvisel s druhým cílem, byla stanovena Hypotéza 3: **„Většina pracovníků intervenčních center či jiných organizací pomáhajících obětem domácího násilí se domnívá, že by měly být zavedeny intervenční terapeutické programy pro pachatele domácího násilí.“**

Zavedením institutu vykazání a vznikem intervenčních center není nad domácím násilím zcela vyhráno. Ačkoli se zvýraznila a zdokonalila pomoc obětem domácího násilí, je potřebné zajistit také komplexní ucelený systém pomoci pro pachatele domácího násilí. Většina pachatelů násilí skutečně potřebuje profesionální péči, protože jen touto cestou je možno jejich násilné chování potlačit. Pro zavedení intervenčních terapeutických programů pro pachatele domácího násilí v České republice nemusíme objevovat něco nového. Stačilo by se inspirovat například Vídeňským tréninkovým programem pro pachatele partnerského násilí. Nejen proto, že byl tento program byl vyhodnocen Evropskou unií jako nejvhodnější, ale i proto, že je nám Rakousko blízke jak geograficky, tak mentalitou svých občanů.

Co by bylo potřebné zlepšit je informovanost veřejnosti o činnosti intervenčních center, neboť jak je patrné z výzkumu, jen málo lidí má tušení, že existují intervenční centra, která mají obětem domácího násilí pomáhat. Nejsem však skeptická. Věřím, že nepřiliš vysoká informovanost je způsobena prozatím krátkou existencí intervenčních center. V průběhu dalších let, jistě vejdou více ve známost a mám za to, že jednou to budou právě ony, kdo bude zasahovat a pomáhat obětem v první řadě a jejichž činnost bude v řešení případů domácího násilí nezastupitelná. Za velmi důležité považuji uveřejnit či zviditelnit kontakty a telefonní čísla na intervenční centra a jiné pomáhající instituce například v denním tisku, v čekárnách lékařů a stomatologů, na nádraží, v prostředcích městské hromadné dopravy, ve školách všech typů a úrovní od základních škol až po školy vysoké. S osvětou nesmíme zapomenout zvláště na školy praktické a speciální, kde může být procento obětí domácího násilí rovněž vysoké a jeho odhalování více problematické. Domnívám se, že podobné osvětové aktivity by

mohly zvýšit informovanost veřejnosti. Je totiž důležité zajistit, aby se informace a kontakty dostaly nejen mezi osoby ohrožené násilím, ale i mezi ostatní občany, kteří se s oběťmi domácího násilí mohou setkat ve svém okolí a jako jejich přátelé či příbuzní mohou být jedni z prvních, koho oběti požádají o pomoc. Pokud budou tito lidé správně informováni, mohou být ohroženým osobám v jejich obtížných situacích lépe nápomocni. Možná pak bude neohlášených a neřešených případů domácího násilí ubývat.

Pro přehlednost a rychlejší orientaci při hledání vhodné pomoci osobám ohroženým domácím násilím, je k diplomové práci připojeno několik příloh. Jedna obsahuje seznam a kontakty na všechna intervenční centra v ČR, další popisuje některé z nejvýznamnějších pomáhajících organizací v případech domácího násilí a v poslední příloze je uveden bezpečnostní plán, podle kterého mají oběti domácího násilí postupovat.

Domnívám se, že tato diplomová práce může být k užitku osobám ohroženým domácím násilím, ale také pracovníkům pomáhajících organizací a vlastně všem, kterým není tato problematika lhostejná.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ACORUS. *Informace o domácím násilí*. [online]. c2004. [cit. 2008-05-21]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.
2. BAJER, P. Kvalitní proškolení může přispět k minimalizaci zneužití vykázaní. *Sociální práce*. Brno: 2006, roč. 2006, č. 2, s. 51-53. ISSN 1213-6204.
3. BÁRTLOVÁ, S., SADÍLEK, P., TÓTHOVÁ, V. *Výzkum a ošetrovatelství*. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2005. 146 s. ISBN 80-7013-416-X.
4. BEDNÁŘOVÁ, Z. Specifika práce s oběťmi domácího násilí. In *Policista*. [online]. c2006. [cit. 2008-01-06]. ISSN 1211-7943. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2006/01/domnas.html>>.
5. BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí: manuál ke kurzům*. Praha: Acorus, 2003. 126 s.
6. BEDNÁŘOVÁ, Z. Pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem. *Sociální politika: měsíčník Ministerstva práce a sociálních věcí ČR*. Praha: 2000, roč. 26, č. 5. s. 10-11. ISSN 0049-0962.
7. BÍLÝ KRUIH BEZPEČÍ. *Domácí násilí*. [online]. c2007 [cit. 2008-06-15]. Dostupné z: <<http://bkb.cz/>>.
8. BURIÁNEK, J. a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006. 108 s. ISBN 80-7254-914-6.
9. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-17-6.
10. CVIKOVÁ, J., JURÁŇOVÁ, J. *Piata žena: Aspekty násilia páchaného na ženách*. Bratislava: Aspekt, 2001. 385 s. ISBN 80-85549-28-X.
11. CONWAYOVÁ, H.L., *Domácí násilí. Příručka pro současné i potencionální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros, 2007. 159 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
12. ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí: fakta a paradoxy. *Sociální práce*. Brno: 2006, roč. 2006, č. 2. s. 54-67. ISSN 1213-6204.

13. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada Publishing, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
14. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ M., MACHÁČKOVÁ, R. *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002. 143 s. ISBN 80-86284-19-0.
15. *Děti svědci domácího násilí*. [online]. c2007. [cit. 2008-06-15]. Dostupné z: <<http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>>.
16. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 2002. 376 s. ISBN 80-246- 0139-7.
17. DIVISION FOR THE ADVANCEMENT OF WOMEN. *General recommendations*. [online]. c1997-2007. [cit. 2008-06-15]. Dostupné z: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/index.html>>.
18. DONA LINKA. *Základní informace*. [online]. c2007. [cit. 2008-06-21]. Dostupné z: <<http://www.donalinka.cz/index.php#>>>.
19. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí - Pracovní manuál*. Praha: AGIS, 2005. 52 s.
20. FEMINISMUS.CZ. *25. listopad – Mezinárodní den proti násilí na ženách*. [online]. c2003. [cit. 2008-06-14]. Dostupné z: <<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=2058770>>.
21. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. 101 s. ISBN 80-7021-416-3.
22. HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 83 s. ISBN 80-7013-397-X.
23. HELCOM. *Základní úmluvy o LP*. [online]. c2002-2008. [cit. 2008-06-10]. Dostupné z: <<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2005020101>>.
24. HUČÍN, J. Proč mi ubližuješ? *Psychologie dnes*. Praha: 2003, roč. IX, č. 1, s. 9-12. ISSN 1211-5886.
25. INDIANA UNIVERSITY. *Protective Order Project*. [online]. c2003. [cit. 2008-06-09]. Dostupné z: <http://www.law.indiana.edu/pop/domestic_violence/>.
26. INFORMAČNÍ KANCELÁŘ RADY EVROPY. *Lidská práva: jejich ochrana*,

- rozvoj a prevence. [online]. [cit. 2008-06-14]. Dostupné z:
<<http://www.radaevropy.cz/a1.php>>.
27. *Intervenční centrum: pro osoby ohrožené domácím násilím*. České Budějovice: Diecézní charita, 2007.
28. KAHOUN, V. a kol. *Sociální práce*. Praha: Triton, 2003. 336 s. ISBN 80-7254-138-2.
29. KOLONIČNÁ, E. Prevence a osvěta jsou nutné už na základních školách. *Sociální práce*. Brno: 2006, roč. 2006, č. 2, s. 14-16. ISSN 1213-6204.
30. KONRÁD, Z., BANGO, D. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha: Policejní akademie ČR, 2007. 62 s. ISBN 978-80-7251-241-6.
31. LANGHANSOVÁ, H. Jsme připraveni na komplexní řešení domácího násilí? In *Via Iuris*. [online] c2006. [cit. 2008-06-21]. Dostupné z:
<http://via.iuris.pilaw.cz/files/via_soubor_5.pdf>.
32. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
33. MACHÁČKOVÁ, R., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí: Právní minimum pro lékaře*. Praha: proFem, 2003. 62 s. ISBN 80-239-4026-0.
34. MARREWA, A. *Nenechte si ubližovat*. Praha: Portál, 2002. 263 s. ISBN 80-7178-510-5.
35. MARTINKOVÁ, M., MACHÁČKOVÁ, R. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí: Dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. 193 s. ISBN 80-86008-98-3.
36. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. 159 s. ISBN 978-80-86131-76-4.
37. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
38. Mezinárodní kongres, Právem proti domácímu násilí. *Domácí násilí a děti*. [CD-ROM]. Praha: ProFem, o.p.s., 2007 [cit. 2008-06-21].

39. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Domácí násilí*. [online]. c2008. [cit. 2008-05-28]. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=28964.
40. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
41. *Oznamovací povinnost má přednost*. [online]. c2008. [cit. 2008-08-04]. Dostupné z: <http://www.sestra.cz/scripts/detail.php?id=329811>.
42. PIKÁLKOVÁ, S. a kol. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/ 2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. 152 s. ISBN 80-7330-054-0.
43. PRAŠKO, J., HÁJEK, T., PREISS, M. *Posttraumatická stresová porucha a jak se jí bránit*. Praha: Maxdorf, 2002. 93 s. ISBN 80-85912-80-5.
44. *Problematika násilí*. [online]. [cit. 2008-06-21]. Dostupné z: <http://www.pomocobetem.cz/index.php?page=problematika-nasili>.
45. PROKOP, M. a kol. *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, 2000. 79 s. ISBN 80-902570-8-9.
46. ROSA. *Formy domácího násilí*. [online]. [cit. 2008-06-20]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=16>.
47. SDRUŽENÍ KOORDONA. *Domácí násilí*. [online]. c2007. [cit. 2008-06-23]. Dostupné z: <http://www.koordona.cz/domaci-nasili/obecne/3-druhy-domaciho-nasili.html>.
48. *Souhrnná zpráva o plnění „Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti žen a mužů“*. [online]. [cit. 2008-06-15]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2783/priority_2005.pdf.
49. SPOUSTOVÁ, I. *Jak může české právo ochránit oběť domácího násilí?* [online]. c1999-2006. [cit. 2008-06-28]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/clanky/?x=1924899>.
50. SPURNÝ, J. *Psychologie násilí*. Praha: EUROUNION, 1996. 133 s. ISBN 85-85858-30-4.
51. STŘEDISKO EMPIRICKÝCH VÝZKUMŮ. *Reprezentativní výzkum o domácím*

- násilí 2006*. [online]. [cit. 2008-08-15]. Dostupné z:
<<http://www.stem.cz/clanek/1146>>.
52. STŘEDISKO SOCIÁLNÍ PREVENCE OLOMOUC. *Intervenční centrum*. [online]. c2007. [cit. 2008-06-28]. Dostupné z: <<http://www.ssp-ol.cz/index.php?item=>>>.
 53. SZCZEPANIKOVÁ, A., ŽÁKOVÁ, M., LANGHANSOVÁ, H. *Jak jednat v případech domácího násilí? Praktická doporučení pro příslušníky/příslušnice Policie ČR*. Brno: Liga lidských práv, 2004. ISBN 80-239-2207-6.
 54. ŠEDIVÁ, M. a kol. *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. 54 s. ISBN 978-80-239-9449-0.
 55. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, 2004. 200 s. ISBN 80-247-0586-9.
 56. TÝČ, V. *Česká republika a současný svět*. Praha: Linde, 1998. 351 s. ISBN 80-7201-121-9.
 57. *Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky*. Ostrava: Sagit, 2005. s. 16-21. ISBN 80-7208-525-5.
 58. *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky*. Ostrava: Sagit, 2005. s. 5-15. ISBN 80-7208-525-5.
 59. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: rozšířené a přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.
 60. VANÍČKOVÁ, E. *Násilí vůči dítěti – cesta k poškození jeho zdraví, které je predikcí zdraví v dospělosti*. In NOVOTNÁ, V. *Sborník vybraných přednášek z IX. Konference Společnosti sociálních pracovníků: násilí v rodině a jeho důsledky*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1999. s. 18-28. ISBN 80-85529-56-4.
 61. VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M. a kol. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* [online]. c2006. Praha: ROSA, 2006. 88 s. [cit.2008-05-23]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf>.
 62. VARGOVÁ, B.; VAVROŇOVÁ, M. a kol. *Azylový dům není jen střecha nad*

- hlavou. Pilotní projekt „Utajené azylové bydlení pro ženy – oběti domácího násilí a jejich děti“. Praha : ROSA, 2003. 85 s.
63. VAVROŇOVÁ, M. Násilí na ženách. In NOVOTNÁ, V. *Sborník vybraných přednášek z IX. Konference Společnosti sociálních pracovníků: násilí v rodině a jeho důsledky*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1999. s. 83-89 . ISBN 80-85529-56-4.
 64. VIZINOVÁ, D., PREISS, M. *Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof*. Praha: Portál, 1999. 160 s. ISBN 80-7178-284-X.
 65. VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. 544 s. ISBN 80-7178-696-9.
 66. VOŇKOVÁ, J. a kol. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. 87 s. ISBN 978-80-239-9448-3.
 67. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1.
 68. Vše o Evropské unii. [online]. c2008. [cit. 2008-06-14]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/42273/113617/clanek/ja-jako-zena-veu/mainstreaming/>>.
 69. WASIK, B.H., BRYANT, D.M. *Home visiting: Procedures for helping families*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2001. 322 s. ISBN 0761920544.
 70. WIKIPEDIE, OTEVŘENÁ ENCYKLOPEDIE. *Násilí*. [online]. c2008. [cit. 2008-06-10]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1sil%C3%AD>>.
 71. WIRTZ, U. *Vražda duše: incest a jeho terapie*. Praha: Portál, 2005. 216 s. ISBN 80-7178-975-5.
 72. WOMEN'S REFUGE. *Definitions and effects of violence*. [online]. [cit. 2008-06-21]. Dostupné z: <<http://www.womensrefuge.org.nz/index.cfm?objectid=0CFAF2DD-1321-AE99-692D294B9306068D>>.
 73. *Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení*. Ostrava: Sagit, 2008. s. 109-125. ISBN 978-80-7208-658-0.
 74. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*. Ostrava: Sagit, 2008. s. 148-186. ISBN 978-80-7208-658-0.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

domácí násilí

intervenční centrum

interdisciplinární spolupráce

krizová intervence

legislativa

9. PŘÍLOHY

Příloha 1 – Dotazník pro veřejnost

Příloha 2 – Podklad pro polostandardizované rozhovory

Příloha 3 – Seznam intervenčních center v ČR

Příloha 4 – Organizace zaměřené na pomoc v případech domácího násilí

Příloha 5 – Bezpečnostní plán pro osoby ohrožené domácím násilím

Příloha 1 – Dotazník pro veřejnost

Vážená paní, vážený pane,
jsem studentka 5. ročníku Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a provádím výzkum, který je součástí mé diplomové práce, která se zaměřuje na **Domácí násilí a jeho řešení ve společnosti**. V této souvislosti se na Vás obracím s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku. Je **anonymní** a získané informace budou použity pouze v diplomové práci. Na otázky odpovídejte výběrem z uváděných možností nebo na vyznačených místech vlastními slovy. Zvolit lze vždy jen jednu odpověď, pouze u otázky č. 5 můžete vybrat více možností.
Děkuji za Vaši pomoc s realizováním výzkumu. Bc. Ludmila Budařová

1. Identifikační údaje respondenta

- a) žena b) muž

Věk:

2. Nejvyšší dosažené vzdělání: a) základní

- b) SOU
c) SŠ
d) VOŠ, VŠ

3 Jak byste charakterizoval(a), co to je domácí násilí?

.....
.....

4. Myslíte si, že je domácí násilí trestný čin?

- a) ano b) ne c) nevím

5. Označte prosím skupiny obyvatel, které se podle Vás mohou stát oběťmi domácího násilí.

- a) ženy b) muži c) zdravotně postižení
d) děti e) senioři f) jen slabí a bojácní lidé

6. Která z navržených odpovědí podle Vašeho mínění nejlépe vystihuje pojem domácí násilí?

- a) domácí násilí je ojedinělý jednorázový spor či hádka mezi partnery
- b) domácí násilí je násilné chování, které se vyskytuje pouze u rodin z nižších společenských vrstev a dopouští se ho především psychopatické osobnosti či alkoholici
- c) domácí násilí je jakékoli jednání blízké osoby s cílem ublížit a získat nad obětí převahu, moc a kontrolu
- d) domácí násilí je problém okrajový, zveličovaný feministkami a ženskými organizacemi

7. V lednu roku 2007 vyšel v platnost nový zákon na ochranu před domácím násilím. Slyšel(a) jste o něm?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, víte jaké změny tento zákon přinesl?.....

.....

8. Víte, pro koho platí, dle trestního zákona, povinnost oznámit „Týrání svěřené osoby“ na policii?

- a) pro lékaře
- b) pro osobu blízkou
- c) pro každého
- d) toto zjištění se hlásit nemusí

9. Víte, kteří odborníci nebo jaké instituce řeší problematiku domácího násilí?

- a) ano (napíšte prosím jaké)

.....
.....

- b) ne

Děkuji Vám za čas strávený vyplněním dotazníku.

Příloha 2 – Podklad pro polostandardizované rozhovory

1. Jste spokojen(a) se zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím? Bylo by dle Vašeho názoru potřebné ještě stávající legislativu upravit?
2. Mohl(a) byste zhodnotit jaké konkrétní změny a možnosti Vám tento nový zákon přináší?
3. Účastnil(a) jste se odborných přednášek v souvislosti s přijetím Zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím? Ocenil(a) byste podobné vzdělávací akce?
4. Co byste ještě potřeboval(a) proto, aby se Vám případy domácího násilí lépe řešily?
5. Máte ve Vašem zařízení možnost pravidelné supervize? Pokud ne, uvítal(a) byste je?
6. Co Vám pomáhá zvládat tuto často náročnou práci?

Organizace:

Pracovní pozice:

Příloha 3 – Seznam intervenčních center v ČR

Jihočeský kraj:

Diecézní charita v Českých Budějovicích

Kanovnická 11, 370 01 České Budějovice. Tel.: 386 232 016, www.charitacb.cz

Jihomoravský kraj:

SPONDEA při ČČK Brno, o.p.s.

Sýpka 25, 613 00 Brno. Tel.: 541 213 732, www.spondea.cz

Karlovarský kraj:

Okresní ústav sociálních služeb v Sokolově, příspěvková organizace

Rokycanova 1756 Sokolov – poliklinika. Tel.: 352 661418, www.ouss.cz

Královehradecký kraj:

Oblastní charita Hradec Králové – Intervenční centrum

Velké náměstí 34, 500 03 Hradec Králové. Tel.: 495 530 033, www.domacinasili-ic.cz

Liberecký kraj:

Centrum intervenčních a psychosociálních služeb Libereckého kraje

Tanvaldská 269, 463 11 Liberec 30. Tel.: 482 750 890, 722 509 824, www.csslk.cz

Moravskoslezský kraj:

Dona centrum Bílého kruhu bezpečí Ostrava

28. října 2556, 702 00 Ostrava. Tel.: 597 489 388, www.bkb.cz

Slezská diakonie – Intervenční centrum Ostrava

28.října 86/1810, 702 00 Ostrava. Tel.: 596 611 239, www.slezskadiakonie.cz

Olomoucký kraj:

Středisko sociální prevence Olomouc – Intervenční centrum

Na Vozovce 26, 779 00 Olomouc. Tel.: 774 406 453, www.ssp-ol.cz

Pardubický kraj:

SKP-CENTRUM, o.s. Pardubice – Intervenční centrum

Bělehradská 513, 530 09 Pardubice. Tel.: 774 755 744, www.skp-centrum.cz

Plzeňský kraj:

Diecézní charita Plzeň

Hlavanova 359/16, Plzeň. Tel.: 377 223 861, 777 167 004, www.dchp.cz

Hlavní město Praha:

MCSSP Městské centrum sociálních služeb a prevence Praha – Intervenční centrum

Šromova 861, Praha 9. Tel.: 604 231 085, www.mcssp.cz

Středočeský kraj:

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Rakovník

Žižkovo nám. 169, 269 01 Rakovník. Tel.: 313 502 588, www.poradna-rakovnik.cz

Ústecký kraj:

Občanské sdružení SPIRÁLA

K Chatám 22, 403 40 Ústí nad Labem. Tel.: 475 511 811, www.volny.cz/spirala.cki

Kraj Vysočina:

Psychocentrum, manželská a rodinná poradna kraje Vysočina

Pod Příkopem 4, 586 01 Jihlava. Tel.: 567 215 532, www.psychocentrum.cz

Zlínský kraj:

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy ve Zlíně

U Náhonu 5208, 760 01 Zlín. Tel.: 577 018 265, www.volny.cz/poradna.zlin

Příloha 4 – Organizace zaměřené na pomoc v případech domácího násilí

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ

adresa: Slovinská 41, 612 00, Brno – Královo Pole

telefon: 541 218 122, e-mail: bkb.brno@seznam.cz

internet: www.bkb.cz

Bílý kruh bezpečí (BKB) je občanské sdružení s působností po celé České republice. Je dostupné prostřednictvím 9 pracovišť (šest regionálních poraden, DONA centrum, DONA linka a Centrála organizace). Zaměřuje se na pomoc obětem trestních činů a na prevenci kriminality. Poskytuje bezplatnou, odbornou a diskrétní pomoc formou psychologické a právní pomoci, včetně morální a emocionální podpory. Kromě bezplatných konzultací s odborníky nabízí ve zvlášť závažných případech nadstandardní služby. Těmi jsou doprovody obětí, případně pozůstalých, k soudu, návštěvy v nemocnici, zprostředkování dalších potřebných služeb (víkendové psychorekondiční pobyty) atd. Sdružení dále zpracovává a předkládá podněty k zákonodárným iniciativám a spolupracuje při tvorbě zákonů. BKB pořádá přednášky, semináře a kongresy, publikuje a vystupuje v médiích, při čemž se zaměřuje na zvýšení právní výchovy a informovanosti občanů i veřejné správy o problémech obětí trestné činnosti.

PSYCHOSOCIÁLNÍ CENTRUM ACORUS

adresa: Legerova 20, Praha 2

telefon: 283 892 772, e-mail: acorus@iol.cz

internet: www.acorus.cz

Občanské sdružení Acorus vzniklo v roce 1997. Jeho hlavním posláním je nabízet komplexní pomoc obětem domácího násilí a rozšiřovat informace o dané problematice mezi širokou veřejností. Sdružení provozuje Psychosociální centrum Acorus, které je zaměřeno na přímou pomoc ženám a dětem, kteří se stali oběťmi

domácího násilí v překonávání nepříznivé sociální situace. Nabízí odborné sociálně právní poradenství, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a oprávněných zájmů, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím. Systém pomoci obsahuje ambulantní poradenství, telefonickou krizovou linku, krizová lůžka na dobu max. 5 dní, pobytový program v azylovém domě s utajenou adresou max. na 1 rok a následnou pomoc při odchodu ze zařízení.

MAGDALENIUM

adresa: utajená, P.O.Box. 113, 657 13 Brno

telefon: 776 718 459 non-stop, e-mail: magdalenium2@centrum.cz

internet: www.magdalenium.cz

Magdalenium je občanské sdružení které vzniklo v roce 1997. Toto občanské sdružení je provozovatelem zařízení Helena, poskytujícího ženám, obětem domácího násilí a jejich dětem a také obětem obchodování se ženami, azylové ubytování s následným psychologickým, sociálním a právním poradenstvím. Tento azylový dům je jediný v Brně s utajenou adresou. Mezi další služby Magdalenia patří krizová telefonní linka, kontaktní práce v terénu, krizové a přechodné lůžka a následné právní, sociální a psychologické poradenství (pro ubytované klientky).

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ROSA

adresa: Podolská 242/25, 147 00, Praha 4

telefon: 241 432 466, e-mail: info@rosa-os.cz

internet: www.rosa-os.cz

ROSA vznikla v roce 1993 jako nadace a s ohledem na nový nadační zákon se v roce 1998 přeregistrovala na občanské sdružení. Jejím cílem je uznání domácího násilí jakožto závažného celospolečenského problému a zlepšení systému pomoci ženám,

obětím domácího násilí a jejich dětem. Nabízí jednorázové i dlouhodobé psychologické poradenství, sociální a právní poradenství, či zprostředkování psychiatrické pomoci. V případě potřeby svým klientkám a jejich dětem zajistí na dobu 3 - 12 měsíců ubytování v azylovém domě s utajenou adresou. Vedle přímé pomoci ženám, obětím domácího násilí a jejich dětem se ROSA zaměřuje i na prevenci domácího násilí. Pořádá přednášky, semináře či konference k domácímu násilí pro odbornou i širší veřejnost, nedílnou součástí jejích aktivit je vydávání informačních letáků, brožur a publikací.

PROFEM

adresa: Plzeňská 66, 150 00 Praha 5

telefon: 224 917 224, e-mail: info@profem.cz

internet: <http://www.profem.cz>

ProFem o.p.s. se již od roku 1993 zabývá poskytováním poradenských služeb ženským projektům a organizacím. Posláním proFemu se v průběhu let stala i podpora žen formou vlastních projektů v těch oblastech, kde stále dochází k diskriminaci žen a porušování jejich lidských práv. V současné době realizuje následující hlavní projekty: projekt AdvoCats (zajišťující poradenství ženám, které se staly obětí dlouhodobého násilí) a projekt John the Net (rozšiřování povědomí o posttraumatické stresové poruše u žen a dívek jako následku zažitého domácího násilí). Profem vydává poradenské a informační publikace, pořádá konference, workshopy a školení. Upozorňuje společnost na problematické oblasti, ve kterých jsou ženy diskriminovány a dokonce ohrožovány, a to formou veřejných prohlášení, politického lobbyingu u zákonodárných institucí a politického zastoupení.

DIECÉZNÍ CHARITA – PORADNA EVA PRO ŽENY A DÍVKY V NOUZI

adresa: Kanovnická 16, 370 01, České Budějovice

telefon: 386 357 376, e-mail: eva@charitacb.cz

internet: <http://www.charitacb.cz>

Poradna EVA nabízí radu, otevřené přijetí a pomoc ženám, které se ocitly v těžké životní situaci. Služby poskytuje bezplatně a pokud si klientka přeje, může zůstat v anonymitě. Poradnu je možné kontaktovat osobně, telefonicky nebo e-mailem. Poradna EVA bezplatně poskytuje informace, sociálně-právní a praktické životní poradenství, krizovou intervenci, pomoc při zprostředkování bydlení a zaměstnání, zprostředkování odborné konzultace (právní, psychologické), asistenci, doprovod na úřady a instituce, pomoc s listinami, zprostředkování duchovní promluvy s knězem či pastoračním asistentem, přímou materiální pomoc (v odůvodněných a závažných případech hmotné nouze). Cílem služeb poradny je poskytnout uživatelům pomoc a podporu v jejich těžké situaci, aktivizovat je a rozvíjet jejich sociální kompetence.

CENTRUM J.J. PESTALOZZIHO – Komplexní péče o oběti domácího násilí

adresa: Štěpánkova 108, P.O.BOX 79, 537 01, Chrudim

telefon: 469 623 083, 602 405 484, e-mail: jupiter@pestalozzi.cz

internet: www.pestalozzi.cz

Centrum J.J.Pestalozziho je nestátní nezisková organizace a jedním z jeho projektů je Komplexní péče o oběti domácího násilí. Jejím posláním je poskytovat v Pardubickém kraji všestrannou pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem a zároveň je určena i pro pachatele domácího násilí. Program pro pachatele domácího násilí je pro ty, kteří si svůj problém uvědomují a chtějí jej sami řešit. Jedná se o ucelený soubor psychologické pomoci, probírají se různé oblasti - zodpovědnost za domácí násilí, zvládání vzteku, pravidla a modely partnerství, komunikace mezi partnery, právní poradenství, atd. Vedle probíhajícího programu pro pachatele probíhá též program pro oběti domácího násilí a cílem této spolupráce je podpora pachatele, podpora oběti a vzájemná koordinace.

Příloha 5 – Bezpečnostní plán pro osoby ohrožené domácím násilím

Pokud jste obětí domácího násilí a nadále sdílíte s agresorem společnou domácnost bylo by dobré, aby jste znal(a) základní bezpečnostní opatření. V případě náhlého útoku pamatujte především na zdraví a život svůj a vašich dětí.

1. U někoho, komu věříte, si schovejte: náhradní klíče, různé oblečení, důležité dokumenty nebo alespoň jejich kopie, lékařské předpisy a nějaký peněžní obnos.
2. Uschovejte si jakýkoliv důkaz o fyzickém násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění, doklady od lékaře, atd.).
3. Naplánujte si nejbezpečnější dobu k případnému útoku.
4. Pamatujte si, kam se můžete obrátit se žádostí o pomoc. Řekněte někomu, co se u Vás děje. Noste s sebou telefonní čísla svých přátel, příbuzných a azylových domů.
5. Pokud jste v nebezpečí a potřebujete pomoc, zavolejte policii.
6. Pokud jste zraněn(a), jděte na pohotovost nebo k lékaři a oznamte, co se Vám stalo. Požádejte je, aby Vaši návštěvu zadokumentovali, případně Vám napsali zprávu.
7. Poučte své děti a určete jim bezpečné místo v bytě - pokoj, který jde zamknout, nebo v okolí - sousední dům, kam se mohou uchýlit, pokud potřebují pomoc. Poučte je, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne Vás ochraňovat.
8. Domluvte si signál se sousedy - např. „světlo venku je rozsvícené, zavolejte policii“.
9. Pokud jste napaden(a) během volání na policii - nechejte telefon vyvěšený, mluvte a křičte.
10. Když přijede policie, jděte s ní do jiného pokoje, abyste mohl(a) mluvit bez přerušování.
11. Neodmívejte lékařské vyšetření.
12. Po útoku neuklízejte ihned - důkazy (rozbité sklo, roztrhané oblečení, chomáče vlasů...) sesbírejte do igelitového sáčku a předejte je policii.
13. Škody vyfotografujte, snímky poříd'te i s datem, je-li to možné.

14. Zeptejte se policistů, zda-li bude zadržený pachatel vykázán, popř. jak budete ochráněn(a), pokud se rozzuří a stane se násilnějším.
15. Nepopírejte násilí před dětmi, řekněte jim pravdu tak, aby jí porozuměly.
16. Když násilí narůstá, nezdvihejte malé dítě, protože bude ve vašem náručí zranitelnější.
17. Nestyďte se vyhledat pomoc příbuzných a odborníků.

Při náhlém odchodu z domova byste si měl(a) vzít s sebou:

- průkaz totožnosti, rodný list svůj a vašich dětí,
- průkaz o nemocenském pojištění pro sebe a děti,
- doklady o svém vztahu k bytu – nájemní smlouvu aj., případně adresu pronajimatele,
- pracovní smlouvu / rozhodnutí o důchodu / rozhodnutí pracovního nebo soc. úřadu,
- rozhodnutí o svěření dětí do péče,
- doklady o přístupu k účtu,
- léky, lékařské předpisy, brýle a věci denní potřeby pro sebe a děti (oblečení, hygienické potřeby, hračky),
- policejní záznamy o dřívějších oznámeních,
- svůj telefonní adresář.

Více informací a podrobnější rady pro případ, že se chystáte na útěk z domu, máte děti, nevíte jak utajit svou adresu, potřebujete znát pravidla pro obranu při pronásledování (stalking), násilnou osobou je dítě, naleznete na webových stránkách Bílého kruhu bezpečí.

Zdroj:

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Bezpečnostní plán*. [online]. c2007. [cit. 2008-07-17]. Dostupné z: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/prakticke-rady/bezpecnostni-plan/r104>>.

BUSKOTTE, A. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-17-6.